

גמרא סדורה

מסכת

הוריות

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

עם רש"י

לימוד במסכת זו יהיה
לע"נ פנחס בן ימנה פרץ ז"ל
ולע"נ שולמית חיה בת חנה אגם הכהן ז"ל

נלמד ונעריך במסגרת לימוד בבית הועד הר חברון תשע"ז

מסכת הוריות פרק א' "הורו בית דין"

1. ב, א

משנה

ב, א

הורו בית דין לעבוד על אחת מכל מצות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם, בין שעשו ועשה עמהו, בין שעשו ועשה אחריהו, בין שלא עשו ועשה, פטור, מפני שתלה בבית דין. הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו, או תלמיד והוא ראוי להוראה, והלך ועשה על פיהו, בין שעשו ועשה עמהו, בין שעשו ועשה אחריהו, בין שלא עשו ועשה, הרי זה חייב, מפני שלא תלה בבית דין. זה הכלל: התולה בעצמו חייב, והתולה בבית דין פטור.

רש"י

מתני'

הורו בית דין כו'. כגון שהורו שחלב או דם מותר: והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם. מפרש בגמרא: בין שעשו. ב"ד ועשה היחיד עמהם כגון שאכל דם או חלב עמהן: בין שעשו ועשה אחריהן. בזה אחר זה: בין שלא עשו. ב"ד: ועשה. היחיד על פיהן: פטור. מלהביא כשבה ושעירה הואיל ותלה בב"ד ועשה על פיהם: הורו ב"ד וידע אחד מהם. מב"ד שטעו: או תלמיד ראוי להוראה והלך. אותו אחד או אותו תלמיד ועשה על פיהם שטעה במצוה לשמוע דברי חכמים כדמפרש בגמרא: הרי זה חייב. מפני שלא תלה ממש בב"ד שהרי יודע שטעו ואמרינן בגמ' העושה מפי עצמו חייב בהוראת ב"ד פטור:

גמ'

לעולם אין ב"ד חייבין. כי עשו הקהל או רובו על פיהם כלומר בין למ"ד ב"ד מביאין פר בין למ"ד צבור מביאין פר ולא ב"ד לעולם לא הוי גמר הוראה דלחייב קרבן ולגבי יחיד דלהוי תולה בב"ד: עד שאמרו. ב"ד לצבור מותרין אתם: רב דימי אמר. לעולם לא נגמרה הוראה לחייבין קרבן עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: אף אנן נמי תנינא. בפרק אלו הן הנחנקין: חזר. זקן ממרא לעירו וכו' הורה לעשות דמשמע דקאמר מותרין אתם לעשות דנגמרה הוראתו חייב: הורו לה ב"ד להנשא. על פי עד אחד דאי בשני עדים לא צריך ב"ד: והלכה וקלקלה. בזנות ואחר כך בא בעלה: חייבת בקרבן. לפי שלא היתה תולה בב"ד מדקתני הורו לה ב"ד להנשא ולא קתני התירוה ב"ד ש"מ דלא נגמרה הוראתי עד שיאמרו מותרין אתם לעשות: הורו ב"ד לעבור. דמשמע הורו ב"ד לעשות דאינה גמורה הוראתם עד שיאמרו מותרין אתם לעשות:

גמרא "הוראה"

גמרא

אמר שמואל:

לעולם אין בית דין חייבין, עד שיאמרו להם: 'מותרין אתם'.

רב דימי מנהרדעא אמר:

עד שיאמרו להם 'מותרין אתם לעשות';

מאי טעמא?

לפי שלא נגמרה הוראה.

סיוע 1 לרב דימי

אמר אביי:

אף אנן נמי תנינא

"חזר לעירו שנה ולימד כדרך שלימד - פטור, הורה לעשות - חייב".

סיוע 2 לרב דימי

אמר רבי אבא:

אף אנן נמי תנינא:

"הורו לה בית דין להנשא, והלכה וקלקלה - חייבת בקרבן שלא התירו לה אלא להנשא".

סיוע 3 לרב דימי

אמר רבינא:

אף אנן נמי תנינא:

"הורו בית דין לעבוד על אחת מכל מצות האמורות בתורה".

הסקה [כדעת רב דימי]

תנו לא מידי.

לישנא בתרא איכא דאמרי:

אמר שמואל:

אין בית דין חייבין עד שיאמרו להם 'מותרים אתם לעשות'.

רב דימי מנהרדעא אמר:

אפילו 'מותרים אתם' נגמרה הוראה.

מח'

אמר אביי:

והא לא תגן הכי,

"חזרו לעירו, ושנה או לימד בדרך שלימד פטור, הורה לעשות חייב",

קושיא 1
על רב דימי

רש"י

והא לא תגן הכי. כולהו מקשו
לרב דימי

אמר רבי אבא:

והא לא תגן הכי:

"הורו לה בית דין להנשא, והלכה וקלקלה חייבת בקרבן, שלא התירו לה אלא להנשא".

קושיא 2
על רב דימי

אמר רבינא:

והא לא תגן הכי:

"הורו בית דין לעבור על אחת מקל מצות האמורות בתורה".

קושיא 3
על רב דימי

תנו לא מידי.

הסקה
[כדעת שמואל]

2. ב, א

רפ"י

אמר רבא. תרתי קתני דמשמע הכי והלך היחיד ועשה או שוגג או על פיהם שוגג כגון שהורו בית דין שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו דפטור אע"ג דלא הוי על פיהם ממש ושללא במתכוין קאכיל ליה אפילו הכי הואיל ואילו מתידיע ליה דחלב הוא לא הוה הדר ביה שהרי הורו ב"ד שחלב מותר הלכך תולה בב"ד קרינן ביה ופטור: **על פיהם ממש.** כגון שהורו ב"ד שחלב מותר והלך ועשה על פיהם לאשמועי' דשוגג על פיהם פטור:

ואית דאמרי. חדא קתני להכי איצטריך למיתני שוגג על פיהם דמשמע דשוגג ממש על פיהם הוא דפטור דהיינו על פיהן ממש דידע דחלב הוא ופטור משום דתלה בב"ד ממש:

אבל שוגג שלא על פיהן. כגון שהורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו חייב שלא תלה עצמו בב"ד:

רב אמר פטור. דתולה בב"ד הוי ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור:

ור' יוחנן אמר חייב. הואיל ולא הוי על פיהם ממש כתולה בעצמו הוא וחייב:

מעם הארץ בעשותה. ולא כל עם הארץ:

פרט למומר. דאינו מביא קרבן על שגגתו דאין מקבלין מידו: ר"ש בן יוסי אומר אינו צריך הרי הוא אומר אשר לא תעשינה וכו'. ומומר לא שב מידיעתו הוא לפיכך אינו מביא קרבן על שגגתו ואמר לקמן בפ"ב מומר שאכל חלב והביא קרבן על הדם איכא בינייהו והכא נמי כי הורו ב"ד שחלב מותר ונתחלף לו חלב בשומן לא שב מידיעתו הוא ולפיכך אינו חייב דהא הורו ב"ד שחלב מותר וקשיא לר' יוחנן דאמר חייב דתולה בעצמו הוא: אמר רב פפא קסבר ר' יוחנן כיון דאילו הוה ידיע לב"ד דטעו הוה הדרי בהו והוא נמי הוי הדר ביה הלכך שב מידיעתו קרינן ביה. וחייב קרבן שהרי לא תלה כ"כ בב"ד שלא עשה על פיהם ממש ואמטול הכי קאמר רבי יוחנן דחייב קרבן אבל היכא דעשה על פיהם ממש אע"ג דאילו הוי ידיע לב"ד הוה הדרי בהו והוא נמי הוה הדר ביה והוי שב מידיעתו אפ"ה פטור מפני שתלה ממש בדעת ב"ד:

אמר רבא. אע"ג דאמר רב כי נתחלף לו חלב בשומן דהוי יחיד שעשה בהוראת ב"ד ופטור מודה רב שאין אותו יחיד משלים לרוב צבור כגון שאמרו ב"ד שחלב מותר והלכו חצי צבור ועשו על פיהם ואכלו חלב ממש והלך זה ואכל ונתחלף לו חלב בשומן

ציטוט ממשנתנו **"והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם".**

שאלה
על נוסח המשנה וניתני: **ועשה על פיהם, "שוגג" למה לי?**

תשובה

אמר רבא:
"שוגג" לאתויי, הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן, ואכלו - פטור, "על פיהם" - על פיהם ממש.

לישנא בתרא **ואיכא דאמרי:**

תשובה

אמר רבא:
"שוגג" - על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב.

שאלה לדיון
מילתא דפשיטא ליה לרבא קמיבעיא ליה לרמי בר חמא, **דבעי רמי בר חמא:**

הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו בשומן ואכלו, מהו?

תשובה

אמר רבא,
תא שמע:
"הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם" כו', "שוגג על פיהם" למה לי?

לאו לאתויי הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו פטור.

דחיה

דלמא: שוגג על פיהם הוא דפטור, אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב.

לישנא בתרא **ואיכא דאמרי:**
לתשובת רבא

תשובה

אמר רבא:
תא שמע:
"הלך יחיד ועשה שוגג על פיהם";
מאי לאו שוגג על פיהם הוא דפטור,
אבל נתחלף לו חלב בשומן ואכלו - חייב.

דחיה

דלמא: או שוגג, או על פיהם.

בפלוגתא:

אותו דיון כבר נחלקו בו רב ורבי יוחנן
הורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו חלב בשומן ואכלו
רב אמר: פטור,
ורבי יוחנן אמר: חייב.

מיתבי:

"מעם הארץ בעשותה"¹ (ויקרא ד, כו) - פרט למשוקד.

רבי שמעון בן יוסי אומר משום רבי שמעון:

אינו צריך, הרי הוא אומר: **"אשר לא תעשינה בשגגה ואשם או הודע"** (ויקרא ד, כו), השב מידיעתו - מביא קרבן על שגגתו, לא שב מידיעתו - אינו מביא קרבן על שגגתו. ואם איתא, הא לא שב מידיעתו הוא.

תרוץ

אמר רב פפא:
קסבר רבי יוחנן: כיון דכי מתידיע להו לבי דינא הדרי בהו, והוא נמי הדר ביה.

¹ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשר לא תעשינה ואשם

שָׁב מִיַּדֵּי־עַתּוֹ קָרִינוּ בֵּיהּ, וְחַיִּיב.

אָמַר רַבָּא:

מוֹדָה רַב שְׂאִינוּ מְשָׁלִים לְרוֹב צְבוּר,

מָאֵי טַעְמָא?

אָמַר קְרָא: "בְּשִׁגְגָה" - עַד שֶׁיְהוּ כּוֹלֵן בְּשִׁגְגָה אַחַת.

רפ"י

שאינו משלים לרוב צבור. ואין
מביאין פר דבעינן שיהיו כולן
ממש שוגגין בשגגה אחת ע"פ
ב"ד

3. ב, א-ב

כ"י

למה לי למתני כולהו. במתני ועשה עמהם ועשה אחריהם שלא עשו ועשה:

בשלמא רישא לא זו אף זו קתני. דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם דהוי ודאי תולה בב"ד דפטור אלא אף זו נמי דעשה אחריהם הוי תולה בב"ד ופטור ולא זו בלבד דעשה אחריהם דפטור אלא אף זו דלא עשו ב"ד ועשה אפי' הכי תולה בב"ד הוי ופטור:

אלא סיפא איפכא מיבעיא ליה למיתנא. דהכי איבעיא ליה למיתנא הורו ב"ד וידע א' מהן שטעו או תלמיד וראוי להוראה והלך ועשה על פיהם בין שלא עשו ועשה ובין שעשה אחריהם ובין שעשה עמהם דלא תלה בב"ד דהוי משמע לא זו בלבד דלא עשו ועשה דלא הוי תולה בב"ד דחייב אלא אף זו דעשה אחריהן לא תלה בב"ד וחייב ולא זו בלבד דעשה אחריהן חייב אלא אף זו דעשה עמהן דס"ד אמינא הואיל ועשה עמהם תולה בבית דין קרינא ביה ולהוי פטור אפילו הכי אמרי' הואיל וידע שטעו לא תלה בבית דין וחייב:

הא לא קשיא דסיפא זו ואין צריך לומר זו קתני. דהכי משמע לא מיבעיא זו דעשה עמהם לא תלה בב"ד ואין צריך לומר זו דעשה אחריהם דודאי לא תלה בב"ד וחייב קרבן וכל שכן אין צריך לומר היכא דלא עשו ועשה דחייב:

ציטוט ממשנתו "בין שעשו ועשה עמהו".

קושיא

למה ליה למיתנא כל הני?
בשלמא רישא 'לא זו אף זו' קתני,
אלא סיפא דלחובא, איפכא מיבעי ליה!

תירוץ ב, 'זו ואין צריך לומר זו', קתני.

רש"י

גמיר. למד הדבר :
 וסביר. מבין דבר מתוך דבר :
 תנא משנה יתירה. להכי
 איצטריך משנה יתירה שלא
 לצורך לאשמועי אפילו גמיר
 ולא סביר ולעולם תלמיד ראוי
 להוראה גמיר וסביר הוא :

4. ב, ב

ציטוט ממשנתנו
 "וידע אחד מהן שטעו,
 או תלמיד וראוי להוראה".

שאלה תרת, למה לי?

אמר רבא:

איצטריך, סלקא דעתך אמינא הני מילי גמיר וסביר,
 אבל גמיר ולא סביר - לא.

אמר ליה אביי:

"להוראה" גמיר וסביר משמע!

אמר ליה:

אנא הכי קאמינא: אי מההיא הוה אמינא הני מילי גמיר וסביר, אבל גמיר ולא סביר - לא,
 תנא "ראוי להוראה", ממשנה יתירה אפילו גמיר ולא סביר, סביר ולא גמיר.

תשובה

קושיא

תירוץ

5. ב, ב

רש"י

כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא. שהיו יושבין לפני חכמים והיו ראוין להוראה כדאמרין בפרק קמא דסנהדרין (ד' יז:): דנין לפני חכמים שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא:
אמר ליה אביי. שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כי האי גוונא דידעי שטעו ואפ"ה עשו אמאי חיבין קרבן והא מזידין נינהו ומזיד לאו בר קרבן הוא:
וקא טעה במצוה לשמוע דברי חכמים. אפי' למיעבד איסורא:
לדידי נמי. דאמרי כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא כגון דקא טעו במצוה לשמוע דברי חכמים:

ציטוט מחשנתנו

"דראוי להוראה" וכו'.

שאלה כגון מאן?

תשובה **אמר רבא:**

כגון שמעון בן עזאי ושמעון בן זומא.

קושיא על דברי רבא

אמר ליה אביי:
כי האי גוונא מזיד הוא!

תירוץ

ולטעמיה, הא דתניא:

"בעשיתה אחת" (ויקרא ד, כז) - יחיד העושה מפי עצמו חייב,

בהוראת בית דין - פטור,

ביצד?

הורו בית דין שחלב מותר,

ונודע לאחד מהן שטעו, או תלמיד יושב לפניו וראוי להוראה, כגון שמעון בן עזאי,

יכול יהא פטור!?

תלמוד לומר: **"בעשיתה אחת"**,

יחיד העושה:

על פי עצמו - חייב,

בהוראת בית דין - פטור!"

אלא היכי משכחת לה?

כגון דידע דאסור, וקא טעי במצוה לשמוע דברי חכמים,

לדידי נמי דטעו במצוה לשמוע דברי חכמים.

רפ"י

6. ב, ב

לאיתווי מבעט בהוראה. שאם היה רגיל להיות מבעט בהוראה ואחר כך הורו שחלב מותר והלך זה המבעט ועשה על פיהם ואכל חלב דחייב דהואיל והוא רגיל להיות מבעט השתא נמי מבעט וכשהוא אוכל חלב מפי עצמו הוא עושה ואינו תולה בב"ד הלכך חייב קרבן: תולה בב"ד פטור לאיתווי הורו ב"ד וטעו וידעו שטעו וחזרו בהן. בין שהביאו כפרתן [ובין שלא הביאו] והלך היחיד ועשה על פיהם פטור דתולה בב"ד הוא וברשות ב"ד הוא עושה: **הא בהדיא קתני לה.** במתניי (לקמן דף ג:) דרי שמעון פוטר: **הא לא קשיא.** דתני כללא זה הכלל והדר מפרש במתניתין:

ציטוט ממשנתו "זה הכלל: התולה בעצמו חייב."

שאלה לאיתווי מאי?

תשובה לאיתווי מבעט בהוראה,

ציטוט ממשנתו "תולה בבית דין?"

תשובה לאיתווי הורו בית דין וידעו שטעו וחזרו בהן.

קושיא הא בהדיא קתני לה!

תרוץ תני, והדר מפרש.

7. ב, ב - ג, א

רפ"י

אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשותה. דמשמע נפש תחטא אחת תחטא בעשותי' תחטא הרי אלו שלשה מיעוטי דמשמע בעשותה מפי עצמו חייב למעוטי תולה בבית דין דפטור והני שלשה מיעוטי מפרש במסכת שבת בפרק המצניע (דף צג.) לר' יהודה חד למעוטי זה עוקר וזה מניח וחד למעוטי זה יכול וזה יכול וחד למעוטי יחיד שעשה בהוראת בית דין דפטור:

מביאין על ידיהן. מביאין עליהן: במאי. חטאו:

אילימא בשגגת מעשה שלא בהוראת בית דין. דלא הורו בית דין כלל וכגון שנתחלף חלב בשומן שלא בהוראתם דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא שלא בהוראה חייבין אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה שלא בהוראה יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין פר עליהם ת"ל מעם הארץ דמשמע דאפילו רובן חייבין בקרבן בשגגת מעשה דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה: ומי מצית למימר הכי שהרי ב"ד מביאין עליהם פר כי חטאו רוב קהל בשגגת מעשה שלא בהוראה וכי ב"ד מייתו קרבן שלא בהוראה והא לא הורו כלל:

אלא בהוראה. דהכי הוי משמע מיעוט קהל שחטאו בהוראה כגון שהורו ב"ד ועשו על פיהם חייבין כשבה או שעירה שהרי אין ב"ד מביאין פר עליהם רוב צבור שעשו בהוראה יכול יהו פטורין ת"ל מעם הארץ דאפילו רובן חייבין:

ומי מצית אמרת הכי. שצבור מביאין קרבן והא כי כתיב מעם הארץ בשגגת מעשה גרידתא הוא דכתיב ומהכא לא נפקא דליחייבו רוב קהל בהוראה כלל:

אלא לאו הכי קאמר מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה. גרידתא חייבין כשבה או שעירה:

שאין ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה. כי הורו ב"ד ועשו מיעוט קהל שחטאו (בשגגת מעשה) על פיהם:

הא הן חייבין. בהוראה כשבה או שעירה דיחיד שעשה בהוראת ב"ד [חייב] וכי היכי דחייבין בהוראה ה"ן חייבין בשגגת מעשה גרידתא: אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה. והן פטורין כדאמר לקמן ר"מ אומר שבעה שבטים שחטאו ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין וכי היכי דבהוראה פטורין לפטרו נמי בשגגת מעשה גרידתא:

ת"ל מעם הארץ דאפי' רובו. חייבין בשגגת מעשה גרידתא דמייתו כל חד וחד כשבה או שעירה דהאי דכתיב מעם הארץ בשגגת מעשה הוא דכתיב אלמא שמעינן מהא מתני' יחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב. ועדיין אני אומר רישא דמתני' הכי איתא בת"כ בעשותה יכול יחיד שעשה חייב שנים שעשו פטורין ת"ל מעם הארץ אפילו מרובין ועדיין אני אומר מיעוט קהל שחטאו חייבין שאין ב"ד מביאין פר על ידיהם וכי':

אמר רב פפא ממאי דלמא לא הן ולא ב"ד. וה"ק מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין שאין ב"ד מביאין פר עליהם בהוראה והן המועט נמי פטורין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור:

אי הכי כו'. א"כ כדקאמרת לא הן ולא ב"ד לא מחייבי בהוראה כלל א"כ מיעוט קהל בשגגת מעשה גרידתא נמי ליפטרו כי היכי דמיפטרו בהוראה דאי הכי כדקאמרת לא הן ולא ב"ד מאי איריא דקא מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה דקתני אבל רוב קהל שחטאו בשגגת מעשה גרידתא יכול יהו פטורין שהרי ב"ד מביאין עליהם פר בהוראה והן פטורין ת"ל מעם הארץ ואפי' רובו דחייב בשגגת מעשה:

לאו מכלל דמיעוט. קהל בהוראה פשיטא ליה לתנא דמייחבי בהוראה כדאמר הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת ב"ד חייב וכי היכי דמייחבי בהוראה (שם) הכי נמי מייחבי בשגגת מעשה גרידתא ואמטול הכי קא מהדר לעיל על רובא לחיוב אלא לדידך דאמרת לא הן ולא ב"ד דאכתי לא נפקא לך דמייחבי מיעוטא בשגגת מעשה גרידתא אי הכי נהדר ברישא על מיעוטא דליחייבו בשגגת מעשה גרידתא נהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה גרידתא:

אלא. מדקא מהדר על רובא ושביק מיעוטא:

['הורו בית דין לעבור על אחת מכל מצות האמורות בתורה, והלך היחיד ועשה שוגג על פיהם, בין שעשו ועשה עמהן, בין שעשו ועשה אחריהן, בין שלא עשו ועשה, פטור, מפני שתלה בבית דין'].
אמר רב יהודה אמר שמואל:
זו דברי רבי יהודה,
אבל חכמים אומרים: יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב.
מאי 'רבי יהודה'?

ציטוט
מחשתנו

מיסרה
פרשנית

שאלה

תשובה

"אם נפש אחת תחטא בשגגה בעשתה" (ויקרא ד, כז) - הרי אלו שלשה מעוטי, העושה מפי עצמו - חייב, בהוראת בית דין - פטור".

שאלה

מאי 'רבנן'?

תשובה

דתניא:

"עדיו אני אומר:
מיעוט קהל שחטאו חייבין, שאין בית דין מביאין על ידיהן פר, רוב קהל שחטאו יהו פטורין, שהרי בית דין מביאין על ידיהם פר? תלמוד לומר: 'מעם הארץ' (ויקרא ד, כז) אפילו רובה, ואפילו כולה".

שאלה

במאי?

אילימא בשגגת מעשה, שלא בהוראת בית דין - בית דין מאי עבידתיהו?² בית דין מי מייתו שלא בהוראה?

[עם תשובה
שנרחיט]

תשובה 2

אלא בהוראה,

קושיא

והא כי כתיב: 'מעם הארץ' בשגגת מעשה הוא דכתיב!

תשובה 3

אלא לאו, הכי קאמר: מיעוט קהל שחטאו בשגגת מעשה חייבין, שאין בית דין מביאין על ידיהן פר בהוראה, הא הן חייבין, יכול רוב צבור שעשו בשגגת מעשה יהו פטורין, שהרי בית דין מביאין עליהם פר בהוראה? תלמוד לומר: 'מעם הארץ', אפילו רובו.

קושיא

אמר רב פפא:

ממאי?

דלמא לא הן ולא בית דין!

דחיית קושיית
רב פפא

אי הכי, מאי איריא דקמהדר על רובא לחיובא?
לאו מכלל מיעוט בהוראה קיימא ליה דמייחבי בהוראה,

הרחבת באור
הקושיא על
רב פפא

ונהדר ברישא על מיעוטא דמייחבי בשגגת מעשה, ולבסוף ניהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה!
אלא לאו מדלא מהדר על מיעוט דמייחבי בשגגת מעשה,

² ע"פ גירסת רשי, ב"ח והגר"א, כתיי מינכן.

רס"י

שמע מינה. דמיעוט בהוראה פשיטא ליה לתנא דחייבין כשבה או שעירה דהכי קאמר שאין בית דין מביאין עליהם פר בהוראה הא הן חייבין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב וכי היכי דחייבין בהוראה (הם) הכי נמי שלא בהוראה בשגגת מעשה חייבין וכיון דקיימא ליה לתנא דמיעוט בשגגת מעשה גרידתא חייבין הלכך קא מהדר על רובא לחיובא ולעולם שמעינן מהא מתניתין דיחיד שעשה בהוראת בית דין חייב שמע מינה:

זאת תורת העולה היא העולה. זאת היא העולה הרי אלו שלשה מיעוטי חד פרט לנשחטה בלילה וחד פרט לנשפך דמה וחד פרט ליציאת דמה חוץ לקלעים שאם עלתה על גבי המזבח תרד דלא הויא עולה חשובה והכי נמי מפרש במסכת נדה בפרק יוצא דופן (דף מ.):

ז' שבטים. דהוו רוב שבטים מביאים שבעה פרים דקסבר ר' יהודה דשבט א' איקרי קהל והן מביאין ולא ב"ד:

הוראה תלויה בב"ד. דכתיב ונעלם דבר דהיינו שהורו לעבור מעיני הקהל דהיינו ב"ד:

ובסוף מהדר על רובא לחיובא בשגגת מעשה, שמע מינה:

מיעוט בהוראה - חייבין הן כשבה ושעירה, ושלא בהוראה בשגגת מעשה - חייבין.

שאלה

מכדי תרוייהו סתמי תנן,

ממאי דקמיינתא רבי יהודה ובתרייתא רבנן? אימא איפכא!

תשובה 1

מאן שמעת ליה דדריש מיעוטי כי האי גוונא? רבי יהודה היא, דתניא:

"רבי יהודה אומר:

"זאת תורת העולה היא"³ (ויקרא ו, ב) **הרי אלו שלשה מיעוטיין."**

גא

תשובה 2

ואיבעית אימא:

"ועדיין אני אומר" - לא מצית מוקמת לה כרבי יהודה, דקתני: **"רוב קהל שחטאו בית דין מביאין על ידיהו פור"**, ואי רבי יהודה, האמר: צבור הוא דמיייתי, בית דין לא. דתנן:

"רבי יהודה אומר:

שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים."

מימרא פרשנית על המשנה חולקת

ורב נחמן אמר שמואל:

זו דברי רבי מאיר, אבל חכמים אומרים: יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב.

שאלה

מאי רבי מאיר? ומאי רבנן?

תשובה

דתניא:

"הורו ועשו,

רבי מאיר פוטר,

וחכמים מחייבין."

שאלה [עם פרשנות שנדחית]

מאן עשו?

אילימא בית דין, מאי טעמא דרבנן דמחייבי? והתניא:

"יכול הורו בית דין ועשו בית דין, יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "הקהל ועשו"⁴ (ויקרא ד, ג) - מעשה תלוי בקהל, והוראה תלויה בבית דין!

פרשנות 2

אלא הורו בית דין ועשו רוב קהל.

דחיה

מאי טעמא דרבי מאיר שפוטר?

פרשנות 3 ולמחלוקת ר"מ וחכמים

אלא לאו הורו בית דין ועשו מיעוט קהל,

ובהא קמיפלגי: מר סבר: יחיד שעשה בהוראת בית דין פוטר, ומר סבר: יחיד שעשה בהוראת בית דין חייב.

פרשנות 4

אמר רב פפא:

דכולי עלמא יחיד שעשה בהוראת בית דין פוטר,

³ צו את אהרן ואת בניו לאמור זאת תורת העולה הוא העלה על מוקדה על המזבח כל הלילה עד הבקר ואש המזבח תוקד בו

⁴ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מפל מציאות ה' אשר לא תעשינה ואשמו

אֵלָא בֵּית דִּין מְשָׁלִים לְרוּב צְבוּר קְמִיפְלָגִי,
מָר סָבַר: בֵּית דִּין מְשָׁלִים לְרוּב צְבוּר,
וּמָר סָבַר: אֵין בֵּית דִּין מְשָׁלִים לְרוּב צְבוּר.

פרשנות 5

וְאִיבְעִית אִימָא:
הוּרוּ בֵּית דִּין וְעָשׂוּ רוּבוֹ שֶׁל קְהָל,
וּמֵאן חֲכָמִים?
רַבִּי שְׁמַעוֹן הִיא, דְּאָמַר: צְבוּר מֵיִתִּי וּבֵית דִּין מֵיִתִּי.

פרשנות 6

וְאִיבְעִית אִימָא:
שִׁבְטֵי שְׁעָשָׂה בְּהוֹרָאתָ בֵּית דִּינֵנוּ,
וּמֵאן חֲכָמִים?
רַבִּי יְהוּדָה הִיא,
דְּתַנִּיא:
"שִׁבְטֵי שְׁעָשָׂה בְּהוֹרָאתָ בֵּית דִּינֵנוּ, אוֹתוֹ הַשִּׁבְטֵי חֵיִב".

פרשנות 7

וְאִיבְעִית אִימָא:
כְּגוֹן שֶׁחֲטָאוּ שְׁשָׂה, וְהוּן רוּבוֹ שֶׁל קְהָל,
אוֹ שִׁבְעָה, אֵף עַל פִּי שְׁאִינֵן רוּבוֹ שֶׁל קְהָל.

שאלה

וּמִתְנִיתָא מְנִי?

תשובה

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר הִיא.
דְּתַנִּיא:
"רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמַר מְשֻׁמוּ:
חֲטָאוּ שְׁשָׂה וְהוּן רוּבוֹ שֶׁל קְהָל,
אוֹ שִׁבְעָה אֵף עַל פִּי שְׁאִינֵן רוּבוֹ שֶׁל קְהָל - חֵיִבִּין".

רַשִׁי

ב"ד משלים לרוב צבור. דעשו
עם מעט צבור והשלימו לרוב
צבור:

[צבור מייתי]. ור' מאיר פוטר
צבור דהא קא מייתי ב"ד
כדאמרי' לקמן רבי מאיר אומר
שבעה שבטים שחטאו בית דין
מביאין עליהם פר והן פטורין
ואי קשיא הא אמרי' בכל
התורה אין מיעוט אחר מיעוט
אלא לרבות והיכי אמרי' אלו ג'
מיעוטין דממעטין אותם
בירושלמי מפרש הי"מ היכא
דליכא אלא ב' מעוטין אבל הכא
דאיכא ג' מיעוטין בזה אחר זה
בחד קרא כולוהו אתו למעט וכן
בל"ב מדות מצאתי:

אותו השבט חייב. להביא פר
דקסבר שבט אחד אקרי קהל:
רבי שמעון בן אלעזר אומר
משמו. של ר' מאיר והא
מתניתא מפרש לקמן:

רפ"י

אמר רב אסי ובהוראה. דקיי"ל
 כי הורו ב"ד ועשו רוב קהל על
 פיהם שמביאים פר:
 הלך אחר רוב יושבי בארץ
 ישראל. דאותם שבחוצה לארץ
 אינן מן המנין ולא אותן דמנחל
 מצרים ולחוץ דחוצה לארץ
 היא:

8. ג, א

אמר רב אסי:

ובהוראה הלך אחר רוב יושבי ארץ ישראל,

שנאמר: "ויעש שלמה בעת ההיא את החג,

וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני ה' אלהינו,

שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום" (מלכים א ח, סה).

מכדי כתיב "וכל ישראל עמו", "קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים" למה לי?

שמע מינה:

הני - הוא דאיקרי קהל,

אבל הנך - לא איקרי קהל.

9. ג, א

רפ"י

פְּשִׁיטָא מְרוּבִין וְנִתְמַעְטוּ, הֵינּוּ פְּלוּגְתָא רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן, מוּעֲטִין וְנִתְרַבּוּ, מַאי? מִי פְּלִיגִי רַבִּי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן?

רַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָזִיל בְּתַר יְדִיעָה - מַחֲיִיב, וְרַבְּנָן דְּאָזִיל בְּתַר חֲטָאת - פְּטָרִי, אוֹ לֹא, מַאי?

וְתִסְבְּרָא!?

אִימור דְּשִׁמְעַתָּ לִיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן דְּאָזִיל אַף בְּתַר יְדִיעָה, הִכִּי דְהוּי יְדִיעָה וְחֲטָאָה בְּחִיּוּב, יְדִיעָה דְלֹא חֲטָאָה מִי שְׁמַעַתָּ לִיה! דָּאם כֵּן, לִיִּיתִי כִּי הִשְׁתָּא,

אֶלָּא רַבִּי שְׁמַעוֹן חֲטָאָה וְיְדִיעָה בְּעֵי.

פְּשִׁיטָא מְרוּבִין וְנִתְמַעְטוּ. כּוּן שְׁהוּרָו בִּיד וְעֵשׂוּ רֹב קַהֲל עַל פִּיהֶם דְּנִתְחִיבּוּ לְהַבִּיא פֶּר וְלֹא הִסְפִּיקוּ לְהַבִּיא פֶּר עַד שְׁנִתְמַעְטוּ שְׁמַתָּה מִקְצַתָּן הֵינּוּ פְּלוּגְתָא דְרִי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן. דְּתַנּוּ (לְקַמְן י.) חֲטָא כְּהֵן מְשׁוּחַ וְנִשְׂיָא עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ דְהוּי חֲיִיבִים לְהַבִּיא כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה וְלֹא הִסְפִּיקוּ לְהַבִּיא עַד שְׁנִתְמַנּוּ הִרִי הֵן כְּהַדְיוּטוֹת וְנִחֲיִיבִים לְהַבִּיא כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה כְּבִתְחִלָּה הַכָּא נְמִי חֲיִיבִין פֶּר כְּבִתְחִלָּה רַבִּי שְׁמַעוֹן אֹמֵר וְכוּי הַכָּא נְמִי אִם נוֹדַע לְהֵם עַד שְׁלֹא נִתְמַעְטוּ חֲיִיבִין לְהַבִּיא פֶּר אֲבֵל אִם נוֹדַע לְהֵן מִשְׁנִתְמַעְטוּ פְּטוּרִין:

מוּעֲטִין וְנִתְרַבּוּ מַאי. כּוּן שְׁהוּרָו בֵּית דִּין וְעֵשׂוּ מִיעוּט קַהֲל עַל פִּיהֶם דִּיחִיד שְׁעֵשָׂה בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין פְּטוּר וּמִתּוּ מִקְצַתָּן שֶׁל רֹב קַהֲל וְנִתְרַבּוּ אֵלּוּ וְלֹאֲחֵר שְׁנִתְרַבּוּ נוֹדַע לְהֵם שְׁחֲטָאוּ דְהִנֵּי מוּעֲטִין וְנִתְרַבּוּ לֹא דְמִי מִמֶּשׁ לְחֲטָאוּ עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ דְמוּעֲטִין כִּי חֲטָאוּ בְּהוֹרָאָה לֹאֻ בְּנֵי קֶרְבַּן נִינְהוּ דִּיחִיד שְׁעֵשָׂה בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין פְּטוּר אֲבֵל כִּי חֲטָאוּ כְּהֵן מְשִׁיחַ וְנִשְׂיָא עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ נַעֲשׂוּ בְּנֵי קֶרְבַּן וּמַחֲיִיבֵי לֵאֲתוּוּי כְּשֶׁבָה אוֹ שְׁעִירָה אֲבֵל מְרוּבִין וְנִתְמַעְטוּ דְמִי מִמֶּשׁ לְחֲטָאוּ עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ דְהֵא מְרוּבִין כִּי חֲטָאוּ בְּנֵי קֶרְבַּן נִינְהוּ וְאִמְטוּל הַכִּי קֵאֲמֵר בְּמְרוּבִין וְנִתְמַעְטוּ דְהוּי פְּלוּגְתָא דְרִישׁ וְרַבְּנָן אֲבֵל בְּמוּעֲטִין וְנִתְרַבּוּ אִיבְעִיא לָן אִי דְמִי לְפְלוּגְתָא דְרִי שְׁמַעוֹן וְרַבְּנָן אִי לֹא מִי אֲמַרִי רִישׁ דְּבִתַּר יְדִיעָה אִזִּיל דֹּאֲמֵר אִם נוֹדַע לְהֵם עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ חֲיִיבִין כְּבִתְחִלָּה הַכָּא נְמִי מַחֲיִיב דְכִי אֲתִיידַע לְהוּ בְּחִיּוּבֵא אֲתִיידַע לְהוּ דְכִי נִתְרַבּוּ אֲתִיידַע לְהוּ וּמַבִּיאִין פֶּר וְרַבְּנָן דְּבִתַּר חֲטָאָה אִזִּיל דֹּאֲמַרִי הִרִי אֵלּוּ כְּהַדְיוּטוֹת הוּאִיל וְחֲטָאוּ כִּי לֹא נִתְמַנּוּ הַכָּא נְמִי אִזִּיל בְּתַר חֲטָאָה וְכוּי חֲטָאוּ אֲכַתִּי מוּעֲטִין הִיוּ וּפְטוּרִין דִּיחִיד שְׁעֵשָׂה בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין פְּטוּר:

וְתִסְבְּרָא אִימור דְּשִׁמְעַתָּ לִיה לְרִישׁ דְּאָזִיל אַף בְּתַר יְדִיעָה. דֹּאֲמֵר אִם נוֹדַע לְהֵם עַד שְׁלֹא נִתְמַנּוּ חֲיִיבִין הִכָּא דְהוּי יְדִיעָה וְחֲטָאָה בְּחִיּוּב:

כִּי הִשְׁתָּא. דְּלְהוּי כִּי חֲטָאוּ מִשְׁנִתְמַנּוּ דְלִיִּיתִי פֶּר וְאִמְאִי קַתְּנִי מִשְׁנִתְמַנּוּ פְּטוּרִין אֵלּא מִדְּקַתְּנִי פְּטוּר שִׁימ דְרִישׁ חֲטָאָה וְיְדִיעָה בְּעֵי בְּחִיּוּבֵא וּמוּעֲטִין וְנִתְרַבּוּ לְדַבְרֵי הַכֵּל פְּטוּרִין דְכִי חֲטָאוּ בְּפְטוּר חֲטָאוּ דִּיחִיד שְׁעֵשָׂה בְּהוֹרָאת בֵּית דִּין פְּטוּר:

10. ג, א

רש"י

או דלמא. כיון דחלב שם אחד הוא דבין חלב המכסה את הקרב ובין חלב המכסה את הדקין שם אחד הוא שחלב סתם איקרו:

כיון דתרי איסורי נינהו. דחלב אינו שוה בכל דחלב חיה מותר: **או דלמא.** כיון דאילו צבור אכלי האי חלב והאי דם שלא בהוראה בשגגת מעשה מייתנו כל חד וחד אי בעו כשבה מייתנו אי בעו שעירה מייתנו דמצי אשוויי קרבנם השתא נמי כי עשו בהוראה מצטרפי:

ומיעוט בתרא בעבודת כוכבים. קרבנם שעירה ולא כשבה:

איבעיא להו:

הורו בית דין: חלב מותר, ועשו מיעוט הקהל, וחרו בית דין בהן, והורו, ועשו מיעוט אחר, מהו?

כיון דשתי ידיעות נינהו לא מצטרף, או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא, מצטרף?

ואם תמצא לומר: כיון דאידי ואידי חלב הוא, מצטרף, מיעוט בחלב שעל גבי הקבה, ומיעוט בחלב שעל גבי דקין, מהו?

הכא ודאי כיון דבתרי קראי קאתי, לא מצטרף, או דלמא כיון דאידי ואידי חלב הוא, מצטרף?

ואם תמצי לומר: שם חלב הוא ומצטרף, מיעוט בחלב, ומיעוט בדם, מהו?

הכא ודאי כיון דתרי איסורי נינהו וכיון שאין איסורן שוה לא מצטרף, או דלמא כיון דקרנן שוה, מצטרף?

ואם תמצי לומר: כיון דקרנן שוה, מצטרף, מיעוט בחלב, ומיעוט בעבודה זרה, מהו?

הכא ודאי אין איסורן שוה, ואין קרבנן שוה, או דלמא כיון דאידי ואידי פרת הוא, ומצטרף?

תיקו.

11. ג, א-ב

כ"י

או לא בעינן ההוא בית דין
דהורו להם מעיקרא דתהוי להו
ידיעה. כלומר לא בעינן דתהוי
להו ידיעה לבייד קמא
ומצטרפי:

איבעיא להו:

הורו בית דין שחלב מותר, ועשו מיעוט הקהל,
ומת אותו בית דין, ועמד בית דין אחר, וחזרו והורו, ועשו מיעוט אחר?

אליבא דמאן דאמר בית דין מייתי, לא תיבעי לך, דהא ליתנהו,
אלא כי תיבעי לך אליבא דמאן דאמר צבור מייתי, מאי?

צבור הא קאי

גב, או דלמא ידיעה דההוא בית דין דהורו בעינן?

תיקו.

12. ג, ב

רפ"י

עד שתפשוט הוראה בכל עדת ישראל. דהיינו אותן שישבו להורות:
 כגון שהרכין הוא אחד מהם. או תלמיד בראשו דנראה כהודה לדבריהם ונגמרה הוראה:
במארה אתם נארים וגו'. כגון שהגוי כולו דיכולין לקבלה: הכי משמע אי איכא גוי כולו וקא עבר עליה האי גברא אותי אתם קובעים והכי כתוב בספרים במס' עבודת כוכבים בפ' אין מעמידין:
אי איתא לכולהו. סנהדרין של שבעים וא':
הויא הוראה. אע"פ שלא הורו כל אותן שישבו להורות:

אמר רבי יונתן:

מאָה שׁיִשְׁבוּ לְהוֹרוֹת, אֵין חַיִּיבִין עַד שְׁיִירוּ כּוֹלָן, שְׁנַאָמַר: **"זאם כל עדת ישראל ישגו"**⁵ (ויקרא ד, יג), - עַד שְׁיִשְׁגּוּ כּוֹלָן, עַד שְׁתַּפְּשׁוּט הוֹרָאָה בְּכָל עֲדַת יִשְׂרָאֵל,

אמר רב הונא בריה דרב הושעיא:

הכי נמי מסתברא, דבכל התורה כולה קיימא לן 'רובו ככולו', והכא כתיב **"כל עדת"**, הואיל וכה, אפילו הן מאה.

תנן:

"הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו, או תלמיד וראוי להוראה, והלך ועשה על פיהם, בין שעשו ועשה עמהן, ובין שעשו ועשה אחריהן, ובין שלא עשו ועשה הרי זה חייב, מפני שלא תלה בבית דין".

האי הוא דחייב, הא אחר - פטור, ואמאי? הא לא נגמרה הוראה!

הכא במאי עסקינן:

כגון שהרכין הוא אחד מהן בראשו.

תא שמע:

"הורו בית דין, וידע אחד מהן שטעו ואמר להן "טועין אתם" - הרי אלו פטורים".

טעמא דאמר להן "טועין אתם" דפטורים, הא שתיק מיישתק חייבין, וגמר לה הוראה,

ואמאי? והא לא הורו כולן!

אמרי: הכי נמי כגון שהרכין בראשו.

מתבי רב משרשיא:

"סמכו רבותינו על דברי רבן שמעון בן גמליאל ועל דברי רבי אלעזר ברבי צדוק,

שקיו אומרים: אין גזרין גזירה על הצבור אלא אם כן רוב הצבור יכולין לעמוד בה",

ואמר רב אדא בר אבא:

מאי קרא? **"במארה אתם נארים ואתי אתם קבעים הגוי כלו"** (מלאכי ג, ט),

והא הכא דכתיב **"הגוי כלו"**, ורובא ככולא דמי,

תיובתא דרבי יונתן.

תיובתא.

ואלא, מאי **"כל עדת"** דקאמר רחמנא?

הכי קאמר: אי איכא כולם הויא הוראה,

ואי לא - לא הויא הוראה.

⁵ זאם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו

13. ג, ב

רש"י

שיבא. אופתא:

אמר רבי יהושע:

עשרה שיושבין בדין, קולר תלוי בצואר כולן.

פשיטא!

הא קא משמע לן: דאפילו תלמיד בפני רבו.

רב הונא כי הוה נפיק לבי דינא, מייתי עשרה תנאי דבי רב לקמיה,
כי היכי דנימטין שיבא מכשורא.

רב אשי כי הוה מייתי טרפתא לקמיה,
מייתי עשרה טבחי ממתא מחסיא ומותיב קמיה,
אמר: כי היכא דנימטין שיבא מכשורא.

14. ג, ב

רפ"י

מתני' הורו ב"ד. ועשו רוב צבור על פיהם: וידעו שטעו וחזרו. מהוראתן: **בין שהביאו כפרתן ובין שלא הביאו כפרתן.** ולאחר שידעו שטעו הלך היחיד ועשה על פיהם דזה אין מצטרף עם רוב הצבור לפי שלאחר שנודע להם עשה זה:

ר' שמעון פוטר. לפי שברשות ב"ד הוא עושה שזה עדיין לא היה יודע שידעו שטעו וחזרו בהן והוי תולה בב"ד הלכך פטור:

ר' אלעזר אומר ספק. כלומר ספק אי כתולה בב"ד אי כתולה בעצמו דמי ומביאין אשם תלוי: **ואיזה הוא הספק.** כלומר אמאי הוא חייב אשם תלוי:

ישב לו בביתו חייב. אשם תלוי: **שהוא קרוב לפטור.** דהוי ודאי תולה בב"ד שלא ידע חזרתן הואיל והלך לו למדינת הים: **אמר לו בן עזאי מאי שנא זה.** שהלך למדינת הים מן היושב בביתו:

אמר לו ר' עקיבא. לפי שהיושב בביתו אפשר שישמע שבי"ד חזרו בהן והוי קרוב לתולה בעצמו ולפיכך חייב להביא אשם תלוי וזה שהלך למדינת הים לא היה יכול לשמוע והוי תולה בבית דין ממש הלכך פטור:

גמ'

כל הוראה שיצאה ברוב צבור. אע"פ שב"ד חזרו בהן יחיד העושה אותה פטור. לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד. להודיע שהעושה על פיהם שוגג הוא ולא מזיד הוא וזה על פי הוראה הוא עושה לפיכך שוגג הוא ויחיד שעשה בהוראת בית דין פטור [פ"א] לא ניתנה הוראה לפטור יחיד התולה בה אלא להכיר לבין עושה בשגגת עצמו לעושה מזיד וברשות בית דין וזה הרי אומר לנו שלא ידע שחזרו ומזיד עשה על פיהם ולא על שגגת עצמו ויחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור:

מיתבי פר העלם דבר של צבור. כגון שהורו ב"ד בעבודת כוכבים ועשו צבור על פיהם וידעו שטעו וחזרו בהם וצריכין מעות כדי ליקח פר ושעירי עבודת כוכבים של צבור:

בתחלה גובין להם. שגזברין גובין מכל אחד מישראל מעות לקנות מהם פר ושעירי עבודת כוכבים לצורך קרבן דברי ר"ש: **ואמאי.** קאמר רבי שמעון דפטור דברשות ב"ד הוא עושה הא כיון דאגבי להו מעות לצורך פר העלם דבר של צבור הוה מתיידע ליה שהבית דין טעו וחזרו מהוראתן ואמאי הוי תולה בב"ד:

איבעית אימא שגבו ממנו סתם. שלא הודיעוהו לצורך מה הן גובין:

משנה

הורו בית דין, וידעו שטעו, וחזרו בהן, בין שהביאו כפרתן, ובין שלא הביאו כפרתן, והלך ועשה על פיהן, **רבי שמעון: פוטר,** **רבי אלעזר אומר: ספק.**

איזהו ספק?

ישב לו בתוך ביתו - חייב,

הלך לו למדינת הים - פטור.

אמר רבי עקיבא:

מודה אני בזה שהוא קרוב לפטור מן החובה.

אמר לו בן עזאי:

מאי שנא זה מן היושב בביתו?

שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע, וזה לא היה לו אפשר שישמע.

הורו בית דין לעקור את כל הגוף,

אמר: אין נדה בתורה,

אין שבת בתורה,

אין עבודה זרה בתורה -

הרי אלו פטורין.

הורו לבטל מקצת ולקיים מקצת - הרי אלו חייבין.

ביצד?

אמר: יש נדה בתורה אבל הבא על שומרת יום בנגד יום פטור,

יש שבת בתורה, אבל המוציא מרשות היחיד לרשות הרבים פטור.

יש עבודה זרה בתורה, אבל המשתחוה פטור,

הרי אלו חייבין,

שנאמר: "ונעלם דבר" (ויקרא ד, יג),

"דבר" - ולא כל הגוף.

גמרא

אמר רב יהודה אמר רב:

מאי טעמא דרבי שמעון?

הואיל ובכרשות בית דין הוא עושה.

איכא דאמרי:

אמר רב יהודה אמר רב:

אומר היה רבי שמעון:

כל הוראה שייצאה ברוב צבור, יחיד העושה אותה פטור,

לפי שלא ניתנה הוראה אלא להבחין בין שוגג למזיד.

מיתבי:

"פר העלם דבר של צבור ושעירי עבודה זרה בתחלה גובין עליהו,

דברי רבי שמעון.

רבי יהודה אומר:

מתרומת הלשנה הן באין."

אמאי, כיון דגבי להו, הוי ליה "הודיע"!

איבעית אימא:

כגון שגבו סתם.

רַט"י

ואיבעית אימא דלא הוי במתא.
 כי גבו להו ולאחר גבייה הוא
 דעשה על פיהם:
 ר"ש אומר מתרומת הלשכה
 הם באים. דלא הוי מפרסמא
 הלכך כי עשה על פיהם הוי
 תולה בבית דין הלכך פטר ר'
 שמעון ותנא דמתניתין הכי
 סבירא ליה אליבא דרבי שמעון
 דמתרומת הלשכה הן באין:

ואיבעית אימא:
 כגון דלא הוה ליה במתא.

ואיבעית אימא:
 רב כאידך תנא סבר,
 דתנא איפכא:
 "בתחילה גובין להו,
 דברי רבי יהודה,
 רבי שמעון אומר:
 מתרומת הלשכה הן באין".

15. ג, ב - ד, א

רפ"י

["הורו בית דין, וידעו ששענו, וחדרו בהו,
בין שהביאו כפרתו,
ובין שלא הביאו כפרתו,
והלך ועשה על פיהו,
רבי שמעון: פוטר,
רבי אלעזר אומר: ספק"].

תני:

"רבי מאיר: מחייב,

ורבי שמעון: פוטר.

רבי אלעזר אומר: ספק.

משום סומכוס אמרו: תלוי".

אמר רבי יוחנן:

אשם תלוי איכא בינייהו.

אמר רבי זירא:

משל דרבי אלעזר למה הדבר דומה?

לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן, ונודע לו, שמיביא אשם.

ד, א

ולא מבעיא למאן דאמר צבור מיייתי, דמפרסמא מלתא,

אלא אפילו למאן דאמר: בית דין מביאין, דלא מפרסמא מלתא,

אי הוה שאיל, הווי אמרין ליה.

אמר רבי יוסי בר אבין, ואיתימא רבי יוסי בר זבידא:

משל דסומכוס למה הדבר דומה?

לאדם שהביא כפרתו בין השמשות,

ספק מבעוד יום נתכפר לו,

ספק משחשכה נתכפר לו,

שאין מביא אשם תלוי.

ולא מבעיא למאן דאמר: בית דין מביאין, דלא אפרסמא מלתא,

אלא אפילו למאן דאמר: צבור מביאין, דמפרסמא מלתא, והווי אמרין ליה.

דהקא בספק מבעוד יום ספק משחשכה.

אי שאיל לא אשכח אינש דמשייליה.

תניא ר"מ מחייב. דתולה בעצמו הוי:
ורבי שמעון פוטר. דתולה בב"ד הוי:
רבי אלעזר אומר ספק. מביא אשם
תלוי:

איכא בינייהו. בין ר' אלעזר לסומכוס
לסומכוס אינו מביא אשם תלוי דהכי
קאמר סומכוס מעשה שלו תלוי הוא
ולכא למימר שמא תולה בעצמו הוה
דלא הוי בר חיוב מעליא דהיכא דהוי
לפניו חתיכה אחת ספק של חלב ספק של
שומן ואכלו בדין הוא דמביא אשם תלוי
משום דאיכא למימר שמא חלב ממש
אכל דהוי בר חיוב מעליא אבל הכא
ליכא למימר שמא תולה בעצמו ממש
הוא שהרי על פי הוראה הוא עושה הלכך
מעשה שלו תלוי הוא דצד חיוב שלו תלוי
הוא דלא הוי צד חיוב מעליא הלכך אינו
מביא אשם תלוי:

לאדם שאכל ספק חלב ספק שומן. והרי
סבור ששומן הוא ונודע לו שספק הוא
שמביא אשם תלוי משום דשמא חלב
ממש אכל הכי נמי איכא למימר שמא
תולה בעצמו ממש הוא:

ולא מבעיא למ"ד צבור מביאין. דכי
הביאו כפרתן דמי דהא מפרסמא מלתא
ולא הוי האי יחיד תולה בב"ד אלא
אפילו למ"ד דכי הורו ב"ד ועשו קהל על
פיהם דב"ד מביאין עליהם פר והם
פטורין דאיכא למימר לא מפרסמא
מילתא כל כך והאי יחיד תולה בבית דין
הוא אפי"ה לאו תולה בב"ד הוא שהרי
היה בידו לישאל מפני מה ב"ד מביאין
פר ואי שאיל אומרים לו דטעו וחזרו
הלכך תולה בעצמו קרינא ביה ואית ביה
צד חיוב מעליא הלכך מביא אשם תלוי:
ספק מבעוד יום נתכפר לו. והיא כפרה
מעליא:

ספק משחשכה נתכפר לו. ולא הוי כפרה
מעליא דביום צוותו כתיב דקיימא לן
דפטור דאין צריך להביא קרבן אחר
ואעי"פ שהוא קרב אחר תמיד של בין
הערבים אין בו שום פסול דהכי אמר בפי
תמיד נשחט (פסחים ד' נט.) דאתי עשה
דפסח ועשה דאכילת קדשים ודחי עשה
דהשלמה ואיכא נמי שינויי אחרוני טובא
והא הכא (מפני) דבין השמשות לית ביה
צד חיוב מעליא דליכא למימר שמא
משחשכה נתכפר לו שהרי בין השמשות
כהרף עין ואין אדם בעולם יכול לעמוד
עליו אם מן היום או מן הלילה ופטור
ה"נ ליכא למימר שמא ממש תולה
בעצמו שהרי כבר הורו בב"ד:

ולא מבעיא למ"ד ב"ד מביאין. ולא
צבור דלא מפרסמא מלתא היא והאי
יחיד תולה בב"ד הוא ופטור:
אלא אפילו למ"ד צבור מביאין. ואיכא
למימר מפרסמא מלתא היא והאי יחיד
לאו תולה בב"ד ותולה בעצמו הוא אפי"ה
אמר תולה בב"ד הוא דכי עשה על פיהן
עשה:

לא משכח איניש דלשייליה. ולא סליק
אדעתיה למישאל למה הביאו צבור פר
הלכך ליכא צד חיוב מעליא דהא צד
פטור שייך ביה טפי דתולה בב"ד הוא
הלכך אינו מביא אשם תלוי:

16. ד, א

רש"י

החזיק בדרך. לילך למדינת הים
ועדיין ישנו בעיר:
איכא בינייהו. לר"ע פטור דהא
החזיק בדרך דכיון דטרוד הוא
לא היה אפשר לו שישמע דחזרו
בהן הלכך תולה בב"ד הוא
ופטור לגמרי:

"אמר לו בן עזאי: מאי שנא מן היושב [בביתו]?
שהיושב בביתו אפשר היה לו שישמע, וזה לא היה לו אפשר שישמע".

שפיר קאמר ליה רבי עקיבא לכן עזאי.

אמר רבא:

החזיק בדרך, איכא בינייהו:

לכן עזאי - חייב, דהא בביתיה איתיה.

לרבי עקיבא - פטור, דהא החזיק בדרך.

17. ד, א

רס"י

תנא הכי קשיא ליה דבר כולה מלתא משמע. דהורו לעקור כל הגוף דהא לא כתיב מדבר ואימא איפכא דהורו לבטל במקצת ולקיים במקצת יכול יהו פטורין וכי הורו לעקור כל הגוף יהו חייבין:

ת"ל ונעלם דבר. בא ללמוד דבטול מקצת וקיום מקצת חייב:

מאי משמע. כלומר היכי משמע האי ונעלם דהוי קיום מקצת ובטול מקצת:

אמר עולא קרי ביה ונעלם מדבר. דהאי מ"ם דנעלם שדיא אדבר דמ"ם נדרשת לפניו ולאחריו וקרי ביה ונעלם מדבר דמשמע מדבר ולא כל דבר:

חזקיה אמר. מסיפא דקרא נפקא מכל מצות דמשמע מכל מצות של שבת דהוי בטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות של עבודת כוכבים דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת או מכל מצות נדה דהוי ביטול מקצת וקיום מקצת ולא כל מצות השבת דהוי עוקר כל הגוף ולא כל מצות דנדה ודעבודת כוכבים דעוקר כל הגוף:

מצות תרתי משמע. כלומר מצות טובא משמע כגון נדה שבת ועבודת כוכבים דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות ה' דעבד חד מהני או שבת או עבודת כוכבים או נדה ולעולם בעוקר כל הגוף קא מיירי:

אמר ר"נ בר יצחק מצות כתיב. בחד וי"ו דחדא מצוה משמע דהכי משמע ועשה אחת מכל מצות דשבת או אחת מכל מצות דעבודת כוכבים או אחת מכל מצות דנדה דהוי מקיים מקצת דשבת ומבטל מקצת והוא הדין לעבודת כוכבים והוא הדין לנדה והוא הדין לשאר מצות דקיום מקצת ובטול מקצת חייב ועוקר כל הגוף פטור:

מה זקן ממרא מן הדבר ולא כל דבר. דהא כתי' מן הדבר ותנן באלו הן הנחנקין (סנהדרין דף פח:). האומר אין תפלין לעבור על דברי תורה פטור חמש טוטפות להוסיף על דברי סופרים חייב דהיינו מן הדבר ולא כל דבר:

"הורו לו בית דין לעקור את כל הגוף,

אָמְרו: אין נְדָה בַתּוֹרָה, אין שַׁבַּת בַתּוֹרָה, אין עֲבוּדָה זָרָה בַתּוֹרָה - הָרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין".]

תנו רבנן:

"וְנִעְלַם דְּבָרִי"⁷ (ויקרא ד, ג) - וְלֹא שִׁיעָקֵר הַמִּצְוָה כּוּלָּהּ.

בִּיצֵד?

אָמְרוּ: אין נְדָה בַתּוֹרָה,

אין שַׁבַּת בַתּוֹרָה,

אין עֲבוּדָה זָרָה בַתּוֹרָה,

יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "וְנִעְלַם דְּבָרִי" - וְלֹא שִׁתְּעַלֵּם מִצְוָה כּוּלָּהּ - הָרִי אֵלוֹ פְּטוּרִין.

אָבֵל אָמְרוּ: יש נְדָה בַתּוֹרָה אָבֵל הֵבֵא עַל שׁוֹמְרֵת יוֹם כְּנֻגַד יוֹם - פְּטוּר,

יש שַׁבַּת בַתּוֹרָה אָבֵל הַמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת הַיְחִיד לְרְשׁוֹת הָרַבִּים - פְּטוּר,

יש עֲבוּדָה זָרָה בַתּוֹרָה אָבֵל הַמְּשַׁתְּחָה - פְּטוּר,

יכול יהו פטורין?

תלמוד לומר: "וְנִעְלַם דְּבָרִי" - וְלֹא כֵל הַגּוּף".

אמר מר:

"יכול יהו פטורין".

ואי בקיום מקצת וביטול מקצת פטורין,

ובעקירת כל הגוף פטורין,

במאי חייבין?

תנא הכי קא קשיא ליה:

אימא: "דְּבָרִי" כּוּלָּהּ מִיִּלְתָּא מִשְׁמַע!

תלמוד לומר: "וְנִעְלַם דְּבָרִי".

מאי משמע?

אמר עולא:

קרי ביה "וְנִעְלַם מִדְּבָרִי".

חזקיה אמר:

אמר קרא: "וְעֲשׂוּ אֶחָת מִכָּל מִצְוֹת" (ויקרא ד, ג),

"מִכָּל מִצְוֹת" - וְלֹא כֵל מִצְוֹת.

"מִצְוֹת" - תְּרַתֵּי מִשְׁמַע!

אמר רב נחמן בר יצחק:

"מִצְוֹת" כְּתִיב.

רב אשי אמר:

יליף "דְּבָרִי" (ויקרא ד, ג) "דְּבָרִי" (דברים יז, יא) מִזְּקוֹן מִמְּרָא,

דכתיב ביה בְּזִקְוֹן מִמְּרָא: "כִּי יִפְלֵא מִמֶּךָ דְּבָרִי..."

לא תסוד מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל" (דברים יז, ח-יא)⁸,

מה ממרא "מן הדבר" ולא כל דבר, אף בהוראה "דְּבָרִי" ולא כל הגוף.

⁷ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו

⁸ ח כי יפלא ממך דבר למשפט בין דם לדם בין דין לדיו ובין נגע לנגע דברי ריבת בשעריך וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר יהוה אלהיך בו. ט ובאת אל הכהנים הלזים ואל השפט אשר יהוה בימים ההם ודרשת והגידו לך את דבר המשפט. י ועשית על פי הדבר אשר יגידו לך מן המקום ההוא אשר יבחר יהוה ושמרת לעשותו ככל אשר יורה. יא על פי התורה אשר יורה ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה לא תסוד מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל

18. ד, א

רש"י

אין ב"ד חייבין. דלא הוי הוראה מעליא עד שיוורו להתיר בדבר שאין הצדוקין מודין שיהא אסור שהורו להיתר בדבר איסור שאין כתוב בתורה בהדיא:

זיל קרי בי רב הוא. דכיון דאפשר לו ללמוד ולידע לא הוי שוגג מעליא וקרוב למזיד הוי: אחד לאחד. היינו יום כנגד יום: דאמרי כדרכה אסירא. גמר ביאה ושלא כדרכה שריא: והא. שלא כדרכה נמי כתיב משכבי אשה שני משכבות אחד כדרכה ואחד שלא כדרכה:

דאמרי כדרכה אסירא אפי' העראה. דהאי דכתיב את מקורה הערה בכדרכה:

אי הכי. מאי איריא דקתני שהורו בשומרת יום כנגד יום אפילו נדה נמי כי האי גוונא קיום מקצת וביטול מקצת הוא והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בו:

אלא לעולם בכדרכה. דאמרי בשומרת יום העראה שריא אפילו בכדרכה וגמר ביאה הוא דאסיר ודקאמרת הא העראה כתיב דאמרי העראה באשה נדה הוא דכתי' ולא בשומרת יום הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום והוי בדבר שאין הצדוקין מודין בה:

ואי בעית אימא. דקאמרת שומרת יום הא כתיבא הא לא קשיא דכי קתני כגון דאמרי זבה לא הוה אלא [היכא דחזיא] ביממא כדכתי' כל ימי זובה אבל היכא דחזיא בליליא טהורה והוא הדין לשומרת יום דאמרי דהוא היכא דקחזיא ביממא דהיינו בימי זיבה הלכך לא מתוקמא בנדה אלא בשומרת יום ובזבה והויא הוראה בדבר שאין הצדוקין מודין:

["הורו בית דין לעקור את כל הגוף, אמרו: אין נדה בתורה, אין שבת בתורה, אין עבודה זרה בתורה - הרי אלו פטורין"].

אמר רב יהודה אמר שמואל: אין בית דין חייבין עד שיוורו בדבר שאין הצדוקין מודין בו. אבל בדבר שגם הצדוקין מודין בו - פטורין.

מאי טעמא?

זיל קרי בי רב הוא.

תנן:

"יש נדה בתורה, אבל הבא על שומרת יום כנגד יום - פטור", ואמאי "שומרת יום כנגד יום" הא כתיבא: "וספרה לה" (ויקרא טו, כח), מלמד שסופרת אחד לאחד!

דאמרי: העראה - שריא, גמר ביאה הוא דאסירא.

הא נמי כתיב: "את מקורה הערה" (ויקרא כ, יח)!

דאמרי: כדרכה - אסירא, שלא כדרכה - שריא.

הא כתיב: "משכבי אשה" (ויקרא יח, כב)!

דאמרי: כדרכה - אסור אפילו העראה, בשלא כדרכה - גמר ביאה הוא דאסור, אבל העראה שריא.

אי הכי, אפילו נדה נמי!

אלא, לעולם כדרכה, ודאמרי: העראה באשה דוה הוא דכתיבא.

ואיבעית אימא:

דאמרי: זבה - לא הויא אלא ביממי, דכתיב: "כל ימי זובה" (ויקרא טו, כו).

תנן:

"יש שבת בתורה, אבל המוציא מרשות לרשות - פטור". ואמאי? הוצאה הא כתיבא: "לא תוציאו משא מבתים" (ירמיהו יז, כב)!

דאמרי: הוצאה - הוא דאסור, הכנסה - מותר.

⁹ ואם טהרה מזובה וספרה לה שבעת ימים ואחר תטהר

¹⁰ ואיש אשר ישכב את אשה דוה וגלה את ערוותה את מקרה הערה והיא גלתה את מקור דמיה ונכרתו שניהם מקרב עמם

¹¹ ואת זכר לא תשכב משכבי אשה תועבה הוא

¹² כל המשכב אשר תשכב עליו כל ימי זובה כמשכב נדתה יהיה לה וכל הקלי אשר תשכב עליו טמא יהיה כטמאת נדתה

¹³ ולא תוציאו משא מבתים ביום השבת וכל מלאכה לא תעשו וקדשתם את יום השבת כאשר צויתי את אבותיכם

רפ"י

מושיט וזורק. לא כתיבי
בהדיא:
השתחואה שלא כדרכה. כגון
משתחוה לפעור או למרקוליס:
השתחואה. בפשוט ידים ורגלי'
כדכתי' (בראשית יט) וישתחו
אפים ארצה:

ואיבעית אימא:
דאמרי: הוצאה הוא דאסירא,
מושיט וזורק - שרי.

תנן:

"יש עבודה זרה בתורה, אבל המשתחוה - פטור".
ואמאי? המשתחוה, הא כתיבא, דכתיב: "לא תשתחוה לאל אחר"¹⁴ (שמות לד, יד)!

דאמרי: כי אסירא - השתחויה כדרכה,
אבל שלא כדרכה - שריא.

ואיבעית אימא:

דאמרי: השתחויה גופה כדרכה הוא דאסיר, דאית בה פשוט ידים ורגלים,
הא השתחויה דלית בה פשוט ידים ורגלים - שריא.

¹⁴ כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו אל קנא הוא

19. ד, ב

רש"י

בעי רב יוסף אין חרישה בשבת מהו. הכא לא מבעיא ליה לרב יוסף בדבר שאין הצדוקין מודין כלל אלא בבטול מקצת וקיום מקצת קא מבעיא ליה: מי אמרינן כיון דקא מודו. ב"ד בכולהו שאר מלאכות דשבת דאסירי כבטול מקצת וקיום מקצת דמי וחייבין: (וכלהו) כדשנין. לעיל דלא הוי עקירת כל הגוף דשומרת יום: (וכולה) כדשנין. דמושיט וזורק שרי דלא הוי עקירת כל הגוף: (וכולה) כדשנין. דהשתחוואה שלא כדרכה שריא:

["הוּדוּ בֵּית דִּין לַעֲקוֹר אֶת כָּל הַגּוֹף, אָמְרוּ: אֵין נְדָה בַּתּוֹרָה, אֵין שְׁבֵת בַּתּוֹרָה, אֵין עֲבוּדָה זָרָה בַּתּוֹרָה - הָרִי אֵלּוּ פְּטוּרֵין"].

ד, ב בעי רב יוסף:

אין חרישה בשבת, מהו?
מי אמרינן: כיון דקא מודו בכולהו מלתא, כביטול מקצת, וקיום מקצת דמי, או דלמא:
כיון דקא עקריין ליה לחרישה כל עיקר, בעקירת גוף דמי?

תא שמע:

"יֵשׁ נְדָה בַּתּוֹרָה, אָבֵל הֵבֵא עַל שׁוֹמֵרֵת יוֹם כְּנֶגֶד יוֹם - פְּטוּר".
ואמאי? הא עקריין שומרת יום כנגד יום כל עיקר!

אמר לך רב יוסף:

שומרת יום דקאמרין כדשנין.

תא שמע:

"יֵשׁ שְׁבֵת בַּתּוֹרָה, אָבֵל הַמוֹצֵיא מִרְשׁוֹת הַיָּחִיד לְרְשׁוֹת הָרַבִּים - פְּטוּר".
ואמאי? הא עקריין להוצאה כל עיקר!

התם נמי כדשנין.

תא שמע:

"יֵשׁ עֲבוּדָה זָרָה בַּתּוֹרָה, אָבֵל הַמְּשַׁתְּחוּה - פְּטוּר".
ואמאי? והא עקריין להשתחויה כל עיקר!

אמרי: השתחויה נמי כדשנין.

20. ד, ב

רפ"י

["הורו בית דין לעקור את כל הגוף,
אמר: אין נדה בתורה,
אין שבת בתורה,
אין עבודה זרה בתורה -
הרי אלו פטורין"].

בחריש ובקציר תשבות.
דמשמע בזמן דאיכא חרישה
דהיינו בשאר שני שבוע תשבות
איכא שבת:
בזמן דליכא חרישה. דהיינו
בשביעית ליכא שבת:

נביא שהתנבא. כגון שתחלתו
נביא של אמת ולבסוף נביא
השקר שהתנבא לעקור דבר
מדברי תורה חייב ודברי הכל
בחנק:

לקיום מקצת ולבטל מקצת.
דשאר מצות ר"ש פוטר וה"ה
לרבנן:

**ובעבודת כוכבים אפי' אמר לך
היום עובדה ולמחר בטלה.**
דהיינו קיום מקצת ובטול
מקצת דעבודת כוכבים חייב
דרחמנא אמר להדיחך מן הדרך
אפי' מקצת דרך ובעבודת
כוכבי' הוא דכתיב וכל קתני
חייב כגון לרבנן בסקילה ולר"ש
בחנק והכי מתרץ ליה רב חסדא
בפי אלו הן הנחנקין (סנהדרין
דף צ.) והיום עובדה ולמחר
בטלה כאין שבת בשביעית דמי
וקרי להו ביטול מקצת וקיום
מקצת ש"מ:

בְּעֵי רַבִּי יִרְא:

אין שבת בשביעית - מהו?

בְּמֵאֵי טְעוּ?

בְּהַדְרִין קָרָא: **"בְּחַרִּישׁ וּבְקָצִיר תְּשִׁיבֹת"**¹⁵ (שמות לד, כא),
בְּזִמְנָן דְּאִיכָא חַרִּישָׁה - אִיכָא שַׁבַּת,
וּבְזִמְנָן דְּלִיכָא חַרִּישָׁה - לִיכָא שַׁבַּת.

מִי אָמְרִינָן:

כִּיּוֹן דְּמִקְיָמִין לָהּ בְּשָׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ כְּבִיטוּל מְקַצָּת וְקִיּוּם מְקַצָּת דְּמִי,
אוּ דְלָמָּא:

כִּיּוֹן דְּקָא עֲקָרִיין לִיהּ בְּשַׁבְּעֵית כְּעַקִּירַת הַגּוּף דְּמִי?

אָמַר רַבִּינָא:

תָּא שְׁמַע:

**"נביא שנתנבא לעקור דבר מדברי תורה - חייב.
לביטול מקצת ולקיום מקצת -**

רבי שמעון אומר: פטור,

ובעבודה זרה, אפילו אמר: היום עובדה, ולמחר בטלה - חייב,"
שְׁמַע מִינָהּ:

"אין שבת בשביעית" כ' **ביטול מקצת וקיום מקצת** דְּמִי.

שְׁמַע מִינָהּ.

21. ד, ב

רש"י

מתני'

ואמר להם טועים אתם. לא הוי הוראה מעליא ופטור דבעינן עד שיוורו כולן כדאמר לעיל:
או שלא היה מופלא של ב"ד שם. אע"ג דלא הוה מסנהדרין עצמן דאילו הוי מסנהדרין עצמן אפי' (אם) קטן שבכולן לא היה שם לא הויא הוראה מעליא כדאמר לקמן מאם כל עדת איתא לכולה סנהדרי הויא הוראה ואי לא לא ואיכא למימר נצטרך אחד מהן לצאת לדרך ומינו אחר במקומו א"נ זקן (או) שאין לו בנים היה לכך נתמנה אחר בסנהדרין:
או זקן שאין ראוי לבנים. וקשיא לי מפני מה אין ראוי להוראה:
ונאמר להלן עדה. ושפטו העדה והצילו העדה (במדבר לה) דהיינו סנהדרין כדתנן בפ"ק דסנהדרין (ד ב):
נאמר כאן עדה. דכתיב (ויקרא ד) אם כל עדת ישראל ישגו: (ושפטו את העדה) מה להלן ראויין להוראה כו':

משנה

הורו בית דין,
וידע אחד מהו ששטעו, ואמר להן: "טועין אתם",
או שלא היה מופלא של בית דין שם,
או שהיה אחד מהן: גר
או ממזר,
או נתין,
או זקן שלא ראוי לבנים,
הרי זה פטור,
שנאמר כאן: "עדה" ¹⁶(ויקרא ד, יג),
ונאמר להלן: "עדה" ¹⁷(במדבר לה, כד),
מה "עדה" האמורה להלן נוכלן ראויין להוראה,
אף "עדה" האמורה כאן עד שיהיו נוכלן ראויין להוראה.

גמרא

"או שלא היה מופלא של בית דין שם".

מנלן?

אמר רב ששת, וכן תנא דבי רבי ישמעאל:
 מפני מה אמרו: "הורו בדבר שהצדוקין מודין בו פטורין"?
 מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו.
"לא היה מופלא של בית דין שם" - נמי פטורין,
 מפני שהיה להם ללמוד ולא למדו.

¹⁶ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו
¹⁷ ושפטו העדה בין המכה ובין גאל הדם על המשפטים האלה

22. ד, ב

רפ"י

"נֹאמֵר שֵׁם 'עֵדָה' וְנֹאמֵר כָּאן 'עֵדָה' ... עַד שְׂיֵהוּ נוֹלָן רְאוּיָן לְהוֹרָאָה."

וְהֵתֵם מְנַלְן?

דְּאָמַר רַב חֲסֵדָא:

אָמַר קְרָא: "וְהִתְיַצְבוּ שֵׁם עֵמָךְ"¹⁸ (במדבר יא, טז),
 "עֵמָךְ" - בְּדוֹמִין לָךְ.

וְאִמָּא: "עֵמָךְ" - לְשִׁכִּינָה!

אָלָא אָמַר רַב נַחֲמָן בַּר יִצְחָק:

אָמַר קְרָא: "וְנִשְׂאוּ אֶתְךָ"¹⁹ (שמות יח, כב),
 "אֶתְךָ" - בְּדוֹמִין לָךְ.

גמ' והתם מנל. דכולהו דהויין ראוין להוראה: אמר רב חסדא. גמר ממש דמשה אוקי סנהדרין דהוו כולן ראוין להוראה דכתי' והתיצבו שם עמך עמך בדומין לך דליהוי (הם) כולן ראוין להוראה הי"נ בעינן דסנהדרי דעלמא ליהוו ראוין להוראה והואיל ומצינו דעדה האמורה כאן כולן ראוין להוראה שמעינן מינה נמי דהיינו סנהדרי גדולה דתניא בת"כ עדת ישראל עדה המיוחדת לכל ישראל ואיזו זו סנהדרי גדולה: ואימא עמך משום שכינה. דלגופיה הוא דאתא כלומר שיהו עומדין עמך ולא יכנסו לפני ולפנים במקום שכינה דסלקא דעתא אמינא והואיל דכתב אספה לי דיכנסו במקום שכינה קמ"ל [ל"א] עמך משום שכינה כלומי ברור צדיקים גמורים שאני רוצה להשרות שכינה עליהם: אתך בדומין לך. שיהיו ראוין להוראה:

¹⁸ וְנֹאמֵר ה' אֵל מֹשֶׁה אֶסְפֶּה לִּי שְׁבָעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִדְעֶתָ מִי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשִׁטְרֵיוֹ וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֵל אֶהְלֵ מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שֵׁם עֵמָךְ
¹⁹ וְשִׁפְטוּ אֶת הָעָם בְּכָל עֵת וְהָיָה כָּל הַדָּבָר הַגָּדוֹל יָבִיאוּ אֵלֶיךָ וְכָל הַדָּבָר הַקָּטָן יִשְׁפָּטוּ הֵם וְהָקַל מֵעֲלֶיךָ וְנִשְׂאוּ אֶתְךָ

משנה

הורו בית דין:

שוגגין,

ועשו כל הקהל שוגגין - מביאין פר.

מזידין,

ועשו שוגגין - מביאין כשבה ושעירה

שוגגין,

ועשו מזידין - הרי אלו פטורין.

גמרא

"שוגגין ועשו מזידין - הרי אלו פטורין".

הא שוגג דומיא דמזיד - חייב.

והיכי דמי?

שהורו בית דין שחלב מותר, ונתחלף לו בשומן ואכלו.

לימא תפשוט הא דבעי דמי בר חמא!

אמר לך משום דתנא רישא: "מזידין ועשו שוגגין", תנא סיפא: "שוגגין ועשו מזידין".

מתני'

הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל שוגגין. על פיהם ב"ד מביאין פר רבי מאיר כדאית ליה ור' יהודה כדאית ליה ורי"ש כדאית ליה דהוי הוראה מעליא:

הורו ב"ד מזידין ועשו הקהל שוגגין. לא הוי הוראה מעליא דאם כל עדת ישראל ישגו כתיב דבעינן שוגגין בב"ד והכא הוה ליה שגגת מעשה בלא הוראה ומביאין כל אחד מן הקהל כשבה או שעירה דכחיד דמו:

הורו ב"ד שוגגין ועשו הקהל מזידים פטורים. דמזיד לאו בר קרבן הוא:

גמ'

טעמא דשוגגין ועשו מזידים דפטורין. דמזיד לאו בר קרבן הוא לא צבור ולא יחיד הא שוגג דומיא דמזיד דלא הוי ממש תולה בב"ד הוי שוגג תולה בעצמו וחייב בשגגת מעשה קרינא ביה:

כגון שהורו ב"ד שחלב מותר. שעל הקרב ולא שעל הכליות דלא הוי עוקר כל הגוף:

ונתחלף חלב בשומן ואכלו. דחייב דתולה בעצמו הוא והאי דקרי ליה דומיא דמזיד משום דכי היכי דמזיד לאו תולה בב"ד הוא האי שוגג נמי לאו תולה בב"ד הוא ותפשוט האי דבעי דמי בר חמא (לעיל דף ב):

אמר לך. רמי בר חמא האי דקתני שוגגין ועשו מזידים לאו למידק מינה קא אתי אלא איידי דתנא מזידין ועשו שוגגין תנא נמי שוגגין ועשו מזידים וכדי נסבה ולא דייקני מינה כלום ובעיא דידי מהא ליכא למשמע מינה:

24. ד, ב - ה, ב

רפ"י

משנה

הורו בית דין,

ועשו כל הקהל או רובן על פיהן - מביאין פר,

בעבודה זרה - מביאין פר ושעיר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

שנים עשר שבטים - מביאין שנים עשר פרים,

ובעבודה זרה - מביאין שנים עשר פרים ושנים עשר שעירים.

רבי שמעון אומר:

שלשה עשר פרים,

ובעבודה זרה - שלשה עשר פרים ושלשה עשר שעירים,

פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לבית דין.

הא

הורו בית דין,

ועשו שבעה שבטים, או רובן על פיהן - מביאין פר,

ובעבודה זרה - מביאין פר ושעיר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

שבעה שבטים שחטאו - מביאין שבעה פרים,

ושאר שבטים שלא חטאו - מביאין על ידיהן פר,

שאף אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין.

רבי שמעון אומר:

שמונה פרים,

ובעבודה זרה - שמונה פרים ושמונה שעירים,

פר ושעיר לכל שבט ושבט, פר ושעיר לבית דין.

הורו בית דין של אחד מן השבטים,

ועשה אותו השבט על פיהן,

אותו שבט - הוא חייב,

ושאר כל השבטים - פטורין,

דברי רבי יהודה.

וחכמים אומרים:

אין חייבין אלא על הוריות בית דין הגדול בלבד,

שנאמר: "ואם כל עדת ישראל ישגו"²⁰ (ויקרא ד, יג),

ולא עדת אותו שבט.

גמרא

הנו רבנן:

"ידעו שהורו, וטעו מה הורו,

יכול יהו חייבין?

תלמוד לומר: "ונודעה החטאת"²¹ (ויקרא ד, יד), ולא שיודעו החוטאין.

"אשר חטאו" (ויקרא ד, יד) - חטאו שני שבטים מביאין שני פרים,

חטאו שלשה מביאין שלשה.

או אינו אומר אלא חטאו שני יחידים מביאין שני פרים, חטאו שלשה מביאין שלשה?

תלמוד לומר: "תקהל" (ויקרא ד, יד) - הקהל חייב,

וכל קהל וקהל חייב,

כיצד?

חטאו שני שבטים מביאין שני פרים,

חטאו שבעה מביאין שבעה,

ושאר שבטים שלא חטאו מביאין על ידיהן פר פר,

שאפילו אלו שלא חטאו מביאין על ידי החוטאין,

מתני'
הורו ב"ד ועשו כל הקהל או רובן
על פיהן מביאין פר. (כגון) ב"ד ולא
צבור:

בעבודת כוכבים ב"ד מביאין פר
ושעיר דברי ר"מ. דבעבודת כוכבים
בהוראה פר ושעיר מיייתי דכת"י בפי
שלח לך אנשים וכי תשגו ולא תעשו
את כל המצות האלה דהיינו
בעבודת כוכבים כדאמר לקמן
בפרק הורה כהן משיח איזו היא
מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי
אומר זה עבודי כוכבי וכתבי
(במדבר טו) ועשו כל העדה פר בן
בקר אחד לעולה לריח ניחוח לה'
ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים
אחד לחטאת:

רבי יהודה אומר י"ב שבטים
מביאין י"ב פרים. דכל שבט ושבט
אקרי קהל וקסבר צבור מביאין פר
ולא בית דין:

רבי שמעון אומר שלש עשרה
פרים. פר לכל שבט ושבט ופר לבית
דין וטעמייהו דכולהו מפרש
בגמרא:

הורו בית דין ועשו שבעה שבטים
או רובו. של כל שבט ושבט דשבעה
שבטים וכגון דהוי רובן של ישראל
מביאין פר וכו' דברי רבי מאיר
[דס"ל] ב"ד מביאין פר ולא צבור:
רבי יהודה אומר ז' שבטים שחטאו
מביאין ז' פרים ושאר שבטים שלא
חטאו מביאין פר פר על ידיהם.
כלומר פר לכל שבט ושבט ואמר
בגמרא דז' דקאמר ר' יהודה לאו
דוקא דהוא הדין לשבט אחד
שחטא על הוראת בית דין הגדול
שהשאר שבטים שלא חטאו מביאין
על ידיהן פר פר ואיידי דקאמר ר"מ
ז' דאיהו בעי רובא ממש קא"ר
יהודה נמי:

וחכמים אומרים אין חייבים פר
אלא על הוראת ב"ד הגדול. אבל
שבט אחד בהוראת בית דינו כשגגת
מעשה דמי ומביאין כל אחד כשבה
או שעירה:

עדת ישראל. היינו סנהדרין כלומר
סנהדרין של ישראל דהיינו ב"ד
הגדול:

גמ'

ידעו שהורו וטעו מה שהורו.
כלומר הורו ב"ד שחלב מותר
בבטל מקצת ועשו קהל על פיהן
ואכלו שוגגין חלב ודם דהוי חד
בשגגת מעשה בלבד וחד בהוראה
ואח"כ ידעו שהורו שלא כראוי
אלא שטעו במה שהורו דאינם
יודעים אם על החלב הורו או על
הדם יכול יהו חייבין פר דליהוי
הוראה מעליא:

ת"ל ונודעה החטאת. אשר חטאו
עליה והקריבו כלומר דצריך שידע
החטאת שיהיו יודעין על מה הורו
אם על החלב או על הדם:

ולא שידעו החוטאין. דלא סגי
בידיעה דחוטאין דאע"ג דעשו
בהוראה דממה נפשך חד מנייהו
בהורא' הוה דהא אכלי לתרווייהו
חלב ודם אפ"ה פטורין דצריך
שיברר להם אותו חטא שעשו
בהוראה:

חטאו שני שבטים מביאין ב'
פרים. והוא הדין דכי חטא שבט
אחד שמביא פר אחד והא קמ"ל
דשני שבטים לא סגי להו בפר
אחד:

²⁰ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו
²¹ ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בן בקר לחטאת והביאו אותו לפני אהל מועד

לכך נאמר "קהל" (ויקרא ד, יד) - לחייב על כל קהל וקהל.

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

שבעה שבטים שחטאו מביאין שבעה פרים, ובית דין מביאין על ידיהן פר,

שנאמר למטה "קהל" (ויקרא ד, יד) ונאמר למעלה "הקהל" (ויקרא ד, ג),

מה "קהל" האמור למעלה בית דין עם הקהל,

אף "קהל" האמור למטה בית דין עם הקהל.

רבי מאיר אומר:

שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין על ידיהם פר, והן פטורין,

נאמר "קהל" למטה, ונאמר "קהל" למעלה,

מה "קהל" האמור למעלה בית דין ולא צבור,

אף "קהל" האמור למטה בית דין ולא צבור.

רבי שמעון בן אלעזר אומר משמו:

חטאו ששה שבטים והם רובו של קהל,

או שבעה אף על פי שאינו רובו של קהל - מביאין פר.

אמר מר:

"ונודעה החטאת" - ולא שידעו החוטאין."

מאן תנא?

אמר רב יהודה אמר רב,

ואיתמא רבא:

דלא פריב אליעזר.

דתניא:

"אמר רבי אליעזר:

מה נפשך? אם חלב אכל - חייב, נותר אכל - חייב."

רב אשי אמר:

אפילו תימא רבי אליעזר,

שאני הכא, דכתיב: "אשר חטאו עליה" (ויקרא ד, יד),

התם נמי הכתיב: "אשר חטא בה" (ויקרא ד, כג)!

ההוא מיבעי ליה פרט למתעסק.

מאי טעמא דרבי יהודה?

קסבר: ארבעה קהלי כתיבי

'קהל' - 'הקהל' 'קהל' - 'הקהל',

חד לחייב על כל קהל וקהל,

וחד להוראה תלויה בבית דין, ומעשה תלוי בקהל.

וחד לגרידה.

וחד לשבט שעשה בהוראת בית דין.

ורבי שמעון?

תלתא קהלי כתיבי

"הקהל", 'קהל', "הקהל", 'מעניי הקהל' אורחיה דקרא הוא,

כדאמרי אינשי: 'מעניי דפליגא'

חד לחייב על כל קהל וקהל,

ותרי אחריני: נאמר למטה "קהל" ונאמר למעלה "קהל",

רש"י

לחייב על כל קהל וקהל. דשבט אחד

איקרי קהל כדמפרש טעמא לקמן:

מה הקהל האמור למעלה ב"ד עם

הקהל. דתרווייהו כתיב למעלה ב"ד

עם קהל דכתיב ונעלם דבר מעיני

הקהל דהאי מעיני היינו ב"ד:

אף קהל האמור למטה. והקריבו

הקהל ב"ד עם הקהל הכי דריש ר"מ

מה קהל האמור למעלה ונעלם דבר

מעיני הקהל בית דין ולא קהל כלומר

דהוראה תלויה היא בב"ד ולא בקהל

דהא לא כתיב ונעלם מקהל אלא

מעיני הקהל דמשמע מב"ד של קהל

ולא מקהל אף קהל האמור למטה

והקריבו הקהל בית דין ולא צבור:

מה נפשך. דתנן במסכת כריתות בפי

ספק אכל חלב (דף יט) חלב ונותר

לפניו ואכל את אחד מהם ואינו יודע

איהו מהן אכל רבי אליעזר מחייב

חטאת ורבי יהושע פוטר ותניא אמר

רבי אליעזר מה נפשך אם חלב אכל

חייב אם נותר אכל חייב אמר לו רבי

יהושע הרי הוא אומר אשר חטא בה

עד שיודע לו במאי חטא הכא נמי

סבירא ליה לר' אליעזר מה נפשך אם

חלב אכלו בהוראה מביאין פר ואם

דס אכלו בהוראה מביאין פר וחייבין

ממ"נ:

אפי' תימא רבי אליעזר ושאני הכא

דכתיב ונודעה החטאת אשר חטאו

עליה והקריבו. דמשמע שיודע להם

החטא שחטאו עליו ע"פ בית דין:

התם נמי הא כתיב אשר חטא בה.

דמשמע עד שיודע לו במה חטא:

בה. (פרט למתעסק דבה) משמע

דמתכוין לעשות החטא פרט למתעסק

בשבת כגון שנתכוין להגביה את

התלוש וחתך את המחובר דפטור אבל

מתעסק בחלבי ובעריות חייב שכבר

נהנה כדאמר בפי' ד' מיתות (סנהדרין

סב):

ד' קהל כתיבי. מעיני הקהל והקריבו

הקהל דלימא קרא מעיני קהל מאי

הקהל תרי וליכתוב קרא והקריבו

קהל מאי הקהל תרי והרי ארבעה.

חטאת הקהל לא קא חשיב דהא לא

כתיב לא בהוראה ולא בהקרבה:

לחייב על כל קהל וקהל. על כל שבט

ושבט דשבט אחד איקרי קהל כדאמר

לקמן:

וחד להוראה תלויה בב"ד. כדאמר

לעיל (דף ג) הקהל ועשו הוראה תלויה

בב"ד ומעשה תלוי בקהל וחד למידה

דשאר שבטין שלא חטאו נגררין אחר

החוטאין ומביאין על ידיהם פר פר:

וחד לשבט שעשה בהוראת בית דינו.

כדתנן בסיפא דמתניתין הורו ב"ד של

אחד מן השבטים כו':

ג' קהל כתיבי. מעיני הקהל לא

דרשינן ביה תרתי דהא לשמוש הוא

דאתא דאורחיה דקרא דמשתעי הכי

כדאמרי אינשי מעיני דפליגא הכא נמי

מעיני הקהל משמע מעיני של קהל

וחד הוא אבל והקריבו הקהל דרשינן

ביה תרי דלכתוב קרא והקריבו קהל

מאי הקהל תרי הא תלת:

חד לחייב על כל קהל וקהל. דר"ש

נמי ס"ל דשבט אחד איקרי קהל

אייתרי ליה תרי לג"ש נאמר קהל

למעלה וכו':

מה להלן בית דין עם הקהל, אף כאן בית דין עם הקהל.

רפ"י

ור"ש בן אלעזר מ"ט. דכתיב בהוראה דעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים והיה אם מעיני העדה אלמא אפי' מיעוטא חטאו מביאין פר' ושעירה דכתיב מעיני משמע מקצת עיני ולא כל עיני וכתוב כי לכל משמע דרובא אין דרובו ככולו ומיעוטא לא הא כיצד וכו' דמעניי אפי' מיעוט קהל כגון ברוב שבטים והאי דכתיב כי לכל דבעינן רובא דקהל אפילו במיעוט שבטים:

ור"ש ור"מ. דדרשי תרי קהל לגיש ולא אייתר חד להוראה תלויה בבית דין אם כן הוראה תלויה בבית דין מנא להו:

מעניי העדה נעשתה לשגגה. שתעשה לשגגה על ידי אחרים דחינו על ידי הוראת ב"ד דהוראה תלויה בבית דין:

רבא אמר כי לכל העם בשגגה. שיהו כולם תלויין בשגגת הקהל וב"ד דהוראה תלויה בב"ד ומעשה תלוי בקהל:

הוה אמינא אפי' מיעוט. חטאו מביאין פר':

הוה אמינא בית דין בהדי רובא. ולא יהו מביאין פר' עד שיעשו בית דין עם הצבור דליבעי לבית דין הוראה ועשיה כתב רחמנא והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה שתעשה שגגה על ידי אחרים דהוראה בלבד תלויה בבית דין:

ילפינן מעיני מעיני. כתיב הכא מעיני הקהל וכתוב בעבודת כוכבים והיה אם מעיני העדה:

ורבי מאיר?

'קהל', 'הקהל' - לא דריש.

הלכך תרי קהלי כתיבי,

מיבעי ליה לנאמר למטה "קהל" ונאמר למעלה "קהל", מה להלן בית דין ולא צבור, אף כאן בית דין ולא צבור.

ורבי שמעון בן אלעזר מאי טעמא?

כתיב: **"והיה אם מעיני העדה"** (במדבר טו, כד), אלקמא מיעוטא, דכתיב: **"מעניי"**, וכתוב: **"כי לכל העם בשגגה"** (במדבר טו, כו), למימרא דרובא - אין, מיעוטא - לא,

הא כיצד?

עשו ששה והן רובו של קהל,

או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל - חייבין.

ורבי שמעון ורבי מאיר, דהוראה תלויה בבית דין ומעשה תלוי בקהל מנא להו?

הב,

אמר אביי:

דאמר קרא: **"והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה"** (במדבר טו, כד).

רבא אמר:

מ"לכל העם בשגגה" (במדבר טו, כו),

וצריכא!

דאי כתב רחמנא **"והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה"**, הוה אמינא: אפילו מיעוטא, להכי כתיב **"לכל העם בשגגה"**,

ואי כתיב **"לכל העם בשגגה"**, הוה אמינא: עד דעבדי בית דין בהדי רובא, להכי כתיב **"והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה"**.

והא כי כתיבי הני קראי בעבודה זרה הוא דכתיבי!

ילפינן **"מעניי"** **"מעניי"**.

25. ה, ב

רש"י

אבל חד שבת דליכא רובא לא.
 והוא הדין לשנים או שלשה
 שבטים:
 רבי שמעון תמניא בעי. פר לכל
 שבת ושבת ופר לבית דין:
 אי בהוראת בית דינו רבי שמעון
 לית ליה. דהא לא מייתר ליה
 (לא) קהל להוראת בית דינו:
 אלא לאו רבי יהודה היא. וקתני
 מה הן מביאין פר אחד אלמא
 לא מייתו שאר שבטים בהדיה:
 אמרי הכא במאי עסקינן וכו'.
 ותנא קמא רבי שמעון בן אלעזר
 הוא ורבי שמעון דאמר שני
 פרים קסבר פר לכל שבת ושבת
 דשבת אי איקרי קהל כגון
 שחטאו שבעה שבטים והן רובן
 של קהל דכי הויא רובא בגברי
 ורובא בשבטים הוא דמביא פר
 לכל שבת ושבת ופר לב"ד אבל
 היכא דאיכא ששה והן רובא או
 שבעה ואינן רובא כיון דלאו
 רובא בגברי ורובא בשבטים
 כחד שבת דמו ומביאין פר אחד
 ופר לב"ד:

"הורו בית דין של אחד [מן השבטים,
 ועשה אותו השבת על פיהן,
 אותו שבת - הוא חייב,
 ושאר כל השבטים - פטורין,
 דברי רבי יהודה"]"

איבעיא להו:

שבת אחד לרבי יהודה, בהוראת בית דין הגדול, מי מייתו שאר שבטים או לא?

מי אמרינן: שבעה שבטים הוא דמייתו שאר שבטים בהדיהו,
 משום דאיכא רובא,
 אבל חד שבת, דליכא רובא - לא,
 או דלמא:
 לא שנהא.

תא שמע:

"מה הן מביאין?

פר אחד.

רבי שמעון אומר:

שני פרים".

במאי עסקינן?

אילימא: שחטאו שבעה - רבי שמעון תמניא בעי!
 אלא דחטא שבת אחד.

במאי?

אי בהוראת בית דינו - רבי שמעון לית ליה!

אלא לאו בהוראת בית דין הגדול.

ותנא קמא מני?

אי נימא רבי מאיר - הא רובא בעי!

אלא לאו רבי יהודה²².

אמרי:

הכא במאי עסקינן: כגון שחטאו ששה שבטים והן רובן של קהל,

ורבי שמעון בן אלעזר היא.

דתניא:

"דבי שמעון בן אלעזר אומר משמו:

חטאו ששה והן רובו של קהל,

או שבעה אף על פי שאינן רובו של קהל

מביאין פר".

תא שמע:

"דבי יהודה אומר:

שבת שעשה בהוראת בית דינו - אותו השבת חייב ושאר כל השבטים פטורין,

ובהוראת בית דין הגדול - אפילו שאר שבטים חייבים".

שמע מינה.

אמר רב אשי:

מתניתין נמי דיקא,

דקתני: "ועשה אותו השבת על פיהם - אותו השבת חייב, ושאר כל השבטים פטורין".

למה לי למיתנא: "ושאר שבטים פטורין"?

²² ע"פ מסורת הש"ס. במהדורת הדפוס: (וכגון שחטאו שבת אחד)

רפ"י

הא תנא: "אותו השבט חייב",
וכיון דתנא: "אותו השבט חייב", ממילא ידענא שאר שבטים פטורין!
אלא הא קמשמע לן:
בהוראת בית דינו הוא דשאר שבטים פטורים,
אבל בהוראת בית דין הגדול - אפילו שאר שבטים חייבין.
שמע מינה.

26. ה, ב

רפ"י

איבעיא להו שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול לרבי שמעון מי מיתו. פר או לא מי אמרינן כי אמר ר' שמעון לחייב על כל קהל וקהל דשבט אחד איקרי קהל כגון שחטאו שבעה שבטים דהו רובן אבל היכא דליכא רובא כיחיד דמו ופטורים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור או דלמא כיון דסבירא ליה דשבט אחד איקרי קהל לא שנא שבט אחד ולא שנא שבעה מביאין פר לכל שבט ושבת ופר לבי"ד:

אלא. הכא במאי עסקינן כגון שחטאו ששה וכו' דכיון דאיכא רוב רובא כל דהו קאמר דמביאין פר ופר לבי"ד: רבי לאו רבי שמעון. וקתני שבט אחד חייב על הוראת בית דין הגדול אלמא כי אמר שבט אחד איקרי קהל אפי' כי חטא שבט אחד כמרויבין דמו ומביאין פר ופר לבי"ד והכי סבירא ליה לרבי שמעון דהיכא דאיכא רובא בגברי ורובא בשבטים מביאין פר לכל שבט אבל היכא דחטאו ששה והן רובן או שבעה ואינן רובן כשבט אחד דמו ומביאין פר ופר לבית דין מדקתני מה הן מביאין וכו' ולא מתוקמא רישא אלא כרבי שמעון בן אלעזר כגון שחטאו ששה וכו' וקאמר רבי שמעון שני פרים פר להו ופר לבית דין: מדכתוב קהל יהודה אלמא דשבט אחד איקרי קהל:

[הורו בית דין]

ועשו שבועה שבטים, או רובן על פיהן -

...

רבי שמעון אומר:

שמונה פרים.

...

רבי שמעון אומר:

שבועה שבטים שחטאו מביאין שבועה פרים, ובית דין מביאין על ידיהן פר,

שנאמר למטה "קהל" (ויקרא ד, יד) ונאמר למעלה "קהל" (ויקרא כא, יג),

מה "קהל" האמור למעלה בית דין עם הקהל, אף "קהל" האמור למטה בית דין עם הקהל!]

איבעיא להו:

שבט אחד שעשה בהוראת בית דין הגדול, לרבי שמעון מי מיתו או לא?

תא שמע:

"מה הן מביאין?"

פר אחד.

רבי שמעון אומר:

שני פרים.

(במאי עסקינן?)

אילימא: שחטאו שבעה) - "שני פרים"!? שמונה פרים בעי!

אלא חטא שבט אחד.

ובמאי?

אילימא: בהוראת בית דינו - רבי שמעון לית ליה!

אלא בהוראת בית דין הגדול.

ותסברא?! תנא קמא מני?

אי רבי מאיר - הא רובא בעי!

אי רבי יהודה - שאר שבטים נמי מיתו!

אלא הא מני?

רבי שמעון בן אלעזר היא,

וכדתניא.

תא שמע:

"וחכמים אומרים:

לעולם אינו חייב אלא על הוראת בית דין הגדול".

מאן "חכמים"?

אילימא: רבי מאיר - רובא בעי!

אלא לאו רבי שמעון היא!

שמע מינה.

27. ה, ב

רפ"י

ודלמא שאני שבט יהודה דהוה
עמיה בירושלים שבט בנימין.
ושני שבטים הוא דאקרי קהל
אבל שבט אחד לא:

אלא מהכא הנני מפרך
והרביתין ונתתיך לקהל עמים
וגו'. והיכא אמר ליה הכי דכתיב
וירא אלהים אל יעקב עוד
בבואו מפדן ארם וגו' וכתוב
ויאמר לו אלהים אני אל שדי
פרה ורבה גוי וקהל גוים יהיה
ממך וגו':

מאן הוה אתיליד ליה בההיא
שעתא. כלומר מאן הוה עתיד
למילד ההיא שעתא בנימין
ושמע מינה דקאמר ליה רחמנא
השתא מתיליד לך קהל
אחרינא:

י"א שבטים לא. בתמיהה והא
אמרת דשני שבטים איקרו קהל
יהודה ובנימין אלא ודאי הכי
קאמר ליה דהשתא מתיליד לך
קהל אחרינא אלמא שבט
בנימין לבדו איקרי קהל:

ורבי יהודה ורבי שמעון,
שבט אחד דאקרי "קהל" מנא להו?

אמרי: דכתיב: "וישמד יהושפט בקהל יהודה וירושלם,
בבית ה' לפני החצר החדשה"²³ (דברי הימים ב, ה).

מאי "חדשה"?

אמר רבי יוחנן:
שחידשו דברים ואמרו: טבול יום, אל יכנס במחנה לוויה.

מתקיף לה רב אחא בר יעקב:

ממאי?

דלמא שאני ירושלים, דהוה נמי בנימין!

אלא אמר רב אחא בר יעקב:

דכתיב: "ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך ונתתיך לקהל עמים,
ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריתך אחרית עולם" (בראשית מח, ד).

מאן אתיליד ליה ההיא שעתא?

בנימין.

שמע מינה הכי קאמר רחמנא: מתיליד לך השתא קהל אחרינא.

אמר ליה רב שבא לרב פהנא,

דלמא הכי קאמר ליה רחמנא:

לכי מתיליד לך בנימין, הוא דהוה שנים עשר שבטים דמתקריית קהל!

אמר ליה:

אלא שנים עשר שבטים איקרו קהל, אחד עשר שבטים לא איקרו קהל!?

²³ תיקון הגירסה ע"פ הפסוק בתנ"ך. מסורת הש"ס.

28. ה, ב - ו, א

רש"י

הכל עולה סלקא דעתך. והכתיב שעירי עזים לחטאת: אף חטאת. דהקריבו לא נאכלת לפי שהיו שעירין של צבור הנשרפין לפי שהכניסו דמן לפני ולפנים כדכתיב וכל חטאת אשר יובא מדמה אל אהל מועד לכפר בקדש כדתנן (זבחים דף מז.) פרים הנשרפין ושעירים הנשרפין דהיינו שעירי עבודת כוכבים דצבור דאמר רב יהודה על עבודת כוכבים הביאום: ואיך דב"ד. ואחד שהביאו ב"ד הרי י"ב: בין לר' יהודה בין לר' שמעון בין לרבי מאיר היכי קרבי הנהו חטאות והא מיייתי הנהו דחטאו בימי צדקיהו דהו חטאת שמתו בעליהן: לפי שאין מיתה בצבור. דאע"ג דמתו צבור לא אזלא למיתה חטאת דידהו: אילימא מדכתיב תחת אבותיך יהיו בניך. דמשמע דבנים במקום אבות קיימי וכאבות חיים דמו והכא איכא בנים דדורו של צדקיהו: אי הכי אפי' ביחיד נמי. לימא חטאת שמתו בעליה דלא למיתה אזלא דלהוי הבן במקום אב:

רבי מאיר אומר:

שבעה שבטים שחטאו בית דין מביאין על ידיהם פרה, והו פטורין, נאמר "קהל" למטה, ונאמר "קהל" למעלה, מה "קהל" האמור למעלה בית דין ולא צבור, אף "קהל" האמור למטה בית דין ולא צבור".

תנא:

רבי שמעון אומר:

מה תלמוד לומר: "ופר שני בן בקר תקח לחטאת"²⁴ (במדבר ח, ח)?

אם ללמד שהם שנים - והלא כבר נאמר: "ועשה את האחד חטאת,

ואת האחד עלה לה"²⁵ (במדבר ח, יב)!

אלא יכול תהא נאכלת חטאת ללוים?

תלמוד לומר: "ופר שני" - שני לעולה,

מה עולה לא נאכלת

אף חטאת לא נאכלת.

א, ו

ביוצא בו, אומר רבי יוסי:

"הבאים מהשבי בני הגולה הקריבו עלות לאלהי ישראל,

פרים שנים עשר על כל ישראל אילים תשעים וששה,

כבשים שבעים ושבעה צפירי חטאת שנים עשר הכל עולה לה" (עזרא ח, לה),

"הכל עולה" סלקא דעתך?

אפשר שחטאת עולה?

אלא: "הכל" כ"עולה" - מה עולה לא נאכלת, אף חטאת לא נאכלת".

דתנא:

רבי יהודה אומר:

על עבודה זרה הביאום".

ואמר רב יהודה אמר שמואל:

על עבודה זרה שעשו בימי צדקיהו.

בשלמא לרבי יהודה, משכחת לה להני "שנים עשר" חטאות,

כגון דחטאו שנים עשר שבטים, דמיייתו שנים עשר שעירים.

אי נמי דחטאו שבעה שבטים ושאר אונן בגרירה.

ולרבי שמעון נמי משכחת לה, כגון דחטאו אחד עשר שבטים,

דמיייתו אחד עשר שעירים ואיך דבית דין.

אלא לרבי מאיר דאמר: בית דין מביאין ולא צבור - שנים עשר היכי משכחת ליה?!

כגון דחטאו והדר חטאו והדר חטאו, עד תריסר זימני.

והא מיייתי להו הנהו דחטאו!

אמר רב פפא:

כי גמירי חטאת שמתו בעליה במיתה,

הני מילי ביחיד,

אבל לא בצבור,

לפי שאין מיתה בצבור.

מנא ליה לרב פפא הא?

אילימא מדכתיב: "תחת אבותיך יהיו בניך"²⁶ (תהלים מה, ז) - אי הכי אפילו ביחיד נמי!

²⁴ ולקחו פר בן בקר ומנחתו סלת בלולה בשמן ופר שני בן בקר תקח לחטאת

²⁵ והלויים יסמכו את ידיהם על ראש הפרים ועשה את האחד חטאת ואת האחד עלה לה' לכפר על הלויים

²⁶ תחת אבותיך יהיו בניך תשיתמו לשרים בכל הארץ

רפ"י

משעיר דר"ח. דהוי חטאת דאמר רחמנא דניתו מתרומת הלשכה דכל קרבנות צבור מתרומת הלשכה הם באין והא דלמא מיייתי להו מישראל לאחר שנתרמה תרומת הלשכה:

והנך. ישראל דפיישו:

היכי מיייתו. שעיר דר"ח דאתא מתרומת הלשכה והא הוי חטאת שמתו בעליה אלא ש"מ וכו':

מי דמי שעיר דר"ח. דלמא מיתו מצבור דלמא לא מיתו דספק הוי ואהכי קרבה אלא הכא דורו של צדקיהו ודאי מתו:

ראויה כפרה זו. בעגלה ערופה שתכפר על יוצאי מצרים וכיון שתכפר על יוצאי מצרים ויוצאי מצרים מתים נינהו אלמא אין מיתה בצבור וה"ה לדורו של צדקיהו דאע"ג דמתו מתכפרין בהנהו חטאות:

התם. גבי עגלה ערופה כולחו איתנהו בחיים דעיקר כי אתיא עגלה ערופה אהני (דהיכי) דאיתנהו קא אתיא ומגו דמכפרה אחיים מכפרה נמי אמתים דהיינו יוצאי מצרים אבל הכא מי הוו חיים הני דורו של צדקיהו:

ודלמא מעוטי הו. דהאי דכתיב ורבים מהכהנים והלויים דלמא מעוטי דצבור דבית שני הוו והוה ליה חטאת שמתו רוב בעליה ולא קרבה והכא כתיב דקרבה:

הא לא מצית אמרת דמעוטי הו. אלא ודאי רבים הוו דכתיב ואין העם מכירים קול תרועת השמחה לקול בכי העם ואותן דבוכים מדור של בית הראשון היו ומדאין מכירין קול השמחה שמע מינה דרובא הוו אותן דבוכין והוי כחטאת שרוב בעליה קיימין ומשום הכי קרבה:

והא מזידין הו. דורו של צדקיהו ובני קטלא נינהו ולא בני קרבן נינהו והיכי מתכפרים בהנך חטאות:

הוראת שעה היתה. דאף על גב דהו מזידין הוו מתכפרים:

אָלָא דוּקִיָא דְרַב פּפָּא מְשַׁעֵיר דְרָאֵשׁ חֲדָשׁ, דְאָמַר רַחֲמֵנָא: מֵיִיתִי מִתְרוּמַת הַלְשָׁכָה, וְהָא מֵיִיתִי לְהוּ מִיִּשְׂרָאֵל, וְהֵנָּה דְפִיִּישִׁי הִיכִי מֵיִיתִנוּ! אָלָא שְׁמַע מִיְנָה: חֲטָאת שְׁמַתוֹ בְּעֻלְיָה בְּצַבּוּר - קֶרְבָּה.

מי דמי?!

שְׁעִיר רֹאשׁ חֲדָשׁ דְלִמָּא לֹא מֵיִיתוּ מְצַבּוּר, אֲכַל הָכָא וְדַאי מֵיִיתוּ!

אָלָא טַעֲמָא דְרַב פּפָּא מֵהָכָא,

דְכַתִּיב: **"כֹּפֵר לַעֲמֹד וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פְּדִיתָהּ"**²⁷ (דברים כא, ח), רְאוּיָה כְּפָרָה זֹו שֶׁתְּכַפֵּר עַל יוֹצְאֵי מִצְרַיִם, מִדְּכַתִּיב: **"אֲשֶׁר פְּדִיתָ"**.

מי דמי?!

הַתָּם, כּוֹלְהוּ אֵיתִינוּן, מִגּוֹ דְמְכַפְרָה אַחֵיִים, מְכַפְרָה נְמִי אַמְתִּים, אָלָא הָכָא מִי הוּוּ חַיִּים?!

אין, הִכִּי נְמִי,

דְכַתִּיב: **"וְרַבִּים מֵהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְרֹאשֵׁי הָאֲבוֹת הַזִּקְנִים, אֲשֶׁר רָאוּ אֶת הַבַּיִת הָרִאשׁוֹן בְּיַסְדּוֹ זֶה הַבַּיִת בְּעֵינֵיהֶם, בְּכִים בְּקוֹל גְּדוֹל, וְרַבִּים בְּתְרוּעָה בְּשִׂמְחָה לְהָרִים קוֹל"** (עזרא ג, יב).

וְדִלְמָא מוּעָטִין הוּוּ וְלֹא רַבִּים הוּוּ!

הַכְּתִיב: **"וְאִין הָעָם מִפִּידִים קוֹל תְּרוּעַת הַשִּׂמְחָה לְקוֹל בְּכִי הָעָם, כִּי הָעָם מְרִיעִים תְּרוּעָה גְדוֹלָה וְהַקּוֹל נִשְׁמַע עַד לְמִרְחֹק"** (עזרא ג, יג).

וְהָא מְזִידִין הוּוּ!

הוֹרָאת שְׁעָה הֵיִתָּה.

הִכִּי נְמִי מְסַתְבָּרָא,

דְאִי לֹא תִימָא הִכִּי: **"אֵילִים תִּשְׁעִים וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים שְׁבַעִים וְשִׁבְעָה"**, כְּנֶגֶד מִי? אָלָא הוֹרָאת שְׁעָה הֵיִתָּה, הָכָא נְמִי, הוֹרָאת שְׁעָה הֵיִתָּה.

²⁷ כֹּפֵר לַעֲמֹד וְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר פְּדִיתָהּ וְהוּוּ וְאֵל תַּתֵּן דָּם נָקִי בְּקֶרֶב עַמֹּךְ יִשְׂרָאֵל וְנִכְפַּר לָהֶם הַדָּם

29. ו, א-ב

רפ"י

תנו רבנן מת אחד מן הצבור. כגון שהורו ב"ד ועשו צבור על פיהם ולא הספיקו להביא עד שמת אחד מן הצבור חייבין וכו'.

מת אחד מן ב"ד. והוא ליה חטאת שמת אחד מן השותפין דהויא כמתו מקצת בעליה ולא קרבה הא דאיכרי להו שותפין לא משום דחטאת של שותפין דעלמא קרבה דאין שנים מביאין קרבן אלא האי דאיכרי להו שותפין משום דלא מצי קרי להו צבור דהא לאו צבור נינהו הלכך קרי להו שותפין: דאין צבור מתים. דאין דין מיתה בצבור דכי גמירי חטאת שמתו בעליה למיתה אזלא ביחיד ולא בצבור:

שמעינן ליה לר"ש דאמר חטאת השותפין אינה מתה דתניא פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו והפריש אחרים תחתיהם. ונתכפרו בהן ואח"כ נמצאו האבודים כולן ימותו דברי רבי יהודה ר' אלעזר ור' שמעון אומרים ירעו והא הכא דפר של יום הכפורים דהיינו פר של אהרן הוי חטאת השותפין דכהנים מתכפרים בו וקאמר רבי שמעון ירעו דלא הוי חטאת שכפרו בעליה בעלמא דלמיתה אזלא משום דחטאת שותפות לאו כחטאת יחיד דמיא אלא חטאת צבור דמיא והוא הדין כי מת אחד מן השותפין דלא חטאת שמתו בעליה דמיא אלא חטאת השותפין היא ואינה מתה והכא הוא דקאמר ירעו משום דהא כפרו בעליה אבל היכא דמת אחד מן השותפין אימא לך דסבירא ליה לרבי שמעון דקרבה דחטאת השותפין אינה מתה הלכך לא מיתוקמא כרבי שמעון:

רבי יהודה אומר כולן ימותו. דהכי ט"ל דאפי' חטאת צבור מתה:

אמר ליה רב יוסף כהנים קא אמרת שאני כהנים דאיכרו קהל דכתיב על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר. דאתקש לקהל וכיון דאיכרו קהל משום הכי קאמר רבי שמעון דפר חטאת דידהו כחטאת שעיר דקהל דמי דאינה מתה אבל בחטאת השותפין לעולם אימא לך דס"ל לרבי שמעון דכי מת אחד מן השותפין דלא קרבה וכי מת אחד מן בית דין פטור ואכתי נוקמה כר"ש:

אלא מעתה. דכהנים איכרו קהל ליתו פר בהוראה:

וכ"ת הכי נמי טפי להו שבטים. לר"ש הויין י"ג שבטים ותנן רבי שמעון אומר י"ג פרים פר לכל שבט ושבת ופר לב"ד דלא הוו אלא י"ב שבטים:

אלא אמר רב אחא בר יעקב שבטו של לוי לא איכרי קהל. והוא הדין לכהנים דלא איכרו קהל דכהנים הויין בכלל שבט לוי (ואכתי נוקמה) כר' שמעון: ונתתך לקהל עמים ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריך אחוזת עולם כל שיש לו אחוזה איכרי קהל. וכהנים ולוים אין להם אחוזה:

[הורו בית דין, ועשו כל הקהל או רובן על פיהן - מביאין פר,

בעבודה זרה - מביאין פר ושעיר,

דברי רבי מאיר.

רבי יהודה אומר:

שנים עשר שבטים - מביאין שנים עשר פרים,

ובעבודה זרה - מביאין שנים עשר פרים ושנים עשר שעירים.

רבי שמעון אומר:

שלשה עשר פרים,

ובעבודה זרה - שלשה עשר פרים ושלשה עשר שעירים,

פר ושעיר לכל שבט ושבת, פר ושעיר לבית דין].

תנו רבנן:

"מת אחד מן הצבור - חייבין.

אחד מבית דין - פטורין".

מאן תנא?

אמר רב חסדא אמר רבי זירא אמר רב ירמיה אמר רב:

רבי מאיר היא,

דאמר: בית דין מביאים ולא צבור.

הלכך "מת אחד מן הצבור - חייבין", דהא קאים פוליה בית הדין,

מת "אחד מבית דין - פטורין", דהויא לה חטאת שמת אחד מן השותפין, ומשום הכי פטורין.

מתקיף לה רב יוסף:

ונוקמה כרבי שמעון דאמר: בית דין עם הצבור,

"מת אחד מן הצבור - חייבין", דאין צבור מתים,

מת "אחד מבית דין - פטורין", כדאמרינן דחטאת שותפין היא!

אמר ליה אבבי:

שמעינן ליה לרבי שמעון דאמר: חטאת שותפין אינה מתה.

דתניא:

"פר ושעיר של יום הכפורים שאבדו, והפריש אחרים תחתיהם - ימותו כולן,

דברי רבי יהודה.

רבי אלעזר ורבי שמעון אומרים²⁸:

ירעו, לפי שאין חטאת צבור מתה".

אמר ליה רב יוסף:

כהנים קא אמרת!?

שאני כהנים, דאיכרו "קהל",

דכתיב: "על הכהנים ועל כל עם הקהל יכפר"²⁹ (ויקרא טו, לג).

ו,ב אלא מעתה, נייתו פר בהוראה!

וכי תימא: הכי נמי,

טפי להו שבטים!

אלא אמר רב אחא ברבי יעקב:

שבטו של לוי לא איכרו 'קהל',

דכתיב: "הנינו מפקרן והרביתן ונתתיהן לקהל עמים,

²⁸ תיקון גירסה ע"פ מסורת הש"ס

²⁹ וכפר את מקדש הקדש ואת אהל מועד ואת המזבח וכפר ועל הכהנים ועל כל עם הקהל וכפר

ונתתי את הארץ הזאת לזרעך אחריו אהזת עולם (בראשית מח, ד),

כל שיש לו אחוזה - איקרי "קהל",
 וכל שאין לו אחוזה - לא איקרי קהל.

אם כן, חסרי להו שנים עשר שבטים!

אמר אביי:

"אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי"³⁰ (בראשית מח, ה),

אמר רבא:

והא כתיב: **"על שם אחיהם יקראו בנחלתם"**³¹ (בראשית מח, ו),
 לנחלה הוקשו ולא לדבר אחר!

ולא?! והא חלוקין בדגלים!

כנחלתן כך חנייתן.

כדי לחלק כבוד לדגלים.

והא חלוקים בנשיאים!

ההוא, לחלוק כבוד לנשיאים.

דתניא:

**"שלמה עשה שבעה ימי חנוכה,
 ומה ראה משה לעשות שנים עשר ימי חנוכה?
 כדי לחלוק כבוד לנשיאים".**

מאי הוי עלה?

תא שמע:

דתניא:

"דבי שמעון אומר:

חמש חטאות מתות: ולד חטאת,

ותמורת חטאת,

וחטאת שמתו בעליה.

וחטאת שנתכפרו בעליה.

וחטאת שעברה שנתה.

ואי אתה יכול לומר: ולד חטאת בצבור - שאין צבור מפרישין נקבה!

ואי אתה יכול לומר: תמורת חטאת בצבור - שאין תמורה בצבור!

ואי אתה יכול לומר: חטאת שמתו בעליה בצבור - שאין צבור מתים!

שנתכפרו בעליה,

ושעברה שנתה - לא שמענו.

יכול ימותו? - אמרת: ולמוד סתום מן המפורש!

מה מצינו בולד חטאת, ותמורת חטאת ושמתו בעליה - ביחיד דברים אמורים,

ולא בצבור,

אף שנתכפרו בעליה, ושעברה שנתה - ביחיד דברים אמורים, ולא בצבור".

וכי דנין אפשר משאי אפשר?

רבי שמעון בחד מקום גמיר.

הדרן עלך הורו בית דין

רפ"י

כראובן ושמעון יהיו לי. דבתרי שבטים

חשיב להו כראובן ושמעון:

והא כתיב על שם אחיהם יקראו

בנחלתם. דלנחלה הוקשו אפרים ומנשה

לשאר שבטים שיהיו נוטלים בנחלה

כשאר שני שבטים ולא לדברים אחרים

הוקשו אבל אין מביאין ב' פרים ואכתי

חסרי להו מ"ב שבטים אלא שמעינן

מינה דלוי איקרי קהל וכהנים לא

איקרי קהל ושותפין ניהו ולא

מתוקמא כר"ש דקרא הכי משמע

ומולדתך:

כנחלתם כך חנייתם. שיעקב אבינו חלק

להם את הארץ וציוס היאך יחנו

לדגליהם וכן מצינו במדרש תנחומא

דיעקב אבינו תקן להם דגלים וחלק

להם הארץ וכן מצינו איש על דגלו

באותות באות אשר צוה להם אביהם

שלאותן רוחות שנחלקו לשאת מטתו

לאותן רוחות חנו לדגליהם והיינו

דאמרי כנחלתן כך חנייתן:

מאי הוי עלה. אי הוה דוקא הא דאביי

דאמר דשמעינן ליה לר"ש דאמר

דחטאת השותפין אינה מתה או לאו

דוקא: ת"ש דתניא ר"ש אומר וכו':

שאינ צבור מפרישין נקבה. שאין אתה

מוצא קרבן צבור שהיתה באה נקבה:

שאינ תמורה בצבור. דכתיב לא יחליפנו

ולא ימיר דלשון יחיד הוא ולא צבור

ושותפין והכי מפרש בפ"ק דמס' תמורה

(דף יג.):

שנתכפרו בעליה ושעברה שנתה לא

שמענו. אם מתים בצבור אי לא:

וכי דנין אפשר משאי אפשר. הא ולד

חטאת ותמורת חטאת ושמתו בעליה אי

אפשר בצבור וקא אמר מה מצינו: הא

לא קשיא דלא הוי דנין אפשר משאי

אפשר משום דר"ש בחד מקום גמיר

להו דכי נצטוו ישראל על ד' חטאות

בחד מקום גמיר להו הלכה למשה

מסיני שיהיו נהוגות יחד במקום אחד

או ביחיד או בצבור וקא דייק ר"ש אי

ס"ד בצבור הנך כולוהו מי איתנהו יחד

בצבור אלא ש"מ דביחיד אמורה ולא

בצבור דכי היכי שמתו בעליה ולד

חטאת ותמורת חטאת ליתנהו בצבור

ה"נ שכיפרו בעליה ושעברה שנתה

ליתנהו בצבור דעל כרחין ילמוד סתום

מן המפורש והכי אמרינן במס' תמורה

בפי' יש בקרבנות יחיד (ד' טז): אמר

ר"ש בן לקיש ארבע נתנו להם דמתות

והחמישי ירעה ויחד ניתנו שיהיו

נוהגות במקו' אי ומספק העמידום על

חמש שיהיו חמשתן מתות ואי ס"ד

דארבע ניתנו להם בצבור הנך כולוהו ד'

מתות מי איתנהו בצבור הא לא

משכחת לה דאפשר בצבור אלא שנים

ותו לא אלא על כרחך ילמוד סתום מן

המפורש וקא דייקא מהא מתניתא דכי

היכי דאמר ר"ש ה' חטאות מתות

ביחיד ולא בצבור דמההיא דוקיא דייק

ר"ש דיחיד ולא בשותפין דהיינו ב"ד

משום דאי אתה יכול לומר ולד חטאת

בשותפין שאין השותפין מביאין נקבה

דפר ושעיר הוא דמביאין ואי אתה יכול

לומר תמורת חטאת בשותפות שאין

תמורה בשותפין דעלמא וכ"ש בב"ד

דה"נ תנן במס' תמורה (דף יג.) אין

השותפין עושין תמורה וילמוד סתום

מן המפורש מה מצינו בולד חטאת

ותמורת חטאת ביחיד דברים אמורים

ולא בשותפין אף חטאת שמתו בעליה

ושכפרו (על) בעליה ושעברה שנתה

ביחיד ולא בשותפין דחטאת שמת אחד

מן השותפין קרבה הלכך הא דקתני מת

אחד מב"ד פטור לא מתקומא אליבא

דר"ש:

³⁰ ועתה שני בניו הנולדים לך בארץ מצרים עד באי אליך מצרומה לי הם אפרים ומנשה פראובן ושמעון יהיו לי
³¹ ויגולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בנחלתם

מסכת הוריות פרק ב' "הורה כהן משיח"

1. ו, ב

כ"י

מתני'

הורה כהן משיח. הורה שוגג ועשה מזיד או שהורה מזיד ועשה שוגג פטור מקרבן שהוראת כהן משיח לעצמו כהוראת ב"ד לצבור מה הוראת ב"ד לצבור אין חיבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף הוראת כהן משיח לעצמו אינו חיב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה כדמפרש בגמרא לאשמת העם הרי משיח כצבור וכי הורו בית דין מזידין ועשו קהל שוגגין לא הוי הוראה והוי שגגת מעשה לחודיה והווי יחידין ומייתו כל חד וחד כשבה או שעירה אבל כהן משיח כי הורה מזיד ועשה שוגג לא דיניה כיחיד ופטור לגמרי דהכי אמרינן בפרק בתרא (דף יא.) מעם הארץ פרט למשיח דאינו מביא קרבן בשגגת מעשה:

גמ'

שוגג ועשה שוגג מביא פר פשיטא. דכי הורה בשוגג ועשה שוגג דהוי שוגג מעליא ומביא פר קרבן:

מהו דתימא כיון דאי מתידע ליה. מאיזה טעם הורה שמא היה חוזר בו מאותו טעם וכי שחח ההוא טעמא ואף על פי כן הוא עושה ותולה בהוראתו ראשונה אימא כמזיד דמי ולא מחייב קרבן קא משמע לן:

משנה

הורה כהן משיח לעצמו שוגג, ועשה שוגג - מביא פר. שוגג ועשה מזיד, מזיד ועשה שוגג - פטור. שהוראת כהן משיח לעצמו - בהוראת בית דין לצבור.

גמרא

"שוגג ועשה שוגג - מביא פר".

פשיטא!

אמר אביי:

הכא במאי עסקינן:

כגון שהורה, ושכח מאיזה טעם הורה, ובשעה שטעה אמר: הריני עושה על דעת הוראתו, מהו דתימא: כיון דאילו מתידע ליה שמא הדר ביה, כמזיד דמי ולא לחייב, קא משמע לן.

2. ו, ב - ז, א

רפ"י

(שיכול. לגמור מדין קל וחומר שמישיח כצבור ולא צריך למכתב לאשמת העם אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם הייתי למד מן הדין):

צבור מוצא מכלל יחיד. דיחיד מביא כשבה או שעירה וצבור מביא פר:

נשיא מוצא מכלל יחיד. דבכלל אם נפש אחת הוא ומוצא מכללו דיחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שיער: מה נשיא בשגגת מעשה בלא העלם דבר וכו':

צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי. כלל כדאמר לקמן דכתיב ביה באשם תלוי ואם נפש כי תחטא וגוי ולא ידע ואשם וכתוב וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאתו ושגגתו שיהיה חייב בשגגת מעשה בלא העלם דבר יצא כהן משיח שחטא בהעלם דבר וכ"ש צבור דיצא מאשם תלוי משום דהעלם דבר בהדיא כתיב בהו ואין חטאתו ושגגתו שיהיה דעינין העלם דבר עם שגגת מעשה ועוד דצבור אינו בכלל נפש:

נשיא. משיח מביאין שעירה בעבודת כוכבים דכתיב בפרשת שלח לך אנשים בעבודת כוכבים ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא ואחד משיח במשמע:

ומביא אשם ודאי. בין נשיא ובין משיח דכתיב באשם גזילות ובאשם מעילות נפש ומשיח ונשיא בכלל נפש אחת הן וצבור אין מביאין אשם ודאי דאינן בכלל נפש אחת והא דתנן אין חייבין אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע דב"ד הוא דאינן חייבין כלל עד שיוורו בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת שאם הורו בשחייבין על זדונו כרת ושגגתו אשם פטורין לגמרי ועוד דבאשמות אין בהם דין שוגג דעל זדון הוא מביא אשם וכן המשיח אין מביא פר אלא בדבר שחייבין על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב אשם לפי שהוא בכלל נפש אחת דלהכי הושוה לצבור דאין מביאין פר במקום אשם:

"מזיד ועשה שוגג" - פטור.

שהוראת פהן משיח לעצמו - בהוראת בית דין לצבור".

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"לאשמת העם"³² (ויקרא ד, ג) - הרי משיח כצבור,

שיכול?

והלא דין הוא: ^אצבור מוצא מכלל יחיד

ומשיח מוצא מכלל יחיד,

מה צבור - אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה,

אף משיח - לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

או כלך לדרך זו:

נשיא - מוצא מכלל יחיד,

ומשיח - מוצא מכלל יחיד,

מה נשיא - מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר,

אף משיח - מביא בשגגת מעשה בלא העלם דבר!

נדאה למי דומה?

צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי - ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי,

מה צבור - אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה,

אף משיח - לא יהא חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

או כלך לדרך זו:

נשיא - מביא שעירה בעבודה זרה ומביא אשם ודאי,

ומשיח - מביא שעירה בעבודה זרה ומביא אשם ודאי.

מה נשיא - מביא בשגגת מעשה,

אף משיח - מביא בשגגת מעשה.

תלמוד לומר: "לאשמת העם" (ויקרא ד, ג) - הרי הוא משיח כצבור,

מה צבור - אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה,

אף משיח - אינו מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה.

אימא: מה צבור - הורה ועשו אחריו בהוראתו - חייבין,

אף משיח - נשהורה ועשו אחריו בהוראתו יהא חייב!

תלמוד לומר: "והקריב על חטאתו אשר חטא" (ויקרא ד, ג) - על מה שחטא הוא מביא,

ואין מביא על מה שחטאו אחרים."

³² אם הפהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בו בקר תמים לה' לחטאת

3. ז, א

כ"י

ומנא ליה. דאין משיח מביא אשם תלוי:

דכתיב. באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מחטאתו מי שחטאתו ושגגתו שוה דאינו חייב עד דהוי הכל בשגגת מעשה דהיינו יחיד יצא משיח שחטאתו ושגגתו אין שוה דאינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה:

לאשמת העם ע"כ לא קאמר ליה. כלומר מלאשמת העם קאמר דנפקא ליה דאין חטאתו ושגגתו שוה דמשיח כצבור והא אכתי לא קמה ליה היקש דלאשמת העם דעדיין לא הועמד לאשמת העם במקומו דהא קאמר אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם יכולני ללמוד מן הדין דמשיח צריך העלם דבר עם שגגת מעשה בצבור וקאמר נראה למי דומה צבור בפר ואין מביאין אשם תלוי ומשיח בפר ואין מביא אשם תלוי בענין זה הוא דומה משיח לצבור אע"ג דאילו לא נאמר לאשמת העם והכא קאמר דמלאשמת העם נפקא ליה דמשיח אין חטאתו ושגגתו שוה דאין מביאין אשם תלוי והלא בלא אשמת העם הוא דן ולמד:

אלא אשם כדי נסבה. אלא עיקר הדין שהוא דן כך הוא צבור בפר ומשיח בפר מה צבור אינו חייב אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה אף משיח לא יהא חייב אלא על העלם דבר ושגגת מעשה:

אמר מר:

"מְשִׁיחַ בְּפֹר וְאִין מְבִיא אָשָׁם תְּלוּי".

מנא ליה דאין מביא אשם תלוי?

דכתיב: **"וְכֹפֵר עָלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׂגֵגָתוֹ אֲשֶׁר שְׂגָג"**³³ (ויקרא ה, יח),

מִי שְׁחָטָאתוֹ וְשִׁגְגָתוֹ שְׁוֶה,

יֵצֵא מְשִׁיחַ שְׂאִין שְׂגֵגָתוֹ וְחָטָאתוֹ שְׁוֶה,

דכתיב: **"לְאֲשַׁמֵּת הָעָם"** (ויקרא ד, ג) - הרי הוא מְשִׁיחַ כְּצָבוֹר.

"לְאֲשַׁמֵּת הָעָם" - עַד כָּאן לֹא קָאָמַר לִיה!

אֵלָּא אָשָׁם כְּדִי נִסְבָּה.

³³ והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו

4. ז, א-ב

רס"י

מתני'

הורה. כהן משיח בעצמו כגון דמורו בתרי איסורי ב"ד בחלב והוא בעבודת כוכבים: **נתכפר לו בפני עצמו.** דמביא פר בפני עצמו דאי הורה הוא בפני עצמו ולא הורו ב"ד כלל לא איצטריך למיתני דחייב להביא פר דמקרא מלא הוא אלא כי איצטריך למיתני כגון שהורו בשני איסורים:

הורה עם הצבור. ב"ד כגון דהורו בחדא איסור הוא בחלב והן בחלב:

נתכפר לו עם הצבור. שהוא מתכפר בשל ב"ד ומפני מה מתכפר בשל בית דין עם הצבור כי הורה עם הצבור לפי שבדברים הרבה שוה משיח לב"ד שאין ב"ד חייבין קרבן עד שיוורו לבטל מקצת וכן המשיח וכו' והואיל והושוה משיח לב"ד הלכך כי הורה עם הצבור ועשה עם הצבור מתכפר עם הצבור והא דקתני שאין ב"ד חייבין ולא קתני שאין צבור חייבין סתמא כר"מ דאמר לעיל בפ"ק ב"ד מביאין על ידיהן פר והן פטורין:

ולא בעבודת כוכבים. אין חייבין קרבן:

גמ'

מה נשיא חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור. משום דבשגגת מעשה בלבד הוא מביא שעירה והואיל וחטאתו בשגגת מעשה הוא כיחיד דעלמא הלכך כי חטא ע"פ ב"ד עם הצבור דהוי העלם דבר עם שגגת מעשה מתכפר עם הצבור ועוד שכן מתכפר לו עם הצבור ביוה"כ לפיכך מתכפר לו עם הצבור אף משיח הורה בפני עצמו וכו':

ת"ל. דכתיב בכהן משיח על חטאתו אשר חטא דמשמע דכי חטא בפני עצמו הוא דיביא בפני עצמו הא אם חטא עם הצבור מתכפר לו עם הצבור:

ה"ד. דכי הורה משיח בפני עצמו דמורו בתרי איסורי דמתכפר בפני עצמו: אי דהוא מופלא ב"ד והן אינן מופלאין פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא:

ובעי איתויי. כל חד וחד מצבור:

כשבה או שעירה. דהא תנן לעיל בפ"ק (דף ד') או שלא היה שם מופלא של ב"ד דלא הויא הוראה שאע"פ שאינו מסנהדרין שאילו היה מסנהדרין אפי' קטן שבכולם לא היה שם לא הויא הוראה כדאמרין מאי כל עדת דאי איתא לכולה סנהדרין הויא הוראה ואי לא לא הויא הוראה וכשגגת מעשה לחודיה דמי דמיתני כל חד וחד כשבה או שעירה ה"נ כי הוי הוא מופלא והן אינן מופלאין כי הורה בפני עצמו והואיל והוא לא היה שם עמהן פשיטא דמתכפר בפני עצמו דהוראה דידהו לאו כלום היא:

ואי הן מופלאין והוא אינו מופלא. כי הורה בפני עצמו אמאי מתכפר בפני עצמו:

והא הוראה דידיה לאו כלום היא. דכיון דאינו מופלא לא ידע מאי קא מורה ולא הוה הוראה מעליא וכשגגת מעשה לחודיה דמי ואשכחן משיח בשגגת מעשה גרידתא פטור לגמרי כדאמרין בסוף פירקא שאין חטאתו שוה ליחידים:

אמר רב פפא. בשוין דהוא מופלא והן מופלאים הלכך איצטריך למיתני דכי חטא בפני עצמו אע"ג דהוראה דידהו הוי הוראה מעליא אפילו הכי מתכפר בפני עצמו משום דקא מורו בשני איסורי חטא עם הצבור אע"ג דהוא מופלא דהוראה דידיה הוי הוראה מעליא אפי"ה מתכפר עם הצבור משום דקא מורו בחדא איסורא:

משנה

הורה בפני עצמו, ועשה בפני עצמו - מתכפר לו בפני עצמו.
הורה עם הצבור ועשה עם הצבור - מתכפר לו עם הצבור,
שאינו בית דין חייבין עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת,
וכן המשיח.
ולא בעבודה זרה עד שיוורו לבטל מקצת ולקיים מקצת.

גמרא

מנהני מילי?

דתנו רבנן:

"הורה עם הצבור ועשה עם הצבור -

יכול יביא פר לעצמו?

ודין הוא: נשיא מוצא מכלל יחיד ומשיח מוצא מכלל יחיד,

מה נשיא, אם חטא בפני עצמו - מביא בפני עצמו,

חטא עם הצבור - מתכפר לו עם הצבור.

אף משיח, חטא בפני עצמו - מביא בפני עצמו,

חטא עם הצבור - מתכפר לו עם הצבור!

לא, אם אמרת בנשיא - שכן מתכפר לו עם הצבור ביום הנפורים,

תאמר במשיח, שאין מתכפר לו עם הצבור ביום הנפורים!

הואיל ואין מתכפר לו עם הצבור ביום הנפורים,

יכול יביא פר לעצמו?

תלמוד לומר: "על חטאתו אשר חטא" (ויקרא ד, ג),

הא כיצד?

חטא בפני עצמו - מביא בפני עצמו,

חטא עם הצבור - מתכפר לו עם הצבור."

היכי דמי?

אילימא: דהוא מופלא והם אינן מופלאין - פשיטא דמתכפר לו בפני עצמו,

הוראה דלהון ולא כלום,

ובעי אתויי כשבה או שעירה כל חד וחד!

ואי דאינן מופלאין והוא לאו מופלא - אמאי מתכפר לו בפני עצמו?

הא הוראה דידיה ולא כלום היא!

זב, אמר רב פפא:

כגון שהיו מופלאין שניהן.

5. ז, ב

רש"י

בשני מקומות. משיח במקום אחד וב"ד במקום אחר: **בטעמייהו.** בפסוקים דחלב ועבודת כוכבים מתרי קראי נפקי: **וחלוקין בקרבנות.** דב"ד מייתי שעיר אעבודת כוכבים והוא לא מייתי שעיר: **דהוא שעירה.** לחודיה דכתיב בעבודת כוכבים בפרשת שלח לך אנשים ואם נפש דאחד יחיד ואחד נשיא במשמע: **הוא בחלב המכסה את הקרב.** דהוי דבר שאין הצדוקים מודין דהא לא מפרש קרא מאי ניהו דאפי' אמוראי פליגי בשחיטת חולין באלו טריפות (דף נ:.) מאי ניהו כרס הפנימי וכ"ש חלב שעל גבי הדקים שאין הצדוקים מודין דהא לא כתיב בהדיא אי נמי דהוורו בחלב שעל הקרב בין בכזית לפחות מכזית דכזית לא כתיב בהדיא והוי דבר שאין הצדוקין מודין: **אע"ג דקרבנן שוה.** דהן בפר והוא בפר: **כיון דמתרי קראי קא אתו.** כדאמרינן לעיל בפרק קמא (דף ג.) ואת החלב וי"ו יתירא להביא חלב שעל גבי הדקין: **הא פליגין בטעמייהו.** הא חלוקים בפסוקים ומתכפר בפני עצמו: **או דלמא שם חלב אחד הוא.** והורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור: **והן בדם.** כגון בדם המובלע באיברים או בין כזית לפחות מכזית והוי דבר שאין הצדוקין מודין: **בתר קרבן אזלינן.** דכיון דשוין בקרבן הורה עם הצבור הוא ומתכפר עם הצבור תיקו:

סבר אפי' למימר:

"הורה³⁴ בפני עצמו ועשה בפני עצמו".

היכי דמי?

דיתבי בשני מקומות, וקא מורו בתרי איסורי.

אמר ליה רבא:

אטו שני מקומות גורמין?!

אלא אפילו יתבי בחד מקום, וכיון דקא מורו בתרי איסורי - חטא בפני עצמו הוא.

פשיטא:

הוא בחלב, והן בעבודה זרה - חטא בפני עצמו הוא,

דהא חלוקין בטעמייהו, וחלוקין בקרבנות, דהוא בפר, והו בפר ושעיר,

דהא קא מייתו הני שעיר, והוא לא מייתי.

וכל שכן: הוא בעבודה זרה והן בחלב, דחלוקין בקרבנותיהו לגמרי, דהוא שעירה, ואינהו פר.

אלא: הוא בחלב המכסה את הקרב והן בחלב שעל הדקין - מהו?

מי אמרינן: אף על גב דקרבנן שונה, כיון דמתרי קראי קאתו הא פליגין בטעמייהו,

או דלמא:

שם חלב אחד הוא?

אם תמצא לומר: שם חלב אחד הוא - הוא בחלב והן בדם, מהו?

מי אמרינן: בטעמייהו הא פליגין,

או דלמא:

כיון דשוין בקרבן בתר קרבן אזלינן?

תיקו.

³⁴ כך גירסת כתב יד, והר"ח והמאירי. גירסת הדפוס: "חטא".

רש"י

6. ז, ב

"שאינו בית דין חייבין עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת, וכן המשיח".

מנלן ד"עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת"?

כדאמרין באידך פירקין:
"ונעלם דבר"³⁵ (ויקרא ד, יג),
"דבר" - ולא כל הגוף.

"וכן המשיח".

מנלן?

דכתיב: **"לאשמת העם"**³⁶ (ויקרא ד, ג) - הרי משיח כצבור.

"ולא בעבודה זרה [עד שיורו לבטל מקצת ולקיים מקצת]".

מנלן?

דתנו רבנן:

"לפי שיצאה עבודה זרה לדון בעצמה,

יכול יהו חייבין על עקירת מצוה בולה?

נאמר פאן: "מעייני"³⁷ (במדבר טו, כד) **ונאמר להלן: "מעייני"** (ויקרא ד, יג).

מה להלן בבית דין,

אף פאן נמי בבית דין.

ומה להלן: דבר, ולא כל הגוף,

אף פאן נמי דבר, ולא כל הגוף."

לפי שיצאה עבודת כוכבים.
 מכלל פר העלם דבר של צבור
 לידון בעצמו בהבאת פר ושעיר:
נאמר כאן. בעבודת כוכבים
 מעיני והיה אם מעיני העדה:
ונאמר להלן מעיני. ונעלם דבר
 מעיני הקהל:

מה להלן ב"ד. דכתיב ונעלם
 דבר מעיני הקהל ועשו ואמרינן
 לעיל בפ"ק (דף ה.) הוראה
 תלויה בב"ד דכתיב ונעלם דבר
 מעיני הקהל דהיינו ב"ד ומעשה
 תלוי בקהל דכתיב הקהל ועשו
 ובעבודת כוכבים לא כתיב ב"ד
 דכתיב והיה אם מעיני העדה
 נעשתה לשגגה ואי ס"ד ב"ד
 והא אין מעשה תלוי בב"ד אלא
 בקהל דהכא כתיב מעיני העדה
 נעשתה דהיינו מעשה אלא מה
 להלן ב"ד דכתיב בפרשת ויקרא
 אף כאן בית דין:

³⁵ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות ה' אשר לא תעשינה ואשמו

³⁶ אם הנהו המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בו בקר תמים לה' לחטאת

³⁷ והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בו בקר אחד לעלה לריח ניחח לה' ומנהתו ונסמו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטת

7. ז, ב

רש"י

מתני' אין חייבין בקרבן וכו'.
אין ב"ד חייבין קרבן אלא על
העלם דבר עם שגגת מעשה וכן
המשיח וצבור הוא דכי עבדי
בשגגת מעשה לחודיה מייתו כל
חד וחד כשבה או שעירה
דדיניהם כיחידים דכיון דלא
עשו ע"פ ב"ד מחלקי כולהו
מהדדי והוו יחידים ויחידים
חייבין בשגגת מעשה אבל משיח
בשגגת מעשה לחודיה פטור
מכלום כדאמר לקמן בפרק
בתרא (דף יא.) מעם הארץ פטור
למשיח דאינו מביא בשגגת
מעשה כלל והיינו דקאמר יצא
משיח שאין חטאתו בשגגה
דהיינו בשגגת מעשה וכו' :

גמ'

ואילו משיח בעבודת כוכבים לא
קתני דקתני ולא בעבודת
כוכבים אין חייבים אלא על
העלם דבר עם שגגת מעשה ולא
קתני וכן המשיח ומדלא קתני
וכן המשיח מכלל דמשיח
בעבודת כוכבים חייב בשגגת
מעשה לחודיה :

מתני' מני ר' היא דתניא משיח
בעבודת כוכבים ר' אומר בשגגת
מעשה. לחודיה :

וחכ"א בהעלם דבר. כלומר עם
שגגת מעשה כשאר מצות ושויין
שאינ מביא שום אשם תלוי :

ותסברא זדונו כרת ושגגתו
חטאת. דעבודי כוכבי דקתני
ולא בעבודי כוכבים אלא על
דבר שחייבין על זדונו כרת ועל
שגגתו חטאת מי קתני וכן
המשיח והא קי"ל דמשיח נמי
בעבודת כוכבים אינו חייב אלא
על דבר שזדונו כרת ועל שגגתו
חטאת כדאמר' לקמן נאמר
כאן עליה כו' לאשמת העם הרי
משיח כצבור ואפי' הכי לא
קתני במתני' וכן המשיח :

משנה

אין חייבין אלא על העלם דבר שגגת המעשה,
וכן המשיח,
ולא בעבודה זרה אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה.

גמרא

מנלן?

דתנו רבנן:

"ישגו"³⁸ (ויקרא ד, ג) -

יכול יהו חייבין על שגגת מעשה?

תלמוד לומר: "ישגו ונעלם דבר" (ויקרא ד, ג),

אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה."

"וכן המשיח."

מנלן?

דכתיב: "לאשמת העם"³⁹ (ויקרא ד, ג) - הרי משיח כצבור.

"ולא בעבודה זרה אלא על העלם דבר עם שגגת המעשה."

מנלן?

דתנו רבנן:

"לפי שיצאה עבודה זרה לדון בעצמה,

יכול יהו חייבין על שגגת המעשה?

נאמר באן: "מעייני" "מעייני",

מה להלן - אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה,

אף באן אין חייבין אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה."

ואילו משיח כצבור זרה לא קתני - מתניתין מני?

רבי היא.

דתניא:

"משיח בעבודה זרה,

רבי אומר:

בשגגת מעשה.

וחכמים אומרים:

בהעלם דבר.

ושויין שבשעירה,

ושויין שאין מביא אשם תלוי."

ותסברא?! בזדונו כרת ובשגגתו חטאת מי קתני?

³⁸ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעייני הקהל ועשו אחת מקל מצות יהוה אשר לא תעשינה ואשמו
³⁹ אם הפלן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת

אֵלֶּא תְּנִי הָא, הוּא הִדִּין לְהָא.
הָכָא נְמִי, תְּנָא הָא, וְהוּא הִדִּין לְהָא.

מאי טעמא דרבי?

אמר קרא: **"וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂגֵיגָה בַּחֲטָאָה בַּשְּׂגֵיגָה"**⁴⁰ (במדבר טו, כח),

"הַנֶּפֶשׁ" - זֶה מְשִׁיחַ,

"הַשְּׂגֵיגָה" - זֶה נְשִׂיא,

"בַּחֲטָאָה בַּשְּׂגֵיגָה" - רַבִּי סָבַר: חֲטָא זֶה בַּשְּׂגֵיגָה יְהֵא.

וּרְבִנּוּ סָבְרִי: מִי שְׂחַטְטָאוּ בַּשְּׂגֵיגָה, יֵצֵא מְשִׁיחַ שְׂאִין חֲטָאוּ בַּשְּׂגֵיגָה אֵלֶּא בְּהַעֲלֵם דְּבַר.

"וְשׂוֹיֵן שְׂבִשְׂעִירָה בִּיחִיד".

מנלן?

דאמר קרא: **"וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת"**⁴¹ (ויקרא ד, כז),

אַחַד יַחִיד, וְאַחַד נְשִׂיא, וְאַחַד מְשִׁיחַ - כּוֹלֵם בְּכֹלֵל **"נֶפֶשׁ אַחַת"** הֵן.

רפ"י

אלא תנא בהא. בדבר שחייבין על זדונו כרת ושגגתו חטאת כשאר מצות וכן המשיח והוא הדין בעבודת כוכבים דמשיח כצבור דאינו חייב בעבודת כוכבים אלא בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת:

הכא נמי תנא בהא. דאין חייבין בשאר מצות אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה וכן המשיח והוא הדין לעבודת כוכבים דמשיח כצבור כי היכי דאין ב"ד חייבין על עבודת כוכבים אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה ודלא כרבי:

מאי טעמא דרבי אמר קרא. בפרשת שלח לך וכפר הכהן על הנפש השוגגת וגוי' סבר רבי חטאה בשגגה הכי משמע חטא זה בשגגה יהא כלומר בשגגת מעשה לחודיה ואפילו משיח:

ורבנן סברי מי שחטאו בשגגה. דהכי משמע וכפר הכהן על הנפש השוגגת דיביא שעירה בשגגת מעשה מי שחטאו בשגגה בשאר מצות:

יצא משיח שאין חטאתו בשגגה. בשאר מצות כלומר בשגגת מעשה אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה דעל שגגת מעשה לחודיה פטור לגמרי:

⁴⁰ וְכַפֵּר הַכֹּהֵן עַל הַנֶּפֶשׁ הַשְּׂגֵיגָה בַּחֲטָאָה בַּשְּׂגֵיגָה לִפְנֵי ה' לְכַפֵּר עֲלָיו וְנִסְלַח לוֹ
⁴¹ וְאִם נֶפֶשׁ אַחַת תִּחַטָּא בַּשְּׂגֵיגָה מִעַם הָאָרֶץ בַּעֲשֵׂתָהּ אַחַת מִמִּצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשֶׂינָהּ וְאִשָּׁם

8. ח, א

כ"י

ושיון שאין. משיח מביא אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע מי שחטאו בשגגה יצא משיח ולרבי היכי מצי אמר יצא משיח והא לרבי חטאו בעבודת כוכבים בשגגה הוא דהא תניא לעיל משיח בעבודת כוכבים רבי אומר בשגגת מעשה אלא רבי סבר דהכי מתרץ קרא לטעמיה מי שכל חטאו בשגגה יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה דבעבודת כוכבים בלבד הוא דחטאו בשגגה אבל בשאר מצות אין חטאו בשגגה בלבד אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה:

ורבנן. סברי יצא משיח שאין חטאו בשגגה לא בעבודת כוכבים ולא בשאר מצות אלא העלם דבר עם שגגת מעשה ולדברי הכל משיח אין מביא אשם תלוי וכ"ש צבור דאין חייבין אשם תלוי דהעלם דבר כתיב בהו בהדיא:

ח,א "וְשׂוֹיֵן שְׂאִין מְבִיא אֲשָׁם תְּלוּי".

מַנְלָן?

דכתיב: "וְכַפֵּר עֲלָיו הַכֹּהֵן עַל שְׂגֵגָתוֹ אֲשֶׁר שְׂגָג"⁴² (ויקרא ה, יח), רבי סבר: מי שְׂפָל חֲטָאוֹ בְּשִׁגְגָה - יֵצֵא זֶה שְׂאִין כָּל חֲטָאוֹ בְּשִׁגְגָה אֲלֵא בְּהֶעֱלֵם דְּבַר.

מִיֵּדֵי 'כָּל' כְּתִיב?!

אין, דאם כן נכתוב "על שגגתו", למה לי "אשר שגג"?
הא קא משמע לן: דעד דאיכא כל חטאו בשגגה⁴³.

וְרַבְּנָן?

מי שחטאו בשגגה,
יצא משיח שאין חטאו בשגגה,
לא בעבודה זרה,
ולא בשאר מצות
אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה.

⁴² והביא איל תמים מן הצאן בערךך לאשם אל הכהן וכפר עליו הכהן על שגגתו אשר שגג והוא לא ידע ונסלח לו

⁴³ גירסה על פי מסורת הש"ס, ומשמע שגם רשי לא גורס. מהדורת הדפוס: (יצא משיח שאין כל חטאו בשגגה אלא בעבודה זרה, ולא בשאר מצות אלא בהעלם דבר עם שגגת מעשה).

רפ"י

9. ח, א

מתני'

אין ב"ד חייבין. קרבן אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואם הורו בדבר שחייבין אשם ודאי פטורין דכתיב באשם ודאי ואם נפש אחת וב"ד אין הם בכלל נפש אחת ועוד דבאשמות אין בהן דין העלם דבר דחייבין אשם ודאי על המזיד כשוגג:

וכן המשיח. אין מביא פר אלא על העלם דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת אבל במקום אשם ודאי חייב להביא אשם ודאי לפי שהוא בכלל נפש אחת ולהכי הוה לצבור דאין מביא פר במקום אשם אבל אשם יביא כדתנן לקמן (ד ט.) אשם ודאי הנשיא המשיח והיחיד חייבין וב"ד פטורין:

גמ'

נאמר כאן עליה. ונודעה החטאת אשר חטאו עליה (ויקרא ד):

ונאמר להלן. לגלות ערותה עליה (שם יח):

נשיא. נמי לא יביא שעיר אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת כדתנן (שם) כל מצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר דיליף מצות מצות:

יחיד. נמי אינו מביא חטאת אלא על דבר שזדונו כרת דתנן כל מצות שבתורה וכו':

אמר קרא. בפרשת ויקרא אם נפש:

וילמוד תחתון מעליון. יחיד מנשיא:

משנה

אין בית דין חייבין עד שיורו בדבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, וכן המשיח, ולא בעבודה זרה, עד שיורו על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

גמרא

מנלן?

דתניא:

"דבי אומר:

נאמר כאן "עליה"⁴⁴ (ויקרא ד, יד), **ונאמר להלן "עליה"**⁴⁵ (ויקרא יח, יח), **מה להלן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת, אף כאן דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת."**

אשכחן צבור,

משיח מנלן?

"לאשמות העם"⁴⁶ (ויקרא ד, ג),

הרי משיח כצבור.

נשיא?

יליף **"מצות" "מצות"**,

כתוב גבי נשיא: **"ועשה אחת מקל מצות ה'"**⁴⁷ (ויקרא ד, כב),

וכתיב בצבור: **"ועשו אחת מקל מצות ה'"**⁴⁸ (ויקרא ד, ג),

מה צבור דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת,

אף נשיא דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת.

יחיד?

אמר קרא: **"ואם נפש"**⁴⁹ (ויקרא ד, כז),

וילמוד תחתון מעליון.

⁴⁴ ונודעה החטאת אשר חטאו עליה והקריבו הקהל פר בו בקר לחטאת והביאו אתו לפני אהל מועד

⁴⁵ ואשה אל אחתה לא תקח לצרף לגלות ערותה עליה בחייה

⁴⁶ אם הנהן המשיח יחטא לאשמות העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בו בקר תמים לה' לחטאת

⁴⁷ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מקל מצות יהוה אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

⁴⁸ ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מקל מצות יהוה אשר לא תעשינה ואשמו

⁴⁹ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשר לא תעשינה ואשם

10. ח, א

"וְלֹא בַעֲבוּדָה זָרָה עַד שְׂיִירוֹ [עַל דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת]".

"בַּעֲבוּדָה זָרָה" - מְנַלֵּן?

דְּתַנּוּ רַבְנָן:

"לְפִי שְׂיִצְאָה עֲבוּדָה זָרָה לְדוֹן בְּעֶצְמָה,

יְכוּל יְהוּ חֵיבִין אֲפִילוּ עַל דְּבַר שְׂאִין זְדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת?

נְאָמַר בְּאֵן: "מְעִינִי"⁵⁰ (במדבר טו, כב), וְנְאָמַר לְהֵלֵן "מְעִינִי"⁵¹ (ויקרא ד, יג),

מַה לְהֵלֵן דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת,

אִף בְּאֵן דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת".

אֲשַׁכְּחֵן - צְבוּר.

נְשִׂיא, מְשִׁיחַ - מְנַלֵּן?

אָמַר קְרָא: "וְאִם נִפְשׁ אַחַת" (ויקרא ד, יג) - אֶחָד יְחִיד,

וְאֶחָד נְשִׂיא,

וְאֶחָד מְשִׁיחַ,

כוֹלֵן בְּכֹלל "נִפְשׁ אַחַת" הֵן,

וְיִלְמַד תַּחְתּוֹן, מִן הָעֲלִיּוֹן.

["דְּבִי אוֹמַר:

נְאָמַר בְּאֵן "עֲלִיָּה"⁵² (ויקרא ד, יד), וְנְאָמַר לְהֵלֵן "עֲלִיָּה"⁵³ (ויקרא יח, יח),

מַה לְהֵלֵן דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת, אִף בְּאֵן דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת]."

הַנִּיחָא לְמָאן דְּמַפְיֵק לָהּ "עֲלִיָּה" לְגִזְרָה שְׁוּהָ, בְּדָאֲמְרוֹן,

אֵלֹא לְרַבְנָן דְּמַפְיֵק לָהּ "עֲלִיָּה" לְעֲרִיּוֹת וְצְרוֹת,

דְּבַר שְׂזָדוֹנוֹ בְּרַת וְשִׁגְגָתוֹ חֲטָאת - מְנָא לָהּ?

נִפְקָא לָהּ מִדְּמַתְנִי לִיָּה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי לְבִרְיָה:

"תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם לַעֲשׂוֹה בְּשִׁגְגָה.

וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה מִן הָאֲזָרָח וּמִן הַגֵּר -

אֵת ה' הוּא מְגַדֵּף,

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרָב עִמָּה"⁵⁴ (במדבר טו, כט-ל),

הוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה לְעֲבוּדָה זָרָה,

מַה עֲבוּדָה זָרָה שְׁחֵיבִין עַל זְדוֹנוֹ בְּרַת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת,

אִף בְּאֵן שְׁחֵיבִין עַל זְדוֹנוֹ בְּרַת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת.

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד,

נְשִׂיא,

וּמְשִׁיחַ בֵּין בַּעֲבוּדָה זָרָה בֵּין בְּשִׂאָר מִצְוֹת,

צְבוּר -

מְנַלֵּן?

יְלִיף עֲלִיּוֹן מִתַּחְתּוֹן.

וְרַבִּי,

רַבִּי

לְפִי שְׂיִצְאָה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים.

דְּהַכָּא כְּתִיב וְכִי תִשְׁגּוּ וְלֹא תַעֲשׂוּ

וְלֹא כְּתִיב הַכָּא כְּרַת:

יְכוּל יְהוּ חֵיבִין עַל דְּבַר שְׂאִין

זְדוֹנוֹ כְּרַת. כְּגוֹן מוֹגֵף וּמְנַשֵּׁק

וּמְרַבֵּץ כְּדָאֲמַרִּין בְּמִסְכַּת

סְנַהֲדִין בְּפֶרֶק ד' מִיתוֹת (דף

ס): בְּלֹא תַעֲשֶׂה וְאִינוּ בְּכְרַת:

וְיִלְמַד תַּחְתּוֹן מְעִיּוֹן. יְחִיד

נְשִׂיא וּמְשִׁיחַ מְצְבוּר:

אֵלֹא לְרַבְנָן. דְּמַפְיֵק לְהֵאֵי עֲלִיָּה

לְדַרְשָׁא אַחֲרִינָא כְּדָאֲמַרִּין

בְּפ"ק דִּיבְמוֹת (דף ג): וְאִשָּׁה אֵל

אַחוּתָהּ וְגו' עֲלִיָּה מַה תִּי"ל לְפִי

שְׁנֵאֲמַר יְבִמָּה יְבֵא עֲלִיָּה וְגו':

תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם לַעֲשׂוֹה

בְּשִׁגְגָה וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד

רְמָה. בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִים מְשִׁיחַ

קְרָא דְתַנִּיא בְּסִיפְרֵי ר"ש אוֹמַר

בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִים הַכְּתוּב מְדַבֵּר

שְׁנֵא' כִּי דְבַר ה' בְּזֵה שְׁבוּזָה עַל

דִּיבּוּר רֵאשׁוֹן שְׁנֵאֲמַר בּוֹ אֲנִכִּי ה'

אֵלֵיךְ וְלֹא יְהִיָּה לְךָ אֱלֹהִים

אַחֲרַיִם עַל פְּנֵי:

מַה עֲבוּדַת כּוֹכְבִים שְׁחֵיבִין עַל

זְדוֹנוֹ כְּרַת. דְּהַכָּא כְּתִיב הַכְּרַת

תַּכְרַת אִף כּו':

אֲשַׁכְּחֵן יְחִיד וְנְשִׂיא וּמְשִׁיחַ בֵּין

בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִים וּבֵין בְּשִׂאָר

מִצְוֹת. דְּכְתִיב וְאִם נִפְשׁ וְכְתִיב

תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם וְהַנֶּפֶשׁ

אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה דִּיחִיד

וְנְשִׂיא וּמְשִׁיחַ בְּכֹלל וְאִם נִפְשׁ

אַחַת:

צְבוּר מְנַלֵּן יְלִימוֹד עֲלִיּוֹן מִן

הַתַּחְתּוֹן. דְּכְתִיב בְּפֶרֶשָׁה לְמַעֲלָה

וְכִי תִשְׁגּוּ דְהֵינּוּ צְבוּר וְיִלְמַד

מִתַּחְתּוֹן מוֹאֵם נִפְשׁ מַה לְהֵלֵן

דְּבַר שְׁחֵיבִין עַל זְדוֹנוֹ כְּרַת וְעַל

שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת בֵּין בַּעֲבוּדַת

כּוֹכְבִים בֵּין בְּשִׂאָר מִצְוֹת דְּגַבִּי

יְחִיד הוֹקְשָׁה כָּל הַתּוֹרָה כּוֹלָה

לְעֲבוּדַת כּוֹכְבִים אִף צְבוּר אִין

חֵיבִין אֵלֹא בְּדַבְרֵי שְׁחֵיבִין עַל

זְדוֹנוֹ כְּרַת וְעַל שִׁגְגָתוֹ חֲטָאת בֵּין

בַּעֲבוּדַת כּוֹכְבִים בֵּין בְּשִׂאָר

מִצְוֹת:

⁵⁰ וְכֹל הַנֶּגַע בְּכָל כְּלִי אֲשֶׁר תִּשָּׁב עָלָיו יִכַּסּ בְּגָדָיו וְרַחֵץ בְּמִים וְטָמֵא עַד הָעֶרֶב

⁵¹ וְאִם כָּל עֵדֶת יִשְׂרָאֵל יִשְׁגּוּ וְנִעְלַם דְּבַר מְעִינִי הַקֹּהֵל וְעָשׂוּ אַחַת מִכָּל מִצְוֹת ה' אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ וְאֲשַׁמּוּ

⁵² וְנוֹדְעָה הַחֲטָאת אֲשֶׁר חָטְאוּ עָלֶיהָ וְהִקְרִיבוּ הַקֹּהֵל פֶּר בֶּן בְּקָר לְחֲטָאת וְהִבְיִאוּ אֹתוֹ לִפְנֵי אֱהָל מוֹעֵד

⁵³ וְאִשָּׁה אֵל אַחֲתָהּ לֹא תִקַּח לְצֶדֶד לְגִלּוֹת עֲרוֹתָהּ עָלֶיהָ בְּחַיָּהּ

⁵⁴ כֹּס הָאֲזָרָח בְּבִנֵי יִשְׂרָאֵל וְלִגְר הַגֵּר בְּתוֹכָם תּוֹרָה אַחַת יְהִיָּה לְכֶם לַעֲשׂוֹה בְּשִׁגְגָה. ל וְהַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה בְיַד רְמָה מִן הָאֲזָרָח וּמִן הַגֵּר אֵת ה' הוּא מְגַדֵּף

וְנִכְרְתָה הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מִקְרָב עִמָּה

הא דרבי יהושע בן לוי מאי עביד ליה?

רפ"י

רבים בסייף. במזיד אנשי עיר הנדחת:

יכול נחלוק בשוגג בקרבנותיהם. דכי היכי דחלוק צבור מיחידים דקרבן צבור בעבודת כוכבים לא דמי לשום קרבן יחיד הי"נ נחלוק בקרבנותיהם דלהוי חלוק דמרובין שעשו שוגגין דעיר הנדחת דלא להוי דמי לעולם לשום קרבן לא לצבור ולא ליחיד:

ת"ל תורה אחת. דעיר הנדחת דשוגג כיחידים דמו ומייתי כל חד וחד שעירה כיחיד:

מאי נייתי. אנשי עיר הנדחת רבים דבסייף:

נייתי פר צבור בשאר מצות הוא דמייתי. ולא הוי חלוק וכ"ש דבעי חלוק בין אנשי עיר הנדחת לצבור דהא אין צבור נעשין עיר הנדחת כלל:

יחיד נמי היינו קרבנו. ולא הוי חלוק:

איצטריך. תורה אחת דסייד וכו':

אי נמי צריך. לחלוק בקרבן: **ואין לו תקנה.** לעיר הנדחת בשוגג דאי אפשר לחלוק:

קמ"ל. תורה אחת דמייתי כל חד שעירה כיחיד:

מפיק ליה לכדתנא:

"לפי שמצינו שחלק הפתוב בין רבים ליחידים,

רבים - בסייף וממונן אבד,

יחידים - בסקילה וממונן פלט,

יכול נחלוק בקרבנותיהם?

תלמוד לומר: "תורה אחת יהיה לכם לעשה בשגגה" (במדבר טו, כט)."

מתקיף לה רב חלקיה מהגרוניא:

טעמא דלא חלק הפתוב,

הא חלק - הוה אמינא: נחלוק.

מאי נייתי?

נייתי פר - צבור בשאר מצות הוא דמייתו!

נייתי פר לעולה ושעיר לחטאת - צבור בעבודה זרה הוא דמייתו!

נייתי שעיר - נשיא בשאר מצות הוא דמייתי!

נייתי שעירה - יחיד נמי היינו קרבנו!

⁵⁵איצטריך,

סלקא דעתך אמינא: צבור מייתי פר לעולה ושעיר לחטאת,

הני נייתי איפקא: פר לחטאת ושעיר לעולה.

אי נמי: צריך, ואין לו תקנה,

קא משמע לן.

11. ח, א-ב

רש"י

ולא תעשו את כל המצות איזו היא מצוה ששקולה כנגד כל המצות הוי אומר זו עבודת כוכבים. שכל המודה בה ככופר בכל התורה כולה:

כתיב כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה. דמשמע שצוה ע"י משה וכתיב אשר דבר ה' דמשמע שהיא בדיבורו של הקב"ה כלומר ששמעו ישראל מפיו כשדבר עם משה: איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה הוי אומר זו עבודת כוכבים. דאנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום דהיינו ששמעו בדיבורו של הקב"ה וצוה ע"י משה בכמה פרשיות שבתורה כגון לא תשתחוה לאל אחר דלא שמענו אלא מפי משה:

למן היום וגו'. הכי משמע את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה דזו עבודת כוכבים ומנין שזו עבודת כוכבים מדכתיב בהדי' למן היום אשר צוה ה' והלאה שאר מצות והלאה כלומר מכאן ואילך לדורותיכם איזו היא מצוה שנאמרה בתחילה הוי אומר זו עבודת כוכבים דכתיב בתחילת עשרת הדברות אנכי ולא יהיה לך דהיינו עבודת כוכבים:

מצות נצטוו במרה. דהיינו קודם מתן תורה אלמא עבודת כוכבים לא נאמרה תחלה: **מחזורתא כדשינון מעיקרא.** כדברי ר' יהושע בן לוי או כדברי רבי:

דכולי עלמא מיהת כי כתיבי הני קראי⁵⁶ בעבודה זרה הוא דכתיבי, מאי משמע?

אמר רבא, ואי תימא רבי יהושע בן לוי, ואמרי לה כדאי:

אמר קרא: **"וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה"** (במדבר טו, כב), איזו היא מצוה שהיא שקולה ככל המצות? הוי אומר: זו עבודה זרה.

דבי רבי תנא:

"אמר קרא: 'אשר דבר ה' אל משה'" (במדבר טו, כב),

וכתיב: **"אשר צוה ה' אליכם ביד משה"** (במדבר טו, כג),

איזו היא מצוה שהיא בדיבורו של הקדוש ברוך הוא, וצוה על ידי משה? הוי אומר: זו עבודה זרה."

דתנא רבי ישמעאל:

"אנכי" ו"לא יהיה לך"⁵⁷ (שמות כ, ב-ג) **מפי הגבורה שמענום."**

דבי רבי ישמעאל תנא:

"למן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם" (במדבר טו, כג),

איזו היא מצוה שהיא נאמרה בתחלה?

הוי אומר: זו עבודה זרה."

והא אמר מר:

"עשר מצות נצטוו ישראל במרה,

דכתיב: 'והיה אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך'"⁵⁸ (שמות טו, כו)!"

אלא, מחזורתא כדשינון מעיקרא.

⁵⁶ במדבר טו, כב-לא

כב וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות האלה אשר דבר ה' אל משה. כג את כל אשר צוה ה' אליכם ביד משה מן היום אשר צוה ה' והלאה לדורותיכם. מד והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בן בקר אחד לעלה לריח ניחח לה' ומנחתו ונסכו כמשפס ושעיר עזים אחד לחטת. מה וכפר הפהו על כל עדת בני ישראל ונסלח להם מי שגגה הוא והם הביאו את קרבנם אשר לה' והטאתם לפני ה' על שגגתם. כז ונסלח לכל עדת בני ישראל ולגר הגר בתוכם מי לכל העם בשגגה. (ט) כז ואם נפש אחת תחטא בשגגה והקריבה עז בת שנתה לחטאת. כח וכפר הפהו על הנפש השגגת בחטאה בשגגה לפני ה' לכפר עליו ונסלח לו. כט האזרה בבני ישראל ולגר הגר בתוכם תורה אחת והיה לכם לעשה בשגגה. ל והנפש אשר תעשה ביד רמה מן האזרה ומן הגר את ה' הוא מגדף ונקרתה הנפש ההוא מקרב עמה. לא כי דבר ה' בזה ואת מצותו הפר הפרת תכרת הנפש ההוא עונה בה

⁵⁷ ב אנכי ה' א-להיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים. ג לא יהיה לך א-להים אחרים על פני

⁵⁸ ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' א-להיך והישיר בעיניו תעשה והאונת למצותיו ושמרת כל חקיו כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך מי אני ה' רפאך

12. ח, ב

רס"י

משנה

אין חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.
ואין מביאין אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.
אבל חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.
ומביאים אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש.

איזו היא מצות "עשה שבמקדש"?

פרוש מן הנדה.

ומצות "לא תעשה"?

אל תבא על הנדה.

גמרא

מנא הני מילי דצבור לא מחייבי קרבן בעלמא?

ויחיד אשם תלוי נמי לא?

אמר רב יצחק בר אבדימי:

נאמר: "ואשם" (ויקרא ד, כז) בחטאת, ובאשם תלוי (ויקרא ה, יז),

ונאמר "ואשמו" (ויקרא ד, יג) בצבור,

מה "ואשם" ביחיד בחטאת קבועה, אף "ואשמו" בצבור בחטאת קבועה.

ומה צבור בחטאת קבועה, אף אשם תלוי נמי אין בא אלא על ספק חטאת קבועה.

מתני'
אין ב"ד חייבין קרבן על עשה ועל לא תעשה
שבמקדש דהיינו טומאת מקדש וקדשיו עשה
שבמקדש וישלחו מן המחנה כל צרוע לא תעשה ולא
יטמאו את מחניהם שאע"פ שהוא דבר שזדונו כרת
ושגגתו חטאת הואיל ואין שגגתו חטאת קבועה
אלא קרבן חטאת עולה ויורד הלכך פטור לגמרי
כדמפרש בגמרא והאי דקתני אין חייבין על עשה ועל
לא תעשה שבמקדש לא קא מירי בהון משיח כלל
משום דהוי פלוגתא דרייש רייע רייע לא פטר ליה
מפר על טומאת מקדש וקדשיו ורייש פטר ליה לגמרי
כדמפרש בגמרא בסוף פירקין:

ואין מביאין יחידין:
אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש. דאין
אשם תלוי בא אלא על ספק חטאת קבועה כדמפרש
בגמ' אבל בבי"ד לא איצטרך למיתנא אין מביאין
אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש שהרי
אין ב"ד מביאין אשם תלוי אפי' במקום ספק חטאת
קבועה כדאמר ר' בריה פירקין משוח בפר ואין מביא
אשם תלוי דכתיב באשם תלוי וכפר עליו הכהן על
שגגתו אשר שגג מי שחטאתו ושגגתו שוה יצא משיח
ומנלן דאין חטאתו ושגגתו שוה דכתיב לאשמת העם
הרי משיח כצבור דצבור צריכין העלם דבר עם שגגת
מעשה לפיכך אינו באשם תלוי הלכך כי איצטרך
אין מביא אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה
שבמקדש כגון ביחיד דעלמא:

אבל חייבין. ב"ד על עשה ועל לא תעשה שבמקדש דהוי
זדונו כרת ושגגתו חטאת קבועה ומביאין יחידים
אשם תלוי על עשה ועל לא תעשה שבמקדש משום
דהוי ספק חטאת קבועה:

אל תבא על הנדה. דכתיב (ויקרא יח) ואל אשה
בנדת טומאתה לא תקרב:
פרוש מן הנדה. כלומר בסמוך לוסתה כדי שלא
תהא רואה בשעת תשמיש דכתיב והזרתם את בני
ישראל כדמפרש בגמרא במסכת שבועות בפרק
ידיעות הטומאה (דף יח. א):

גמ'
מנא הני מילי. דצבור לא מחייבי שום קרבן בעולם
אלא במקום חטאת קבועה:
ויחיד אשם תלוי נמי. אין חייבין אלא על ספק
חטאת קבועה:

אמר רב יצחק בר אבדימי נאמר כאן ואשם. בחטאת
קבועה דיחיד דכתיב בפי ויקרא ואם נפש אחת
תחטא בשגגה מעם הארץ בעשותה אחת ממצות ה'
אשר לא תעשינה ואשם וכתוב והביא את קרבנו
דמביא כשבה או שעירה דאינו בעולה ויורד:
ונאמר ואשמו בצבור מה ואשם. האמור בפרשת
ויקרא בחטאת יחיד הוי חטאת קבועה אף ואשמו
האמור בצבור אין מביאין שום קרבן אלא במקום
חטאת קבועה דאילו עשאו יחיד הוי בעולה ויורד
ונאמר ואשם (בא) באשם תלוי דכתיב באשם תלוי
ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות ה' אשר
לא תעשינה ולא ידע ואשם מה צבור חטאת בקבועה
כלומר מה ואשמו האמור בצבור חטאתו בקבועה
דגמרי מואשם דחטאת יחיד:

אף. ואשם האמור באשם תלוי אינו בא אלא על
ספק חטאת קבועה לאפוקי עשה ולא תעשה
שבמקדש דאין אשם תלוי בא עליו משום דהוי
חטאת עולה ויורד ולא הוי חטאת קבועה (ועוד דאין
אשם תלוי בא עליו) ורתתי מפיקין מדר' יצחק בר
אבדימי חדא דצבור בחטאת קבועה דאין ב"ד
חייבין על עשה ועל לא תעשה שבמקדש ואיך דאין
אשם תלוי בא עליו אלא על ספק חטאת קבועה
דאשם תלוי אפי' דיחיד אינו בא על עשה ועל לא
תעשה שבמקדש שהרי אינו ספק חטאת קבועה:

אי הכי קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב כי יאשם.
דכתיב נפש כי תחטא בשגגה ושמעיה קול אלה
דהיינו שמיעת הקול (וכתיב או נפש אשר תגע וגו')
דהיינו טומאת מקדש וקדשיו וכתוב] או נפש כי
תשבע לבטא בשפתים וגו' דהיינו בטוי שפתים
דכלוהו בקרבן עולה ויורד וכתוב והיה כי יאשם
לאחת מאלה מה כי יאשם בעולה ויורד אף ואשם
דכתיב באשם תלוי תהוי במקום עולה ויורד דלחוי
אשם תלוי בא אפי' על ספק חטאת שאינה קבועה:
זו היא שיבה זו היא ביאה. דהא דכתיב ושב הכהן
לא תימא ושב הכהן מבית המנוגע לביתו אלא הכי
הוא ושב הכהן מביתו לבית המנוגע דהאי שיבה זו
היא ביאה לבית המנוגע:

נילף ואשם מטומאת מקדש וקדשיו. דכתיב בו או
נפש אשר תגע וגו' והוא טמא ואשם דהיינו טומאת
מקדש וקדשיו דהוא בקרבן עולה ויורד דחטאת
שאינה קבועה הוא:

דינו ואשם ומצות ה'. דכתיב באשם תלוי מואשמו
ומצות ה' לאפוקי טומאת מקדש וקדשיו דלא כתב
ואשם ומצות ה':
נילף ואשם ונשיאת עון. דכתיב באשם תלוי ולא ידע
ואשם ונשא עונו וכתוב בעולה ויורד אם לא יגיד
ונשא עונו והוא ידע ואשם לאחת מאלה: באשם
תלוי כתיב ואשם ומצות ה' אשר לא תעשינה ובפר
ובהעלם דבר של צבור כתיב אחת מכל מצות ה' אשר
לא תעשינה ואשם הלכך אמרי' מה צבור חטאי
קבועי' אף אשם תלוי אינו בא אלא על ספק חטאת
קבועה:

אמרי: אי הכי, קרבן עולה ויורד נמי הא כתיב: "וזהו פי ואשם לאחת מאלה" (ויקרא ה, ה)!

דינו "אשם" מן "אשמו" ואין דינו "אשם" מן "אשם".⁶³

ומאי נפקא מינה?

והא תני דבי רבי ישמעאל:

"ושב הכהן" (ויקרא יד, ט), "ובא הכהן" (ויקרא יד, מד) - זו היא שיבה, זו היא ביאה!"

ונילף מן "אשם" מטומאת מקדש וקדשיו,
דכתיב: "והוא טמא ואשם" (ויקרא ה, ב)!

אמר רב פפא:

דינו "אשם" ו"מצות ה" (ויקרא ה, יז) מן "אשם" ו"מצות ה" (ויקרא ד, יג).

אמר ליה רב שימי בר אשי לרב פפא:

ונילף "אשם" ונשיאת עון (ויקרא ה, יז), מן "אשם" ונשיאת עון⁶⁸ (ויקרא ה, א)!

אלא, אמר רב נחמן בר יצחק:

דינו "אשם" ו"מצות ה" אשד לא תעשינה (ויקרא ה, יז),

מ"ואשמו" ו"מצות ה" אשד לא תעשינה (ויקרא ד, יג),

ואל יזכיה שמיעת קול (ויקרא ה, א) וביטוי שפתיים⁶⁹ (ויקרא ה, ד) וטומאת מקדש וקדשיו,
שלא נאמר בהם: "אשם", ו"מצות ה" אשד לא תעשינה."

59 ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשתה אחת ממצות יהוה אשד לא תעשינה ואשם
60 ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יהוה אשד לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו
61 וכפר עליו הכהן על חטאתו אשד חטא מאחת מאלה ונסלה לו והיתה לפהו מנחה
62 והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשד חטא עליה
63 מסורת הש"ס מגיה דינו "אשמו" מן "אשם".
64 ושב הכהן וראה וזנה פשה הנגע בקירת הבית
65 ובא הכהן וראה וזנה פשה הנגע בבית צרעת ממארת הוא בבית טמא הוא
66 ואם נפש כי תחטא ועשתה אחת מכל מצות יהוה אשד לא תעשינה ולא ידע ואשם ונשא עונו
67 ואם כל עדת ישראל ישגו ונעלם דבר מעיני הקהל ועשו אחת מכל מצות ה' אשד לא תעשינה ואשמו
68 ונפש כי תחטא ושמיעת קול אלה והוא עד או ראה או ידע אם לוא יגיד ונשא עונו
69 או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להטיב לכל אשד יבטא האדם בשבעה ונעלם ממנו והוא ידע ואשם לאחת מאלה

13. ח, ב - ט, א

כ"י

משנה

אין חייבין על שמיעת קול,
ועל ביטוי שפתיים,
ועל טומאת מקדש וקדשיו.
והנשיא כיוצא בהם,
דברי רבי יוסי הגלילי.
רבי עקיבא אומר:
הנשיא חייב בכלן חוץ משמיעת הקול,
שהמלך לא דן ולא דנין אותו,
לא מעיד ולא מעידין אותו.

גמרא

אמר עיאל:

מאי טעמא דרבי יוסי הגלילי?

אמר קרא: **"והיה כי יאשם לאחת מאלה"**⁷⁰ (ויקרא ה, ב) -
כל שמתחייב באחת - מתחייב בכלן,
ושאין מתחייב באחת - אין מתחייב בכלן.

ואימא: מתחייב באחת מהן, ואף על פי שאין מתחייב בכלן!

אלא, טעמא דרבי יוסי הגלילי מהכא,

דתניא:

"היה רבי ירמיה אומר:

נאמר: ^ "לא תגיע ידו"⁷¹ (ויקרא ה, ז), **ונאמר: "לא תשיג ידו"**⁷² (ויקרא ה, יא),

מי שבא לידי עניות ועשירות,

יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות."

נשיא -

דבתיב: "ועשה אחת מקל מצות ה' אלהיו"⁷³ (ויקרא ד, כב),

מי שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

משיח -

דבתיב: "והכהן הגדול מאחיו"⁷⁴ (ויקרא כא, ט),

שהוא גדול מאחיו: בנוי,

בכח,

בחקמה,

ובעושר.

אחרים אומרים:

מנין שאם אין לו לגדלהו של אחיו?

תלמוד לומר: "והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו" (ויקרא כא, ט),

גדלהו מאחיו."

מתני'

אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל
בטוי שפתיים ועל טומאת מקדש
וקדשיו. דכל הני הויין בקרבן עולה
ויורד כדאמרינן לעיל דצבור אין
מביאין חטאת אלא בקבועי ובדין הוא
דלא איבעי למיתנא דהא תנא לעיל אין
חייבין על עשה ועל לא תעשה
שבמקדש ואמרינן משום דבעי צבור
בחטאת קבועה וטומאת מקדש וקדשיו
הוי בעולה ויורד וה"ה על שמיעת קול
ועל בטוי שפתיים דלא הוי חטאת
קבועה דב"ד פטור והאי דקתני הכא
אין ב"ד חייבין על שמיעת קול כו'
משום דבעי אפלוגי ר' יוסי הגלילי ור"ע
אין ב"ד חייבין על שמיעת קול ועל
בטוי שפתיים וטומאת מקדש וקדשיו
וה"ה למשיח:

והנשיא כיוצא בהן. דאינו בקרבן עולה
ויורד דברי ר' יוסי הגלילי טעמא דר'
יוסי הגלילי מפרש בגמרא:

ר"ע אומר הנשיא חייב בכלן. בקרבן
עולה ויורד חוץ משמיעת קול שאין
שמיעת קול חל עליו שהמלך לא דן ולא
דנין אותו לא מעיד ולא מעידין אותו
כדתנן במסכת סנהדרין בפרק כ"ג (דף
יח.) ור"ע במשיח לא פי' במתניתין
ופירש בברייתא כדאמרינן בברייתא
תניא ר"ע אומר משוח פטור מכולן
מקרבן עולה ויורד ומביא על כולן פר
כדאמר' בסוף פירקין דר"ע לא פטר
ליה מפר:

גמ'

והיה כי יאשם לאחת מאלה.
דאשמיעת קול ובטוי שפתיים וטומאת
מקדש וקדשיו קאי וקסבר ר' יוסי
הגלילי כי יאשם לאחת הכי משמע כל
שיש באחת כלומר כל שמצווה בכל
אחת ואחת מתחייב קרבן בכולן ושאין
מתחייב באחת אין מתחייב בכלן
ונשיא הואיל ואינו מתחייב באחת מהן
דהיינו בשמיעת קול אין מתחייב בכלן
דפטור מכולן:

ואימא. כי יאשם לאחת הכי משמע כי
אפשר שיהא מתחייב אפי' באחת מהן
אע"פ שאין מתחייב בכלן הוי חייב
ונשיא נמי אע"פ שאינו חייב בשמיעת
קול יהא חייב בבטוי שפתיים וטומאת
מקדש וקדשיו:

אלא טעמא דר' יוסי הגלילי מהכא
וכו'. נאמר בשמיעת קול ובטוי שפתיים
וטומאת מקדש וקדשיו:

לא תגיע ידו לא תשיג ידו. דמשמע מי
שבא לידי עניות ועשירות דפעמים עני
ופעמים עשיר הוא דישנו בקרבן עולה
ויורד יצא משיח ונשיא דלעולם
עשירים הם:

נשיא. שאין על גביו שום אדון אלא ה'
דהיינו מלך ומלך לעולם עשיר הוא
וכ"ג בעינן שיהא גדול מאחיו בעושר
דליהוי לעולם עשיר:

⁷⁰ או נפש אשר תגע בכל דבר טמא או בנבלת חיה טמאה או בנבלת בהמה טמאה או בנבלת שרץ טמא ונעלם ממנו והוא טמא ואשם

⁷¹ ואם לא תגיע ידו די שיהא אשמו את אשמו אשר חטא שתי תרים או שני בני יונה לה' אחד לחטאת ואחד לעלה

⁷² ואם לא תשיג ידו לשתי תרים או לשני בני יונה והביא את קרבנו אשר חטא עשירת האפה סלת לחטאת לא ישים עליה שמן ולא יתן עליה לבנה

מי חטאת היא

⁷³ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מקל מצות ה' א-להיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

⁷⁴ והכהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם

14. ט, א

רפ"י

נשיא שנצטרע. לר' ירמיה ולר' יוסי הגלילי דעבר מנשיאותו שאין ראוי להיות מלך כשהוא מצורע כדאמרי' לקמן בפ"ב (דף ל) וינגע ה' את המלך ויהי מצורע עד יום מותו וישב בבית החפשיית דמשמע שנעשה חפשי ממלכותו:

מהו. מי אמרי' פטור מקרבן עולה ויורד כשהוא נשיא ועכשיו כשנצטרע דעבר מנשיאותו ליחייב או דלמא מאי דהוי הוי כשהוא נשיא כלומר הואיל ונדחה ידחה כשנצטרע: ל"א מדחא דחי להאי נשיאות מקרבן עולה ויורד לגמרי דהואיל ונדחה ידחה אפילו כשנצטרע או דלמא מיפטר פטר נשיאות מקרבן עולה ויורד ובזמן דליכא נשיאות ליחייב דהיינו משנצטרע:

א"ל. ממאי קבעית לחיוביה לאתויי קרבן כשנצטרע מממון שלך או מממון דגזא דידיה הוי אומר מגזא דידי' הוא דבעי לאתויי וכיון דמגזא דידיה קבעי אתויי אמטו להכי פטור לגמרי מקרבן עולה ויורד דה"ק רבי ירמיה ור' יוסי יצא נשיא ומשיח שאין באין לידי עניות האי נשיא שנצטרע נמי אינו בא לידי עניות דגזא דידיה כדקאי קאי הלכך פטור לגמרי:

**בָּעָא מִיְנִיה רְבִינָא מֵרַב נְחֻמָּן פֶּר יֶצְחָק:
נְשִׂיא שְׁנֶצְטָרַע, מַהוּ?**

מִדְחָא דְחֵי, אִו מִיפְטָר פְּטִיר?

**אָמַר לִיה:
דִּילָךְ אִו דְּגָזָא!?**

15. ט, א

רס"י

תניא ר"ע אומר משיח פטור מכולם. מקרבן עולה ויורד דכתיב זה קרבן אהרן ובניו ביום המשח אותו עשירית האיפה דהיינו חביתי כהן משיח דחביתין באה לו חובה ואין אחרת באה לו דעשירית האיפה עולה ויורד לא באה לו חובה הלכך פטור מכולם מעולה ויורד ואמרינן לקמן דמפר לא פטר ליה ר"ע ואיכא לתרוצי דטעמא דר"ע משום דמעולה ויורד הוא דאמעית כדכתיב זה קרבן אהרן אבל מפר לא אמעיט:

אימא כי מעטי קרא. לכהן משיח:

מדלי דלות. דהיינו מעשירית האיפה דכתיב זה קרבן אהרן דאין אחרת עשירית האיפה באה לו חובה:

מדלות לא מעטיה. דעל שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו לחייב כשבה או שעירה או תורין ובני יונה:

לא ס"ד דכתיב. גבי עשירית האיפה וכפר עליו הכהן מאחת מאלה דמשמע כל המתכפר באחת כלומר בכל אחת ואחת אפילו בעשירית האיפה מתכפר בכולן דישנו בעשירות ובדלות ובדלי דלות:

ושאין מתכפר באחת מהן. כגון משיח דודאי אין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן:

אין מתכפר בכולם. דאמעית נמי דאינו בקרבן עולה ויורד כלל:

אלא מעתה האי דכתיב לאחת מאלה הכי נמי דכל דמחייב באחת. כלומר בכל אחת ואחת מחייב בכולן ושאין מתחייב באחת כגון נשיא שאין מתחייב בשמיעת הקול אינו חייב בכולן כדאמר ר' יוסי הגלילי והא חוץ משמיעת הקול קתני דקתני ר"ע אומר הנשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול דאע"ג דאין מתחייב באחת מהן מתחייב בשאר כולן:

נכתביה רחמנא להאי מאחת בדלות. בתורין ובני יונה:

אי נמי בעשירות. דהיינו כשבה או שעירה אלא מדכתב ביה רחמנא מאחת גבי עשירית האיפה למימרא דשאין מתחייב בעשירית האיפה אין מתחייב בכולן כלל הלכך פטור משיח מכולן הואיל ואין מתכפר בעשירית האיפה דכתיב זה קרבן דאין אחרת באה לו חובה:

תניא:

"דבי עקיבא אומר:
משיח פטור מכולן".

אמר רבא:

מאי טעמא דרבי עקיבא?

אמר קרא: **"זה קרבן אהרן ובניו"**⁷⁵ (ויקרא ו, יג).

זו - באה חובה לו,

ואין אחרת באה חובה לו.

ואימא: כי ממעט ליה רחמנא מדלי דלות, ומאי ניהו? עשירית האיפה, אבל עניות ועשירות - לא מעטיה רחמנא!

לא סלקא דעתך,

דכתיב: **"וכפר עליו הפה על חטאתו אשר חטא מאחת מאלה"** (ויקרא ה, יג),

המתכפר באחת - מתכפר בכולן,

ושאין מתכפר באחת - אין מתכפר בכולן.

אלא מעתה, דכתיב: **"והיה מי יאשים לאחת מאלה"**⁷⁶ (ויקרא ה, ה),

הכי נמי: דכל המתחייב באחת - מתחייב בכולן,

ושאין מתחייב באחת - אין מתחייב בכולן,

אלמה תנו: **"דבי עקיבא אומר: נשיא חייב חוץ משמיעת קול!"**

אבוי ורבא דאמרי תרוניהו:

'מאחת' - משמע ליה,

"לאחת" - לא משמע ליה.

ומאי שנא 'מאחת' דמשמע ליה?

דכתביה רחמנא לבסוף גבי עשירית האיפה,

למימרא: דכל דמחייב בעשירית האיפה - מחייב בכולן,

דאי סלקא דעתך: מתחייב באחת אף על פי שאין מתחייב בכולן,

נכתביה להאי 'מאחת מאלה' בדלות,

אי נמי, בעשירות.

⁷⁵ זה קרבן אהרן ובניו אשר יקריבו לה' ביום המשח אתו עשירית האפה סלת מנחה תמיד מחציתה בבקר ומחציתה בערב
⁷⁶ והיה מי יאשים לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה

16. ט, א-ב

רס"י

מתני'

כל המצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן וכו' משיח ובי"ד מביאין פר. כדאמרינן לעיל (דף ח.) נאמר כאן עליה ונאמר להלן לגלות ערותה עליה וכו' ונשיא יליף ממצות יחיד ואם נפש ילמוד תחתון מעליון :

ובעבודת כוכבים יחיד ונשיא ומשיח מביאים שעירה. דכתיב בפרשת שלח לך בעבודת כוכבים ואם נפש וגוי וכולן בכלל נפש אחת הן :

וב"ד מביאין פר ושעיר. כדכתיב בפרשת שלח לך ואמר לעיל (דף ז:) יליף מעיני מעיני מה להלן ב"ד אף כאן ב"ד :

אשם תלוי היחיד והנשיא חייבים בית דין ומשיח פטורים. כדאמר בריש פירקין דכתיב באשם תלוי וכפר הכהן על שגגתו אשר שגג מי שחטאו ושגגתו שוה וכו' :

אשם ודאי יחיד ונשיא ומשיח חייבין. דכתיב באשמות ואם נפש ונשיא ומשיח בכלל נפש אחת הן והא דתנן לעיל (דף ח.) אין חייבים אלא על דבר שזדונו כרת ושגגתו חטאת ואשם ודאי אין שגגתו חטאת וכן המשיח הכי משמע וכן המשיח דגבי אשם ודאי פר הוא דלא יביא אבל אשם ודאי יביא כהדיוט :

וב"ד פטורים. מאשם ודאי דפטורים לגמרי דאינן בכלל נפש אחת :

על שמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ב"ד פטורין. דאמר לעיל (שם:) אין חטאת צבור אלא בקבועה והני עולה ויורד נינהו :

יחיד ונשיא ומשיח חייבין. בשמיעת קול ובטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו דכולן בכלל נפש אחת הן : אלא שאין כ"ג משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו דברי רבי שמעון. מפרש בגמרא והוא הדין דקאמר רבי שמעון אלא שאין הנשיא חייב על שמיעת הקול דמלך לא מעיד ולא מעידין אותו אלא לא אצטריך ליה למיתנא דהא תנא ליה לעיל ר"ע :

ומה הן מביאין. נשיא בבטוי שפתים וטומאת מקדש וקדשיו ומשיח בשמיעת קול ובטוי שפתים קרבן עולה ויורד :

ר"א אומר נשיא מביא שעיר. ושלש מחלוקות בדבר ר' יוסי הגלילי סבר נשיא ומשיח פטורין מכולן ור"ע סבר נשיא חייב בכולן חוץ משמיעת הקול ומשיח פטור מכולן מעולה ויורד ור"ש סבר נשיא ומשיח חייבין בכולן בעולה ויורד אלא שאין כ"ג ומשיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו :

גמ' היה נותן בהן כלל :

משנה

כל המצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתן חטאת:

היחיד - מביא נשיא ושעירה,

והנשיא - שעיר,

ומשיח ובית דין - מביאין פר.

ובעבודה זרה:

היחיד והנשיא והמשיח - מביאין שעירה,

ובית דין - פר ושעיר,

פר - לעולה,

ושעיר - לחטאת.

אשם תלוי:

היחיד והנשיא - חייבין,

ומשיח ובית דין - פטורין.

אשם ודאי:

היחיד והנשיא והמשיח - חייבין,

ובית דין - פטורין.

על שמיעת הקול ועל בטוי שפתים, ועל טומאת מקדש וקדשיו:

בית דין - פטורין,

והיחיד והנשיא והמשיח - חייבין,

אלא שאין בהן גדול משיח חייב על טומאת מקדש וקדשיו,

דברי רבי שמעון.

ומה הן מביאין?

קרבן עולה ויורד.

רבי אלעזר אומר:

הנשיא מביא שעיר.

גמרא

תנא:

"רבי שמעון היה נותן כלל:

כל שהיחיד באשם תלוי:

הנשיא - פיוצא בו,

ומשיח ובית דין - פטורין.

וכל שהוא באשם ודאי:

נשיא ומשיח - פיוצא בהן.

ובית דין - פטורין.

שמיעת הקול, ובטוי שפתים, וטומאת מקדש וקדשיו:

בית דין - פטורין,

נשיא ומשיח - חייבין,

אלא שאין הנשיא חייב בשמיעת הקול,

ולא משיח בטומאת מקדש וקדשיו.

כל שהוא בעולה ויורד:

נשיא - פיוצא בו,

ומשיח ובית דין - פטורין".

הא גופא קשיא,

אמרת: שאין משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו,

בטומאת מקדש וקדשיו - הוא דפטור,

אבל בשמיעת הקול ובטוי שפתים - חייב.

אִמָּא סִפָּא: "כָּל שֶׁהוּא בְּעוֹלָה וַיּוֹרֵד נְשִׂיא כִּיּוֹצֵא בּוֹ, מְשִׁיחַ וּבֵית דִּין פְּטוּרִין",
 קִתְּנִי: "מְשִׁיחַ וּבֵית דִּין פְּטוּרִין", מֵה בֵּית דִּין פְּטוּרִין מִכּוֹלֵהוֹן, אִף מְשִׁיחַ פְּטוּר מִכּוֹלֵהוֹן,
 ט,ב קִשְׁיִן אֶהְדְּדִי!

אָמַר רַב הוּנָא בְּרִיה דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ:

לָא קִשְׁיָא:

כָּאן - בְּדָלוֹת,

כָּאן - בְּדָלֵי דָלוֹת.

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן סָבַר לֵה כְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּחֻדָּא, וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּחֻדָּא.

סָבַר לֵה כְּרַבִּי עֲקִיבָא בְּדָלֵי דָלוֹת דְּפְטוּר,

וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּדָלוֹת.

כָּט"י

כָּל שֶׁהוּא בְּעוֹלָה וַיּוֹרֵד. דְּהֵיִינוּ
 שְׁמִיעַת קוֹל וּבִטּוּי שְׁפִתִים
 וּטוּמַאת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁין:

מְשִׁיחַ וּבִ"ד פְּטוּרִין. מְשִׁיחַ
 דּוּמִיָּא דְּבִ"ד מֵה בִּיד פְּטוּרִים
 מִכּוֹלֵהוּ מְשִׁמֵּעַת הַקּוֹל וּבִטּוּי
 שְׁפִתִים וּטוּמַאת מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁין
 דְּצַבּוּר אִין חֲטָאתוֹ אֵלָא בְּקַבּוּעָה
 אִף מְשִׁיחַ פְּטוּר מִכּוֹלֵהוּ:

קִשְׁיִין אֶהְדְּדִי. דְּקִתְּנִי אֵלָא
 שְׁאִין מְשִׁיחַ [חִיִּיב] אֵטוּמַאת
 מִקְדָּשׁ וּקְדָשִׁין הֵא בְּשִׁמִּיעַת קוֹל
 וּבִטּוּי שְׁפִתִים חִיִּיב:

בְּדָלֵי דָלוֹת. מְשִׁיחַ פְּטוּר מִכּוֹלֵהוּ
 כְּדַכְתִּיב זֶה קֶרֶבֶן אֶהְרֵן דְּאִין
 אַחֲרַת בָּאָה לוֹ חוּבָה וְהֵאִי
 דְּקָאֵמַר דְּמְשִׁיחַ חִיִּיב בְּשִׁמִּיעַת
 קוֹל וּבִטּוּי שְׁפִתִים כְּגוֹן בְּדָלוֹת
 בְּתוּרִין וּבְנֵי יוֹנָה שְׁעֵדִין לֹא בֵּא
 לְדָלֵי דָלוֹת:

דְּרִ"שׁ סָבַר לֵה כְּרִ"ע בְּחֻדָּא.
 דְּפִטְר לֵיה לְמְשִׁיחַ מְדָלֵי דָלוֹת
 מִזֶּה קֶרֶבֶן אֶהְרֵן וּבְנֵי:

וּפְלִיג עֲלֵיהּ בְּחֻדָּא. בְּדָלוֹת דְּאִילו
 רִ"ע פְּטוּר לֵיה נְמִי בְּדָלוֹת
 דְּקָאֵמַר שְׁאִין מִתְּכַפֵּר בְּעִשְׂרִית
 הָאִיפָּה אִין מִתְּכַפֵּר בְּכוֹלֵן וּלְרִ"שׁ
 בְּדָלֵי דָלוֹת הוּא דְּאִין מִתְּכַפֵּר
 הֵא בְּדָלוֹת וְעִשְׂרִית מִתְּכַפֵּר:

17. ט, ב

רפ"י

מ"ט דר' שמעון. דאמר ולא משיח אינו חייב בטומאת מקדש וקדשיו:
דכתיב. בטומאת מקדש וקדשיו ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל:
מי שקרבנו שוה לקהל. דמתכפר בשל קהל הוא דחייב בטומאת מקדש וקדשיו:
יצא. משיח שאין קרבנו שוה דאין מתכפר בשל קהל בכפרת יוה"כ דהוא מתכפר בפר והם בשעיר:
א"כ נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל. דהוא מביא שעיר והם מתכפרין בפר בשאר ימות השנה ואמאי קתני המשיח לחודיה פטור בטומאת מקדש וקדשיו ולא נשיא ויחיד: ומשני הא לאו מילתא היא משום דהא שוה לקהל בכפרת יוה"כ:
אי הכי כהנים נמי הא לא שוו לקהל בכפרה דיוה"כ. דמתכפרין בפרו של אהרן ולפטרו בטומאת מקדש וקדשיו:
הא לא קשיא משום דכהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה. דמתכפרי עם הצבור בפר הבא על כל המצות הלכך חייבין בטומאת מקדש וקדשיו:
כהן משיח נמי הא שוה לקהל בשאר מצות. דכל השנה כולה דכי הורה עם הצבור מתכפר עם הצבור וליחייב בטומאת מקדש וקדשיו:
אלא אמר רבא אימא הכי. מתוך הקהל מי שחטאו שוה ליחידים דמחייבי בשגגת מעשה כיחידים דיחידים שחטאו בשגגת מעשה מייתי כל חד ומאן יחידים קהל דכי חטאו קהל בשגגת מעשה לחודיה בלא העלם דבר מייתו כל חד קרבן דאותן השוה ליחידים בדבר זה הוא דמחייבי בטומאת מקדש וקדשיו יצא משיח שאין חטאו שוה ליחיד דכי חטא בשגגת מעשה בלא העלם דבר פטור לגמרי כדאמרינן לקמן בפרק בתרא (דף יא) מע"ה פרט למשיח דאין מביא בשגגת מעשה והיינו דאמרינן לעיל (דף ז): יצא משיח שאין חטאו בשגגה וכיון דאין חטאו שוה ליחיד לפיכך פטור בטומאת מקדש וקדשיו:

"אֵלָא שְׁאִין כְּהוּ גְדוּל חַיִּיב עַל טוּמְאָת מִקְדָּשׁ וְקִדְשָׁיו, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן".

אמר חזקיה:

מאי טעמא דרבי שמעון?

דכתיב: **"ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל"**⁷⁷ (במדבר יט, כ) - מי שקרבנו שוה לקהל, יצא זה שאין קרבנו שוה לקהל.

אם כן, נשיא נמי אין קרבנו שוה לקהל!

שוה בכפרה דיום הכיפורים.

אם כן, כהנים נמי לא שוו לקהל בכפרה דיום הכיפורים!

כהנים שוו לקהל בשאר מצות דשנה כולה.

משיח נמי הא שוה בשאר מצות דשנה!

אֵלָא אָמַר רַבָּא:

אימא הכי: מי שחטאתו שוה ליחידים, ומאי ניהו? קהל.

⁷⁷ ואיש אשר יטמא ולא יתחטא ונכרתה הנפש ההיא מתוך הקהל כי את מקדש ה' טמא מי נדה לא זרק עליו טמא הוא

18. ט, ב

רס"י

"רבי אליעזר אומר: הנשיא מביא שעיר".

א"ר יוחנן לא א"ר אליעזר. דנשיא מביא שעיר בידיעה במקום עולה ויורד:

אלא בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה. כלומר כחטאת קבועה דקסבר ר"א דכי היכי דבמקום שחייבים על זדונו כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו במקום חטאת קבועה נשיא מביא שעיר הי"נ היכא דחייב לה על זדונו כרת ועל שגגתו עולה ויורד מביא שעיר הואיל ודמי לחטאת קבועה לענין כרת אבל בשמיעת קול ובטוי שפתיים דאין חייבין על זדונו כרת דלא דמי לחטאת קבועה לא בזדון ולא בשוגג מודה ר' אליעזר דנשיא אין מביא שעיר אלא קרבן עולה ויורד כהדיוט:

אמר רב פפא הכי נמי מסתברא דאי ס"ד רבי אליעזר. דאמר נשיא מביא שעיר אכולהו שמיעת קול ובטוי שפתיים וטומאת מקדש וקדשיו:

מכדי שעיר. דנשיא במקום חטאת קבועה דיחיד קאי והוא הדין לפר כהן משיח דבמקום חטאת קבועה דיחיד קאי וכדתנא כל מצות שבתורה שחייבין על זדון כרת ועל שגגתו חטאת דהיינו חטאת קבועה יחיד מביא כשבה או שעירה ונשיא מביא שעיר ומשיח פר וכיון דשעיר דנשיא ופר כהן משיח במקום חטאת קבועה דיחיד קיימי אי אמרת אכולהו קאמר ר"א דנשיא מביא שעיר אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה:

ניתני נמי משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתיים. כי דיניה אע"ג דלית בהו כרת כבקבועה:

אלא לאו. מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קא"ר אליעזר דנשיא מביא שעירה הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והאי דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה משום דמשיח פטור לגמרי בטומאת מקדש וקדשיו דסבר לה כר"ש דפוטור: א"ל רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא וממאי דלמא ר"א אכולהו קאי. דנשיא מביא שעיר אפי' שלא במקום כרת והאי דלא קתני נמי משיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו ובשמיעת קול ובטוי שפתיים משום דבמשיח סבר לה כר"ע דאמר משיח פטור מכולן משמיעת קול ובטוי שפתיים ולעולם אכולהו קאי ר"א דנשיא מביא שעיר:

א"ל ר"ע מי פטר. נמי למשיח מפר (דלמא) כי קא"ר עקיבא משיח פטור מכולן מטומאת מקדש וקדשיו ושמיעת קול ובטוי שפתיים כגון להביא קרבן עולה ויורד אבל להביא פר מחייב וכיון דמחייב בפר א"כ ניתני נמי ר"א משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתיים אלא מדלא קתני הכי ש"מ דאטומאת מקדש וקדשיו קאי רבי אליעזר דנשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה והא דלא קתני ומשיח מביא פר בטומאת מקדש וקדשיו משום דסבר לה כר"ש דאמר דאין כהן משיח חייב בטומאת מקדש וקדשיו:

ותו לא מידי. ותו ליכא למיקשי ולא מידי:

א"ר יוחנן. אע"ג דקאמר ר"א הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה דנשיא מביא שעיר כחטאת קבועה מודה ר"א לענין אשם תלוי דלאו דיניה כחטאת קבועה דכי היכי דאמר לעיל אין יחיד מביא אשם תלוי אלא על ספק קבועה הי"נ אין מביא אשם תלוי על ספק טומאת מקדש וקדשיו שאע"פ שנא' בו כרת כבקבועה הואיל ואינה ממש חטאת קבועה אין מביא אשם תלוי:

תני תנא קמיה דרב ששת אשם תלוי בא על ספק טומאת מקדש וקדשיו. הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה:

א"ל דאמר לך מני ר"א היא דאמר. נשיא מביא שעיר הואיל ונאמר בו כרת כבקבועה וקאמי דה"ה לענין אשם תלוי: ומי מצית אמרת הכי והא א"ר יוחנן מודה ר"א שאין מביא אשם תלוי:

קשיא. דמתנני' דידך לא מיתוקמא דלא כחד:

אמר רבי יוחנן:

לא אמר רבי אליעזר אלא בטומאת מקדש וקדשיו, הואיל ונאמר פרת בו כבקבועה.

אמר רב פפא:

הכי נמי מסתברא,

דאי סלקא דעתך רבי אליעזר על כולהו קאמר, מכדי שעיר נשיא ופר משיח במקום יחיד לחטאת קאי, ניתני נמי: משיח מביא פר בשמיעת קול ובטוי שפתיים, אלא מדלא קתני רבי משיח, שמע מינה טומאת מקדש וקדשיו קאי, דמשיח פטור.

אמר ליה רב הונא בריה דרב נתן לרב פפא:

ממאי?

דלמא רבי אליעזר אכולהו קאי, ובמשיח סבר לה כרבי עקיבא, דאמר: משיח פטר בכולן!

אמר ליה:

ורבי עקיבא מי פטר ליה מפר?

ותו לא מידי.

אמר רבי יוחנן:

מודה רבי אליעזר שאין מביא אשם.

תני תנא קמיה דרב ששת:

אשם תלוי בא על טומאת מקדש וקדשיו.

אמר ליה: דאמר לך מני? רבי אליעזר היא, דאמר: הואיל ונאמר בו פרת כבקבועה מיתני נשיא שעיר עליה.

והאמר רבי יוחנן:

מודה רבי אליעזר שאין מביא אשם תלוי!

קשיא.

הדרן עלך הורה כהן משיח

רפ"י

השתא יש לומר עבר ממשיחותו ואחר כך חטא מביא פר חטא ואחר כך עבר ממשיחותו מיבעיא נשיא איצטריכא ליה סלקא דעתך הואיל ועבר מנשיאותו ואחר כך חטא הוי כהדיוט חטא ואחר כך עבר מנשיאותו נמי ליהוי כהדיוט קמ"ל לישנא אחרינא צריכא למימר דחטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא כיון דתנא ליה עבר ממשיחותו דמביא פר כל שכן חטא ואחר כך עבר ממשיחותו דמביא פר הא לא קשיא משום דקתני גבי נשיא כי עבר מגדולתו ואחר כך חטא כי הדיוט מיייתי סלקא דעתך אמינא כי חטא ואחר כך עבר ניייתי נמי כי הדיוט הלכך תנא גבי נשיא שחטא ואחר כך עבר דמיייתי כי נשיא ואידי דתנא גבי נשיא חטא ואחר כך עבר תנא נמי גבי משיח חטא ואח"כ עבר ממשיחותו מביא פר ומה שכתוב בספרים תני גבי משיח עבר ואחר כך חטא לאו מתרצתא היא ולשון ראשון עיקר דקאמר השתא יש לומר כו':

מסכת הוריות פרק ג' "כֹּהֵן מְשִׁיחַ"

1. ט, ב - י, א

משנה

כֹּהֵן מְשִׁיחַ שְׁחָטָא וְאַחַר כֵּן עָבַר מִמְּשִׁיחוֹתוֹ, וְכֵן נָשִׂיא שְׁחָטָא וְאַחַר כֵּן עָבַר מִגְּדוּלְתּוֹ: כֹּהֵן מְשִׁיחַ - מְבִיא פֶּר, וְהַנְּשִׂיא - מְבִיא שְׁעִיר.

מְשִׁיחַ שְׁעֵבַר מִמְּשִׁיחוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן חָטָא, וְכֵן הַנְּשִׂיא שְׁעֵבַר מִגְּדוּלְתּוֹ וְאַחַר כֵּן חָטָא: כֹּהֵן מְשִׁיחַ - מְבִיא פֶּר, וְהַנְּשִׂיא - כֹּהֵן דְּהַדְיוּט.

גמרא

השתא יש לומר:

י, א "עָבַר מִמְּשִׁיחוֹתוֹ וְאַחַר כֵּן חָטָא מְבִיא פֶּר", "חָטָא וְאַחַר כֵּן עָבַר מִמְּשִׁיחוֹתוֹ" - צְרִיכָא לְמִימַר!?

משום דקתני גבי נשיא, דכי עבר מנשיאותו ואחר כך חטא, כהדיוט מיייתי, אהכי תני גבי משיח: חטא ואחר כך עבר מביא פר.

2. י, א

כ"י

מה"מ. דמשיח שעבר ואח"כ
חטא דמביא פר :

["מְשִׁיחַ שְׁעָבַר מִמְּשִׁיחוּתוֹ וְאַחַר כֵּן חָטָא ...
בְּהוֹן מְשִׁיחַ - מְבִיא פֶּרֶר"].

מנא הני מילי?

דְּתַנּוּ רַבְנָנּוּ:

"וְהַקְרִיב עַל חֲטָאתוֹ"⁷⁸ (ויקרא ד, ג) - שְׁמַבִּיא חֲטָאתוֹ מִשְׁעָבַר,
שֵׁיבּוֹל, וְהֵלֵא דִין הוּא: וְזֶמָּה נְשִׂיא שְׁמַבִּיא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה אִין מְבִיא חֲטָאתוֹ מִשְׁעָבַר,
מְשִׁיחַ שְׁאִין מְבִיא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה אֶלֶּא עַל הָעֵלֶם דְּבַר, עִם שִׁגְגַת מַעֲשֵׂה לֹא כָּל שְׁבָן?
תְּלַמּוּד לֹזְמַר: "וְהַקְרִיב עַל חֲטָאתוֹ" - מְלַמֵּד שְׁמַבִּיא עַל חֲטָאתוֹ מִשְׁעָבַר."

וְנִייתִי נְמִי נְשִׂיא מְקַל וְחֹזֵר:

וְזֶמָּה מְשִׁיחַ שְׁאִין מְבִיא בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה מְבִיא חֲטָאת מִשְׁעָבַר,
נְשִׂיא שְׁמַבִּיא חֲטָאת בְּשִׁגְגַת מַעֲשֵׂה אִינוּ דִין שְׁמַבִּיא חֲטָאתוֹ מִשְׁעָבַר?!

תְּלַמּוּד לֹזְמַר: "אֲשֶׁר נְשִׂיא יְחֻטָּא"⁷⁹ (ויקרא ד, כב),

כְּשֶׁהוּא נְשִׂיא - אִין,

כְּשֶׁהוּא הַדְּיוּט - לֹא.

⁷⁸ אם הפה המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת
⁷⁹ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

3. י, א

רפ"י

מתני' חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות. דרבנן בתר חטא אזלי: ר"ש אומר אם נודע להם עד שלא נתמנו חייבין. דר"ש חטאה וידיעה בעי וה"ה דפליג ר"ש ברישא דקתני נשיא שחטא ואח"כ עבר מגדולתו מביא שיער דר"ש קאמר נמי דאם נודע לו משעבר דאין מביא שיער דחטאה וידיעה בעי כשהוא נשיא:

גמ' אם הכהן המשיח יחטא. חטא במשיחות הוא דמביא פר: פרט לקודמות. לשחטא ואח"כ נתמנה דהרי הוא כהדיוט ואין מביא פר: ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה אין מביא על הקודמות. כדאמר לקמן אשר נשיא יחטא כשיחטא והרי הוא נשיא ולא כשיחטא והרי הוא הדיוט: שאין מביא חטאתו משעבר. כדתנן וכן הנשיא שעבר מגדולתו ואח"כ חטא הנשיא כהדיוט:

משנה

חטאו עד שלא נתמנו, ואחר כך נתמנו - הרי אלו כהדיוטות. רבי שמעון אומר: אם נודע להם עד שלא נתמנו - חייבים, משנתמנו - פטורים.

איזהו "נשיא"?

זה מלך,

שנאמר: "מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיךָ"⁸⁰ (ויקרא ד, כב) - שאין על גביו אלא ה' אלהיו.

גמרא

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"אם הכהן המשיח יחטא"⁸¹ (ויקרא ד, ג) - פרט לקודמות,

והלא דין הוא: ומה נשיא שמביא בשגגת מעשה - אין מביא על הקודמות, משיח שאין מביא אלא על העלם דבר עם שגגת מעשה - אינו דין שלא יביא על הקודמות?! לא,

אם אמרת בנשיא, שכן אין מביא חטאתו משעבר, תאמר במשיח שמביא חטאתו משעבר, הואיל ומביא חטאתו משעבר יביא גם על הקודמות?!

תלמוד לומר: "המשיח יחטא" (ויקרא ד, ג) -

חטא כשהוא משיח - מביא,

כשהוא הדיוט - אינו מביא."

ותניא נמי לגבי נשיא כהאי גוונא:

"אשר נשיא יחטא" (ויקרא ד, כב) - פרט לקודמות.

והלא דין הוא: ומה משיח שמביא חטאתו משעבר - אינו מביא על הקודמות, נשיא שאין מביא חטאתו משעבר - אינו דין שלא יביא על הקודמות?!

מה למשיח שכן אין מביא בשגגת מעשה, תאמר בנשיא שמביא בשגגת מעשה?! הואיל ומביא בשגגת מעשה יביא על הקודמות!

תלמוד לומר: "אשר נשיא יחטא" - שחטא והרי הוא נשיא,

ולא שחטא ועודהו הדיוט."

⁸⁰ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצוות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם
⁸¹ אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמים לה' לחטאת

יכול גזרה. דגורת מלך היא שנשיא יחטא מדלא כתיב ואם נשיא יחטא:

ת"ל אם הכהן המשיח יחטא. מה יחטא האמור להלן לכשיחטא דהא כתיב אם אף יחטא האמור כאן גבי נשיא לכשיחטא:

גזרה מהיכא תיתי. כלומר היכי מצית למימר יכול גזרה דהיכא אשכחן גזרה כה"ג: אין. דודאי אשכחן כה"ג:

דכתיב ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם בשורה היא להם. שהכתוב מבשרן שעתיד להיות אע"פ שדבר רע הוא הכא נמי אימא גזרה הלכך כתיב אם הכהן המשיח יחטא לכשיחטא וה"נ אשר נשיא יחטא לכשיחטא:

ר"ש אומר. ונתתי נגע צרעת שיהא בא מאליו:

פרט לנגעי אונסין. שאם באו נגעים ע"י נפחת שד דלא מיטמו:

אדם כי יהיה בעור בשרו מדבור ואילך. דנגעים בין באדם ובין בבתיים פטר בהן לפני הדבור דאותן נגעים שארעו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור:

מה זב מדבור ואילך. דכתיב כי יהיה זב מבשרו דזבין שהיו לפני הדבור אין מטמאין לאחר הדבור אלא אם כן ראו זיבות אחר הדבור:

תאמר בנגעי אדם שמטמאין באונס. כגון על ידי נפילה והכאה וכויה או ע"י שד וה"ה לנגעי בתיים דמטמאו באונס:

רבא אמר. לא קשיא הא דקאמר ר"ש פרט לנגעי אונסין כגון נגעי רוחות דע"י נפחת שד ולא ע"י אדם וכי קתני תאמר בנגעים שמטמאין באונס כגון ע"י הכאה וכויה:

רב פפא אמר. כי אמר ר"ש פרט לנגעי אונס ע"י כשפים דלא מטמו וכי קתני תאמר בנגעים דמטמאו באונס כגון שלא ע"י כשפים:

תנו רבנן:

"אשר נשיא יחטא" ⁸² (ויקרא ד, כב),

יכול גזרה?

תלמוד לומר: **"אם הכהן המשיח יחטא"** ⁸³ (ויקרא ד, ג),

מה להלן לכשיחטא, אף פאן לכשיחטא."

אמר רב:

"יכול גזרה?"

"גזרה" - מהיכא תיתי?

אמרי: אין,

אשכחן,

"דכתיב: 'ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם'" ⁸⁴ (ויקרא יד, לד),

בשורה היא להם שנגעים באים עליהם,

דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

פרט לנגעי אונסין."

לא אמר רבי יהודה **"בשורה"!**

הכא נמי אימא **"גזרה" היא!**

הלכך כתיב: **"אם"**.

ולרבי שמעון,

נגעי אונסין מי לא מטמו?!

והא תניא:

"אדם פי יהיה" ⁸⁵ (ויקרא יג, ב) מן ה'דבור' ואילך.

והלא דין הוא: **טמא בזב וטמא בנגעים,**

מה זב מן ה'דבור' ואילך, אף נגעים מן ה'דבור' ואילך!

לא, אם אמרת בזב, שפן אין מטמא באונס,

תאמר בנגעים שמטמאין באונס?!

תלמוד לומר: **"אדם פי יהיה" - מן ה'דבור' ואילך!"**

רבא אמר:

פרט לנגעי רוחות.

רב פפא אמר:

פרט לנגעי כשפים.

⁸² אשר נשיא יחטא ועשה אחת מקל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

⁸³ אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פיר בו בקר תמים לה' לחטאת

⁸⁴ מי תבא אל ארץ כנען אשר אני נתן לכם לאחזה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם

⁸⁵ אדם כי יהיה בעור בשרו שאת או ספחת או בהרת והיה בעור בשרו לנגע צרעת והובא אל אהרן הכהן או אל אחד מבניו הכהנים

5. י, א-ב

רפ"י

וישב בבית החפשיית. דנעשה חפשי מן המלכות כהדיוט דמי ואינו מביא שעיר ודלא כרבי יוסי דאמר לעיל בפרק הורה כהן משיח (דף ט. ט.) מי שבא לידי עניות והאי נצטרע לא בא לידי עניות דגזא דידיה מיהא איתיה:

מכלל דעד השתא עבד הוה. דשררות עבדות הוא לו לפי שמוטל עליו עול רבים:

וסולתא. סולת ולהכי נקט בהדי פיתא סולת קמחא לפי שהפת מתעפש ואינו מתקיים כסולת:

ומתעה את הספנים. שכן דרך של ספנים לשעה הפורשין לים רב החובל נותן עניו [בצפון והכוכב מתהלך לדרום ורואה] בכוכב אחד העומד לימינו או לשמאלו וכל זמן שרואה אותו כוכב לצדו אחר יודע שנהפכה הספינה ומיישרה לדרכה וכוכב שעולה אחת לשבעים שנה פעמים נראה בצפון ופעמים נראה בדרום וכשרב החובל נותן עניו בו בצפון והספינה תהפך בדרום ורואהו לצדו אחר סבור שנהפכה הספינה ומיישרה אחר הכוכב והוא סבור ליישרה ומהפכה לדרך אחר וכן הוא מתעה את הספנים:

אמר לו כל כך. חכמה יש בידך ואתה יורד לספינה לסחורה (על) [בשביל] מזונותיך כלומר ואתה צריך לירד לספינה לצורך מזונות:

נתן. רבן גמליאל דעתו עליהם להושיבם בראש כדי שיהו מתפרנסים [מאותה] שררה שיתן להם:

כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם. שלא באתם בשליחות ראשון שהייתם בורחים מן הגדולה:

עבדות אני נותן לכם. שהשררות עבדות הוא לו לאדם לפי שמוטל עליו עול רבים:

תנו רבנן:

"אשר נשיא יחטא"⁸⁶ (ויקרא ד, כב) - **פרט לחולה**.

משום דהוה ליה **"חולה"**, אידחי ליה מנשיאותיה?!

אמר רב אבדימי בר חמא:

פרט לנשיא שנצטרע,

שנאמר: **"ויוגע ה' את המלך ויהי מצרע עד יום מתו,**

וישב בבית החפשיית ויותם בן המלך על הבית"⁸⁷ (מלכים ב טו, ה).

מדקאמר: **"בבית החפשיית"**, מפלל דעד השתא עבד הוה.

כי הא דרבן גמליאל ורבי יהושע הוו אזלי בספינתא,

בהדי רבן גמליאל הוה פיתא,

בהדי רבי יהושע הוה פיתא וסולתא.

שלים פיתיה דרבן גמליאל, סמד אסולתיה דרבי יהושע.

אמר ליה: מי הוה ידעת דהוה לן עפובא פולי האי, דאיתית סולתא?

אמר ליה: כוכב אחד לשבעים שנה עולה ומתעה את הספנים, ואמרת: שמא יעלה ויתעה אותנו.

אמר ליה: כל כך בידך ואתה עולה בספינה?!

אמר ליה: עד שאתה תמה עלי, תמה על שני תלמידים שיש לך ביבשה,

רבי אלעזר חסמא ורבי יוחנן בן גודגדא,

שיודעין לשער כמה טפות יש ביים, ואין להם פת לאכול ולא בגד ללבוש!

נתן דעתו להושיבם בראש.

כשעלה, שלח להם ולא באו, חזר ושלח ובאו.

אמר להם: כמדומין אתם ששררה אני נותן לכם?

עבדות אני נותן לכם,

שנאמר: **"וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה"**⁸⁸ (מלכים א יב, ז).

יב,

⁸⁶ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מפל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

⁸⁷ ויוגע ה' את המלך ויהי מצרע עד יום מתו וישב בבית החפשיית ויותם בן המלך על הבית שיפט את עם הארץ

⁸⁸ וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה ועבדתם ועניתם ודברת אליהם דברים טובים והיו לך עבדים כל הימים

ב. י. ב.

כ"י

תנו רבנן:

"אשר נשיא יחטא" ⁸⁹ (ויקרא ד, כב) -

אמר רב יוחנן בן זנאי:

אשרי הדור שהנשיא שלו מביא קרבן על שגגתו,

אם נשיא שלו מביא קרבן צריך אתה לומר מהו הדיוט!

ואם על שגגתו מביא קרבן, צריך אתה לומר מהו דדונו!"

מתקיף לה רבא בריה דרבה:

אלא מעתה, דכתיב: "ואת אשר חטא מן הקדש ישלם" ⁹⁰ (ויקרא ה, טז),

ובירבבם בן נבט דכתיב ביה: "אשר חטא ואשר החטיא" ⁹¹ (מלכים א, יד, טו),

הכי נמי אשרי הדור הוא!?

שאני הכא, דשני קרא בדבוריה.

דרש רב נחמן בר רב חסדא:

מאי דכתיב: "יש הבל אשר נעשה על הארץ" ⁹² (קהלת ח, יד)?

אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הזה, בעולם הזה,

אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הבא, בעולם הזה.

אמר רבא:

אטו צדיקי אי אכלי תרי עולמי, מי סני להו!?

אלא אמר רבא:

אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים של עולם הזה בעולם הזה,

אוי להם לרשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים של עולם הזה, בעולם הזה.

רב פפא ורב הונא בריה דרב יהושע אתו לקמיה דרבא, אמר להו:

אוקימתון מסכתא פלן ומסכתא פלן?

אמרו ליה: אין.

איעתרתו פורתא?

אמרו ליה: אין, דזבנן קטינא דארעא.

קרי עלייהו: אשריהם לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה הרשעים שבעולם הזה בעולם הזה.

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן,

מאי דכתיב: "מי ישרים דרמי ה' וצדקים ילכו בם ובשעים יכשלו בם" (הושע יד, י)?

משל לשני בני אדם שצלו פסחיהם,

אחד אכלו לשום מצוה, ואחד אכלו לשום אכילה גסה,

זה שאכלו לשום מצוה - "צדקים ילכו בם",

זה שאכלו לשום אכילה גסה - "ובשעים יכשלו בם".

אמר ליה ריש לקיש:

רשע קרית ליה!?

נהי דלא עביד מצוה מן המובחר, פסח מי לא קאכיל!?

אלא, משל לשני בני אדם,

אשר. כמו אשרי:
צריך אתה לומר מהו הדיוט.
בתמיה כלומר אם המלך שאין לבו
כפוף מרגיש ומביא קרבן על שגגתו
כ"ש שהדיוטות מרגישין שלבם
כפופים:

מהו על זדונו. בתמיה כלומר אם על
שגגתו מרגיש כ"ש שמרגיש על
זדונו וחוזר בתשובה:

שאני הכא דשני קרא בדבוריה.
דבאיך כתיב אם כל עדת ישראל
ישגו אם הכהן המשיח אם נפש
והכא כתיב אשר נשיא יחטא ודאי
אשרי משמע:

אשריהם לצדיקים. כלומר אשרי
הצדיקים שמגיע אליהם כמעשה
הרשעים שבעולם הבא בעולם הזה
כלומר שמגיע אליהם צרות
לצדיקים בעולם הזה כדרך שמגיע
לרשעים בעוה"ב:

אוי. כמו ווי דהכא לא כתיב אשר
דמשמע אוי להם לרשעים שמגיע
אליהם טובות בעולם הזה כדרך
שמגיע טובות לצדיקים בעולם הבא
דרעה היא לרשעים כדכתיב ומשלם
לשונאיו אל פניו וגוי (דברים ז):

צדיקים אי אכלי תרי עולמי מי סני
להו. מי שנאוי הוא להם [כלומר
כלום רע להם] לצדיקים שאוכלים
שני עולמות שיש להם טובה
בעוה"ב ובעוה"ב:

אלא אמר רבא אשריהם לצדיקים
שמגיע להם. טובות כמעשה
הרשעים שבעוה"ב שיש להם טובה
כדכתיב ומשלם לשונאיו דכך מגיע
לצדיקים בעוה"ב אשריהם שיש
להם טובה בעולם הזה ולעוה"ב:

ואוי להם לרשעים שמגיע להם.
צרות כמעשה הצדיקים שבעולם
הזה [דמשמע שבאים עליהם צרות
כמו שבאים על הצדיקים בעוה"ב]
דהקב"ה עושה כדי לגבות [חובם]
מהצדיקים בעוה"ב כדי שיהא להם
שכר טוב בעוה"ב דכך מצינו צרות
לרשעים בעוה"ב אוי להם שאין
להם טובה לא בעולם הזה ולא
בעולם הבא:

אוקימתון מסכתא פלן. כלומר יש
לכם מסכתא סדורה בפיכם
מסכתא פלוני ופלוני:

איעתרתו פורתא. כלומר יש לכם
עושר ואין לכם לטרוח אחר מזונות
ויש לכם פנאי לעסוק תדיר בתורה:
אמרו לו אין דזבנן. לכל חד וחד
מינן קטינא דארעא ומתזנינן מינה
ברוחא: קרי עליהו אשריהם
לצדיקים שמגיע אליהם כמעשה
הרשעים שבעוה"ב. דאכלי צדיקים
תרי עולמי:

לשם אכילה גסה. שלא לשום מצוה
אלא נתכוין לאוכלו לשם קנוח
סעודה:

⁸⁹ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגגה ואשם

⁹⁰ ואת אשר חטא מן הקדש ישלם ואת חמיושתו יוסף עליו ונתן אותו לכהן וכפר עליו באיל האשם ונסלה לו

⁹¹ והכה ה' את ישראל כאשר יניד הקנה במים ונתש את ישראל מעל האדמה הטובה הואת אשר נתן לאבותיהם וזרם מעבר לנהר יצו אשר עשו את אשריהם מקעיסים את ה'

⁹² יש הבל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים ויש רשעים שמגיע אליהם כמעשה הצדיקים אמרתי שגם זה הבל

רש"י

מי דמי אנן קאמרינן חד דרך. דזה ילך בה וזה יכשל בה: והכא שני דרכים. דלזה נזדמנה לו אשתו ולזה נזדמנה לו אחותו: נפשע. נמרד שמרד בו שפירש ממנו: מקרית עוז. עוז כמו עז אברהם כדכתיב אל צור חוצבתם (ישעיה נא): שהטיל מדינים. בינו ובין בני ישראל כבריחים שנועלים שהחיצונים אינם יכולין ליכנס לפנים וכך אין עמוני ומואבי יכולין להתערב בישראל דכתיב לא יבא עמוני ומואבי: לתאוה. של עבירה יבקש נפרד: זה לוט. דכתיב ביה ויפרדו איש מעל אחיו: יתגלע. כמו לפני התגלע (משלי יז) לשון גלוי:

זה אשתו ואחותו עמו בבית, וזה אשתו ואחותו עמו בבית, אחד נזדמנה לו אשתו, ואחד נזדמנה לו אחותו, זה שנזדמנה לו אשתו - "צדקים ילכו בם", וזה שנזדמנה לו אחותו - "ופשעים יפְּשְׁלוּ בם".

מי דמי?!

אנן קאמרינן חדא דרך, והכא שני דרכים!

אלא משל ללוט ושתי בנותיו, הן שנתפוננו לשם מצוה - "צדקים ילכו בם", הוא שנתפוננו לשם עבירה - "ופשעים יפְּשְׁלוּ בם".

ודלמא הוא נמי לשם מצוה הוא מכוי?

אמר רבי יוחנן:

כל הפסוק הזה⁹³ (בראשית יג, ט), לשם עבירה נאמר.

"וישא לוט" - "ותשא אשת אדניו את עיניה"⁹⁴ (בראשית לט, ז).

"את עיניו" - "ויאמר שמשון אותה קח לי מי היא ושרה בעיניו"⁹⁵ (שופטים יד, ג).

"וירא" - "וירא אתה שכם בן חמור"⁹⁶ (בראשית לד, ב).

"את כל פני הירדן" - "מי בעד אשה זונה עד כפר לחם"⁹⁷ (משלי ו, כו).

"מי כלה משקה" - "אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמיני וסקוני"⁹⁸ (הושע ב, ז).

והא מינס אנים!

תנא משום רבי יוסי בר רבי חוני:

"למה נקוד על וי' ו' ש' בקומה"⁹⁹ (בראשית יט, לג) של בכירה? לומר לה, שבשכבה לא ידע, אבל בקומה ידע.

ומאי הוה ליה למעבד? מאי דהוה הוה!

נפקא מינה דלפניא אחרינא לא איבעי ליה למישתי.

דרש רבה:

מאי דכתיב: "אח נפשע מקרית עז ומדינים כבריה ארמון" (משלי יח, יט)?

"אח נפשע מקרית עז" - זה לוט שפירש מאברהם.

"ומדינים כבריה ארמון" - שהטיל מדינים בין ישראל לעמון,

שנאמר: "לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה'" (דברים כג, ד).

דרש רבא ואיתימא רבי יצחק:

מאי דכתיב: "לתאוה יבקש נפרד בכל תושביה יתגלע" (משלי יח, א)?

"לתאוה יבקש נפרד" - זה לוט שנפרד מאברהם.

"בכל תושביה יתגלע" - שנתגלה קלונו בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

דתנן:

"עמוני ומואבי - אסורין איסור עולם".

⁹³ וישא לוט את עיניו וירא את כל כפר הירדן מי כלה משקה לפני שחת ה' את סדם ואת עמרה כגו ה' פארץ מצרים באכה צער

⁹⁴ ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף ותאמר שכבה עמי

⁹⁵ ויאמר לו אביו ואמיו האין בבנות אחיך ובכל עמי אשה מי אתה הולך לקחת אשה מפלשתיים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי מי היא ושרה בעיני

⁹⁶ וירא אתה שכם בן חמור ההוי נשיא הארץ ויקח אתה וישכב אתה ויענה

⁹⁷ מי בעד אשה זונה עד כפר לחם ואשת איש נפש יקרה תצוד

⁹⁸ מי זנתה אמום הבששה הורתם מי אמרה אלכה אחרי מאהבי נתני לחמי ומימי צמרי ופשתי שמיני וסקוני

⁹⁹ ותשקין את אביונו ויו בלולה הוא ותבא הבכירה ותשכב את אביה ולא ידע בשכבה ובקומה

7. י, ב- יא, א

כ"י

תמר זנתה. ונתכוונה לשום מצוה כדי להעמיד זרע מן הצדיקים כדכתיב כי ראתה כי גדל שלה:

זמרי זינה. ונתכוון לשם עבירה: מדקאמר גדולה עבירה לשמה ממצוה שלא לשמה מכלל דמצוה שלא לשמה גריעותא הוא והא אמר רב יהודה וכו':

אלא אימא גדולה עבירה לשמה. כלומר לשום מצוה כמצוה שלא לשמה:

בין רגליה כרע נפל שכב. בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד הרי שבעה:

נתכוונה לשם מצוה. כדי להתיש כחו ותהא יכולה להורגו:

מ"ב קרבנות. ג"פ ז' מזבחות פר ואיל במזבח:

יצאה ממנו רות. שיצא ממנה דוד שריוה להקב"ה בשירות ובתשבחות (ברכות ז': ב"ב יד):

דקרייה מואב. משמע מאבי: **בן עמי.** בלשון נקיה הוא דלא רצתה להודיע דמאביה נתעברה:

אמר אל תצורם ואל תתגר בם. ומדלא כתיבא בהו מלחמה ש"מ דאפילו צערא לא ליעבד להם ולא עוד אפילו בכירה דקרייתיה אב הכתוב פירסמה דכתיב (בראשית יט) ותשכב את אביה ובצעירה כתיב ותשכב עמו:

וקדמתה ארבע דורות. בישראל עובד ישי דוד שלמה ואילו צעירה לא הוה בישראל עד רחבעם בן שלמה דהוה ליה מנעמה העמונית:

ואמר עולא:

תמר זנתה, וזמרי זינה,

תמר זנתה - יצאו ממנה מלכים ונביאים.

זמרי זינה - נפלו כמה רבבות מישראל.

אמר רב נחמן בר יצחק:

גדולה עבירה לשמה, ממצוה שלא לשמה,

שנאמר: "תברך מנשים ועל אשת הבר הקיני מנשים באהל תברך" (שופטים ה, כד).

מאן נינהו "נשים באהל"?

שרה,

רבקה,

רחל,

ולאה.

איני?

והאמר רב יהודה אמר רב:

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה,

שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

אימא: כמצוה שלא לשמה.

אמר רבי יוחנן:

שבע בעילות בעל אותה רשע באותה שעה,

שנאמר: "בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד" (שופטים ה, כז).

והא קא מיתהניא מעבירה!

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי:

אפילו טובתם של רשעים רעה היא אצל צדיקים.

¹⁰⁰אמר רב יהודה אמר רב:

לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמה,

שמתוך שלא לשמה בא לשמה.

שבשכר ארבעים ושנים קרבנות שהקריב בלק הרשע (במדבר כג), זכה ויצתה ממנו רות,

דאמר רבי יוסי ברבי חנינא: רות בת בנו של עגלון בן בנו של בלק מלך מואב.

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן:

מנין שאין הקדוש ברוך הוא מקפח אפילו שכר שיחה נאה?

מהכא: דאילו בכירה דקרייה "מואב"¹⁰¹ (בראשית יט, לו),

אמר ליה רחמנא למשה: "אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה"¹⁰² (דברים ב, ט),

יא, א מלחמה ^ הוא דלא, הא צעורי צערינהו.

ואילו צעירה דקרייה "בן עמי"¹⁰³,

אמר ליה: "אל תצורם ואל תתגר בם"¹⁰⁴ (דברים ב, יט) כלל, אפילו צעורי לא.

אמר רבי חייא בר אבין אמר רבי יהושע בן קרחה:

לעולם יקדים אדם לדבר מצוה,

שבשכר לילה אחת שקדמה בכירה לצעירה, זכתה וקדמתה ארבע דורות למלכות.

¹⁰⁰ במקבילה במסכת נזיר, וכן במסורת הש"ס גרסו כאן: גופא.

¹⁰¹ ותלך הבכירה בן ותקרא שמו מואב הוא אבי מואב עד היום

¹⁰² ואמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה כי לא אתן לך מארצו ירשה כי לבני לוט נתתי את ער ירשה

¹⁰³ והצעירה גם היא ילדה בן ותקרא שמו בן עמי הוא אבי בני עמון עד היום

¹⁰⁴ וקרבתי מול בני עמון אל תצורם ואל תתגר בם כי לא אתן מארצו בני עמון לך ירשה כי לבני לוט נתתי ירשה

8. יא, א

רפ"י

ת"ר ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ. ולא כל ע"ה פרט למשיח דמשמע דלא יביא כשבה או שעירה כיוחיד:
למה לי מעם הארץ. למעוטי הני והלא כבר יצא משיח מכלל יחיד לידון בפר ונשיא יצא מכלל יחיד לידון בשעיר:
שיכול. כלומר אילו לא נאמר מעם הארץ הייתי אומר משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה יביא פר ועל שגגת מעשה לחודיה יביא כשבה או שעירה כהדיוט:
ת"ל מעם הארץ פרט למשיח. דאינו מביא בשגגת מעשה לחודה כלל והיינו דקאמרן בפרק דלעיל (דף ז:): יצא משיח שאין חטאו בשגגה דהיינו בשגגת מעשה:
אלא נשיא הא בשגגת מעשה הוא מיייתי. ומאי קא ממעט דקאמר מעם הארץ פרט לנשיא:
ס"ד אמינא. הואיל וחטא כשהוא הדיוט ניייתי כשבה או שעירה כהדיוט:
קמ"ל. מעם הארץ פרט לנשיא דאינו מביא כשבה או שעירה:
אלא לרבנן דאזלי בתר חטאה. ומיייתי ודאי כשבה או שעירה כדתנן חטאו עד שלא נתמנו ואח"כ נתמנו הרי אלו כהדיוטות:
מאי איכא למימר. דממאי קא ממעט לנשיא דקתני פרט לנשיא:
ס"ד אמינא נצטרף. חצי זית בתרא לחצי זית קמא ולייתי כשבה או שעירה:
קמ"ל. מעם הארץ פרט לנשיא דכהאי גוונא לא מיייתי כשבה או שעירה וכהאי גוונא נמי לא מיייתי שעיר דהא לא מצטרפי כלל והוא הדין דמצוי למימר סלקא דעתך אמינא נצטרף, ונייתי כשבה או שעירה, ונייתי שעיר אלא משום דקרא קא מישתעי בכשבה או שעירה:

תנו רבנן:

"מעם הארץ"¹⁰⁵ (ויקרא ד, כו) - פרט למשיח.
 "מעם הארץ" - פרט לנשיא.

והלא כבר יצאו משיח לידון בפר, נשיא לידון בשעיר!

שיכול: משיח על העלם דבר עם שגגת מעשה מביא פר, על שגגת מעשה לחודיה, מביא כשבה ושעירה? תלמוד לומר: "מעם הארץ" - פרט למשיח. "מעם הארץ" - פרט לנשיא.

תינח משיח, אלא נשיא בשגגת מעשה הוא דמייתי!

אמר רב זביד משמיה דרבא:
 הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינוּ: כְּגוֹן שְׂאֵכֶל כְּזִית חֶלֶב כִּשְׁהוּא הַדְּיוֹט, וְנִתְמַנָּה וְאַחַר כֶּךָ נֹדַע לוֹ, סִלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: נִיִּיתִי כְּשֶׁבֶה אוֹ שְׁעִירָה, קִמְשָׁמַע לוֹ.

הניחא לרבי שמעון דאזל בתר ידיעה,
 אלא לרבנן דאזלו בתר חטאה - מאי איכא למימר?

אלא אמר רב זביד משמיה דרבא:
 הָכָא בְּמַאי עֲסָקִינוּ: כְּגוֹן שְׂאֵכֶל חֶצִי כְּזִית חֶלֶב כִּשְׁהוּא הַדְּיוֹט, וְנִתְמַנָּה, וְהִשְׁלִימוּ, וְאַחַר כֶּךָ נֹדַע לוֹ, סִלְקָא דְעֵתָךְ אֲמִינָא: נִצְטָרַף, וְנִיִּיתִי כְּשֶׁבֶה אוֹ שְׁעִירָה, קָא מִשְׁמַע לוֹ.

¹⁰⁵ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשיתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם

9. יא, א

כס"י

כגון שאכל חצי זית חלב כשהוא
הדיוט ונתמנה ועבר. מנשיאותו
והשלימו:

בָּעָא מִיְנֵיהּ רַבָּא מַרְבַּח נַחְמֵן:
נְשִׂאוֹת מַהוּ שְׁתַּפְּסִיק?

היכי דמי?

כגון שאכל חצי כזית חלב כשהוא הדיוט, ונתמנה, ועבר, והשלימו.

התם הוא דלא מצטרף, דאכליה פלגא כשהוא הדיוט ופלגא כשהוא נשיא,
אבל הכא דאידי ואידי כשהוא הדיוט אכליה - מצטרף,
או דלמא: לא שנא.
מאי?

תפשוט ליה מהא דאמר עולא אמר רבי יוחנן:
אכל חלב והפריש קרבן, והמיר, וחרז בו, הואיל ונדחה ידחה.

הכי השתא!?

מומר לאו בר אתווי קרבן הוא,
האי בר אתווי קרבן הוא.

10. יא, א

בְּעֵא מִינִיָּה רַבִּי זִירָא מְרַב שִׁשִּׁת:

אֲכַל סֶפֶק חֵלֶב כְּשֶׁהוּא הַדְּיוֹט, וְנִתְמַנָּה וְנוֹדַע לוֹ עַל סֶפֶקוֹ, מֵהוּ?

אֵלִיבָא דְרַבְנָן דְּאֵזְלִי בְּתַר חֲטָאָה - לֹא תִבְעֵי לָךְ, מִיֵּיתִי אֲשֶׁם תְּלוּי.

אֵלָא כִּי תִבְעֵי לָךְ אֵלִיבָא דְרַבִּי שְׁמַעוֹן,

מִדְּאִשְׁתַּנִּי לְוֹדָאֵי אִשְׁתַּנִּי לְסֶפֶק,

אוֹ דְלִמָּא: כִּי אִשְׁתַּנִּי לְוֹדָאֵי, דְּאִשְׁתַּנִּי קֶרְבַּן דִּידִיָּה,

אֲבַל הֵכָא דְלֹא אִשְׁתַּנִּי קֶרְבַּן דִּידִיָּה אִימָא לֵיִתִּי אֲשֶׁם תְּלוּי?

תִּיקוּ.

רפ"י

אֲכַל סֶפֶק חֵלֶב כְּשֶׁהוּא הַדְּיוֹט.

דְּקָא סְבוּר דְשׁוּמָן הוּא:

וְנִתְמַנָּה וְנוֹדַע לוֹ עַל סֶפֶקוֹ.

שְׁנוּדַע לוֹ לְאַחַר שְׁנִתְמַנָּה שֶׁסֶפֶק

חֵלֶב אֲכַל:

מֵהוּ. מִי מִיֵּיתִי אֲשֶׁם תְּלוּי אוֹ

לֹא:

מִדְּאִשְׁתַּנִּי לְוֹדָאֵי. דְּקָאמַר ר'י

שְׁמַעוֹן דְּקוּדְס לִכְן הִיוּ שׁוּגְגִים

שֶׁלֹּא יָדְעוּ אִם אֲכַלוּ כֻלָּל

וּבִהֵיבָא לִיכָא אֲשֶׁם תְּלוּי אִם

נוֹדַע לֵהֶם מִשְׁנִתְמַנּוּ פְטוּרִים לְפִי

שְׁנִשְׁתַּנָּה גּוֹפֶס דְּהִשְׁתָּא נִתְמַנּוּ

וּמִדְּאִשְׁתַּנּוּ לְקֶרְבַּן וְדָאֵי אִשְׁתַּנּוּ

נִמְי לְקֶרְבַּן סֶפֶק וּפְטוּר וְאִין

מִבִּיאִין אֲשֶׁם תְּלוּי:

אוֹ דְלִמָּא כִּי אִשְׁתַּנִּי לְוֹדָאֵי.

הֵינּוּ טַעְמָא דְר'י שְׁמַעוֹן דְּפִטַר

מִשׁוּם דְּאִשְׁתַּנִּי קֶרְבַּן דִּידִיָּה

דְּכִשְׁהוּא הַדְּיוֹט מִבִּיא כְּשֶׁבָה אוֹ

שְׁעִירָה וְהִשְׁתָּא כִּי נִתְמַנָּה מִשִּׁיחַ

מִבִּיא פֶר וְנִשִּׂיא מִבִּיא שְׁעִיר:

אֲבַל הֵכָא. כִּי נוֹדַע לוֹ עַל סֶפֶק

דְּנוֹדַע לוֹ מִשְׁנִתְמַנָּה דְּסֶפֶק חֵלֶב

אֲכַל:

דְּלֹא אִשְׁתַּנִּי קֶרְבַּן דִּידִיָּה. דְּעַל

סֶפֶק חֲטָאָת קַבּוּעַ בֵּין כְּשֶׁהוּא

הַדְּיוֹט וּבֵין כְּשֶׁהוּא נִשִּׂיא מִבִּיא

אֲשֶׁם תְּלוּי מוּדָה רַבִּי שְׁמַעוֹן

דְּמִיֵּיתִי אֲשֶׁם תְּלוּי תִּיקוּ:

11. יא, א

רש"י

מעם הארץ. מביא קרבן ולא כל עם הארץ:
פרט למומר. שאין מקבלין מידו:
אלא הכא באוכל נבילה לתאבון. דכי אין לו בשר דהיתרא אוכל חלב ונבלה ונתחלף לו לזה חלב בשומן ואכלו דסבור דשומן הוא קא מיפלגי ולכשנודע לו דחלב הוא רוצה להקריב קרבן ת"ק סבר כיון דלתאבון אכיל במזיד מומר הוא ואין מקבלין מידו ור"ש בר יוסי סבר כיון דבמזיד אי משכח היתרא לא אכיל איסורא שב מידיעתו קרינא ביה ולא מומר הוא ומקבלין מידו:

תנו רבנן:

"מעם הארץ"¹⁰⁶ (ויקרא ד, כז) - פֶּרֶט לְמִשׁוּמְד.

רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּר יוֹסִי אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן:

"אֲשֶׁר לֹא תַעֲשִׂינָהּ בְּשִׁגְגָה וְאֲשֶׁם" (ויקרא ד, כז) -

הָשֵׁב בִּידֵיעָתוֹ - מִבֵּיא קֶרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ.

לֹא שֵׁב בִּידֵיעָתוֹ - אֵינוֹ מִבֵּיא קֶרְבָּן עַל שִׁגְגָתוֹ."

מאי בינייהו?

אמר רב המנונא:

משומד לאכול חלב, ומביא קרבן על הדם איכא בינייהו, מר סבר: כיון דמשומד לאכול חלב לדם נמי משומד הווי, ומר סבר: לדם מיהא שׁב בידיעתו הוא.

והא רבא אמר:

דכולי עלמא משומד לאכול חלב לא הווי משומד לדם!

אלא, הכא - באוכל נבילה לתאבון, ונתחלף לו בשומן ואכלו, קמיפלגי,

מר סבר: כיון דלתאבון אכיל במזיד משומד הוא,

ומר סבר: כיון דאילו אשכח דהיתרא לא אכל דאיסורא לאו משומד הוא.

¹⁰⁶ ואם נפש אחת תחטא בשגגה מעם הארץ בעשיתה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה ואשם

12. יא, א

רפ"י

קתני אכל חלב שחוטה זה מומר
 והדר תני איזהו מומר מאי
 קאמר:
להכעיס. דאית ליה היתרא
 ואכיל איסורא:
הרי זה צדוקי. ושחיתתו
 לעבודת כוכבים:
**אוכל נבילה וטריפה שקצים
 ורמשים ושתה יין נסך**. הואיל
 והני אוכלין הוו דברים שהנפש
 קצה בהם ודאי להכעיס הוא
 עושה וסתמו רע הוא:
**ר' יוסי בר רבי יהודה אומר אף
 הלוּבש כלאים**. הרי זה מומר:
מאי איכא. בין ת"ק לרבי יוסי
 בר רבי יהודה כיון דאמר ת"ק
 אכל חלב הרי זה מומר מה לי
 אוכל חלב מה לי לובש כלאים
 אידי ואידי דאורייתא ואסור:
 ת"ק סבר כלאים דאורייתא
 דומיא דחלב הוי מומר דהיינו
 ארוג ביה חוט של צמר וחוט של
 פשתים יחד על פני כולו: ור'
 יוסי סבר אף הלוּבש נמי כלאים
 דרבנן הוי מומר דהיינו או שוע
 או טווי או נוז דהכי מפרשי רבנן
 שעטנז שוע טווי ונוז כדאמרין
 במסכת נדה (דף סא:): ורבנן
 גזור בחד מנייהו שוע שמנפץ
 כאחת ועשה מהם לבד טווי
 שנטוה כאחת ותכף בו שתי
 תכיפות נוז שארוג אפי' חוט
 אחד של צמר בבגד פשתן או
 חוט אחד של פשתן בבגד צמר
 דכולהו אסור מדרבנן:
חד אמר. האוכל חלב ונבילה
 לתאבון הרי זה מומר:
להכעיס. דאית ליה היתרא
 ואפי' הכי אכיל איסורא צדוקי
 הוא:
**אכל פרעוש או יתוש הרי זה
 מומר**. דהכא ודאי להכעיס קא
 עביד דלאו מידי דבר מיכל הוא
 וקתני הרי זה מומר ואינו צדוקי
 וקשיא למאן דאמר להכעיס
 צדוקי הוא: לעולם אימא לך
 להכעיס צדוקי הוא והכא היינו
 טעמא דהוי מומר ולא הוי
 צדוקי משום דקאמר בעינא
 למיטעם טעמא דאיסורא
 שתאב לטעום דבר אסור ולא
 להכעיס קא עביד:

תנו רבנן:

"אכל חלב - זהו משומד."

ואיזהו משומד?

אכל: נבילות וטריפות,

שקצים ורמשים,

ושתה יין נסך.

רבי יהודה אומר:

אף הלוּבש בלאים".

אמר מר:

"אכל חלב זהו משומד, ואיזהו משומד? אוכל נבילות" כו'.

מאי קאמר?!

אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן:

הכי קאמר: אכל חלב לתאבון - הרי זה משומד,

להכעיס - הרי זה מין,

ואיזהו משומד דבסתמו מין?

הוי אומר: אוכל נבילה וטריפה, שקצים ורמשים, ושתה יין נסך.

"רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

אף הלוּבש בלאים".

מאי בינייהו?

איכא בינייהו:

כלאים דרבנן,

מר סבר: מדאורייתא - הוי משומד, דרבנן - לא הוי משומד.

ומר סבר: כלאים - כיון דמפרסם אסוריה, אפילו בדרבנן הוי משומד.

פליגי בה רב אחא ורבינא,

חד אמר: לתאבון - משומד,

להכעיס - מין.

וחד אמר: להכעיס נמי משומד,

אלא איזהו מין?

כל העובד עבודה זרה.

מיתיבי:

"אכל פרעוש אחד או יתוש אחד - הרי זה משומד".

והא הכא להכעיס הוא, וקא קרי ליה "משומד"!

התם דאמר: אטעום טעם דאיסורא.

13. יא, א-ב

רש"י

מה להלן שאין על גביו אלא ה' אלהיו. דבמלך קא משתעי קרא דכתיב שום תשים עליך מלך (דברים יז):
 כגון אני מהו בשעיר. כלומר נשיאות דידי מי הוי נשיאות מעליא דאילו הוינא בזמן שבית המקדש קיים מייתנא שעיר או לא:
 א"ל הרי צרתך בבבל. ראש גולה שבבבל דהוי על גבך ואנן בעינן שאין על גביו אלא ה' אלהיו:
 התם שבט. דהיינו מקל כמו כי תכנו בשבט לא ימות (משלי כג):
 והכא מחוקק. חכם:

"ואיזהו נשיא?"

זה מלך.

שנאמר: "מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיךָ" ¹⁰⁷ (ויקרא ד, כב) - שְׁאִין עַל גְּבִיךָ אֶלָּא ה' אֱלֹהֶיךָ".

תנו רבנן:

"נְשִׂיאָא יְכוּל נְשִׂיאָא שְׂבִט כְּנַחְשׁוּן בּוּ עַמִּינְדָב?"

תלמוד לומר: "מִכָּל מִצְוֹת ה' אֱלֹהֶיךָ" (ויקרא ד, כב),

וְלֹהֲלֵךְ הוּא אֹמֵר: "לְמַעַן יִלְמַד לִירְאָה אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" ¹⁰⁸ (דברים יז, ט),

יֵאב, מַה לְּהֵלֵךְ שְׂאִין עַל גְּבִיךָ אֶלָּא ה' אֱלֹהֶיךָ,

אִפּ נְשִׂיאָא שְׂאִין עַל גְּבִיךָ אֶלָּא ה' אֱלֹהֶיךָ".

בעא מיניה רבבי מרבי חייא:

כגון אני מהו בשעיר?

אמר ליה:

הרי צרתך בבבל.

איתיביה:

"מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי בֵּית דָּוִד, אֵלּוּ מְבִיאִים לְעַצְמָם, וְאֵלּוּ מְבִיאִים לְעַצְמָם!"

אמר ליה:

התם - לא כייפי אהדדי,

הכא - אנן כייפינן להו לדידהו.

רב ספרא מתני הכי:

בעא מיניה רבבי מרבי חייא:

כגון אני מהו בשעיר?

אמר ליה:

התם - "שִׁבְט" ¹⁰⁹ (בראשית מט, י).

הכא - "מְחֻקֵּק" (בראשית מט, י).

ותניא:

"לֹא יִסּוּר שְׂבִט מִיְהוּדָה" (בראשית מט, י) - זֶה רֹאשׁ גּוֹלָה שְׂבִבְבֶּל, שְׂרוּדָה אֶת יִשְׂרָאֵל בְּמַקְל.

"וּמְחֻקֵּק מִבֵּין רְגְלָיו" (בראשית מט, י) - אֵלּוּ בְּנֵי בְּנֵי שֵׁל הַלֵּל שְׂמֻלְמָדִים תּוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בְּרַבִּים".

¹⁰⁷ אשר נשיא יחטא ועשה אחת מכל מצוות ה' אלהיו אשר לא תעשינה בשגיגה ואשם

¹⁰⁸ והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו למען ילמד ליראה את ה' אלהיו לשמוח את כל דברי התורה הזאת ואת החקים האלה לעשותם

¹⁰⁹ לא יסור שבט מיהודה ומחוקק מבין רגליו עד מי ובא שילו ולו יקחת עמים

14. יא, ב

רפ"י

מתני'

איזה הוא המשיח. שמביא פר בהוראה זה המשוח בשמן המשחה:

ולא מרובה בגדים. שבבית שני שלא היה להם שמן המשחה: אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות. שמרובה בגדים אינו מביא פר העלם דבר לא משלו ולא משל צבור אבל מביא כשבה או שעירה דיחיד:

ואין בין כהן המשמש. והיינו ראשון שחזר לעבודתו ולאחר שחזר הוי פר של יוה"כ שלו ועשירית האיפה שלו:

וזה וזה. בין כהן המשמש דהיינו ראשון שחזר לעבודתו ובין כהן שעבר דהיינו שני שמינו תחתיו דלאחר (שנעבר) [שחזר] הראשון מעבירין השני:

שנים בעבודת היום. דמקרבי קרבנות היום ביוה"כ איזה שירצה:

גמ'

שמן המשחה שעשה משה. כדכתיב שמן משחת קדש יהיה זה לי (שמות ל):

בו שולקין את העקרים. אותם שרשים של בשמים האמורים בפרשה דכתיב ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור וגו':

והלא לסוך בו את העקרים אינו מספיק. לפי שהשמן לא היה אלא שנים עשר לוגין כדמפרש לקמן והעקרים היו מרובים ואפילו בסיכה היא נבלע בעקרים כל שכן בשליקה:

אלא שורה את העקרים במים. ברישא שהיו מתמלאים מן המים ושוב לא יהו בולעים מן השמן כל כך:

ומציף עליהן שמן. לאחר שהוציאם מן המים כדי שיקלוט השמן מריח הבשמים: **וקפחו.** ומוציא השמן לאלתר וקפחו כמו קפחתי את הרועה (יומא דף פג:):

טעון משיחה. ואי לא משוח בשמן לא הוי כה"ג:

מפני מחלוקתו. דהיכא דאיכא מחלוקת בעי משיחה:

משנה

ואיזהו המשיח?
המשוח בשמן המשחה,
לא המרובה בגדים.

אין בין כהן המשוח בשמן המשחה למרובה בגדים - אלא פר הבא על כל המצות.

ואין בין כהן משמש לכהן שעבר - אלא פר יום הכיפורים,
ועשירית האיפה.

זה וזה שנים: בעבודת יום הכיפורים,

ומצויים על הגתולה,

ואסורים על האלמנה,

ואינם מטמאים בקרוביהם,

ולא פורעים,

ולא פורמים,

ומחזירין הרואח.

גמרא

תנו רבנן:

"שמן המשחה שעשה משה במדבר היו שולקים בו את העיקרים,
דברי רבי יהודה.

רבי יוסי אומר:

והלא לסוך את העקרים אינו סופק!

אלא: שורין את העקרים במים, ומציף עליו שמן, וקולט את הריח וקפחו.
אמר לו רבי יהודה:

וכי נס אחד נעשה בשמן המשחה?!

והלא תחלתו שנים עשר לוגין,

וממנו היה נמשח משכן וכליו אהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים,
וכולו קיים לעתיד לבוא,

שנאמר: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם" (שמות ל, לא)."

תניא אידך:

"ויקח משה את שמן המשחה וימשח את המשכן ואת כל אשר בו" (ויקרא ח, י).

רבי יהודה אומר:

שמן המשחה שעשה משה במדבר,

כמה נסים נעשו בו מתחלה ועד סוף,

תחלתו לא היה אלא שנים עשר לוגין,

ראה כמה יורה בולעת,

וכמה עקרים בולעים,

וכמה האור שורף,

ובו נמשח משכן וכליו, ואהרן ובניו כל שבעת ימי המלוואים,

ובו נמשחו כהנים גדולים ומלכים.

ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה,

ואין מושחים מלך בן מלך.

ואם תאמר: מפני מה משחו את שלמה?

מפני מחלוקתו של אדוניה,

ואת יואש?

מפני עתליה,

ואת יהואחז?

מפני יהויקים, שהיה גדול ממנו שתי שנים.

ואותו שמן קיים לעתיד לבוא,

שנאמר: "שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם",

"זה" - בגימטריא שנים עשר לוגין הו'.

15. יא, ב

רש"י

ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל. משמע ירושה היא להם כאדם שמוריש ירושה לבניו: ולא כל דבעי מלכא מורית לבניה מלכותא. אפילו בלא משיחה: ירושה היא. בזמן ששלום בישראל:

אמר מר: "ואפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון משיחה".

מנלן?

דכתיב: "והכהן המשיח תחתיו מבניו"¹¹⁰ (ויקרא ו, טו),

נימא קרא "והכהן מתחתיו מבניו", מאי "המשיח"?

קא משמע לן: דמבניו דכהן גדול, אי הוי משיח - הוי כהן גדול, ואי לא - לא הוי כהן גדול.

אמר מר:

"ואין מושחין מלך בן מלך".

מנלן?

אמר רב אחא בר יעקב:

דכתיב: "למען יאריך ימים על ממלכתו"¹¹¹ (דברים יז, כ) - ירושה היא להם¹¹².

ומנלן דכי איכא מחלוקת בעי משיחה,

ולאו כל דבעי מלכא מורית מלכותא לבניה?

אמר רב פפא:

אמר קרא: "הוא ובניו בקרב ישראל" (דברים יז, כ),

בזמן ששלום בישראל קרינא ביה "הוא ובניו", ואפילו בלא משיחה.

¹¹⁰ והכהן המשיח תחתיו מבניו יעשה אתה חק עולם לה' כליל תקטר

¹¹¹ לבלתי רום לבבו מאחיו ולבלתי סור מן המצוה ומיון ושמאול למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל

¹¹² גירסת הרש"י וכך משמע בגירסת רשי. הגירסה בדפוס: לכם.

16. יא, ב

רפ"י

משום דמלך ראשון הוא.
ממשפחתו דאינו מלך בן מלך:
זה. דמלכות בית דוד טעון
משיחה:
ואין אחר. שאינו ממלכי בית
דוד טעון משיחה:
משום מחלוקתו של יורם נמעול
בשמן המשחה. דאמרינן לעיל
דמלכי ישראל אין מושחין
ממנו:
באפרסמא דכיא. דלא הוי
משמן המשחה:

["ואין מושחים מלך בן מלך"].

תנא:

"אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם".
ותיפוק ליה משום דראשון הוא!

חסורי מחסרה והכי קתני:

"מלכי בית דוד - מושחין.

מלכי ישראל - אין מושחין".

מנלן?

אמר רבא:

אמר קרא:

"קום משיחה מי זה"¹¹³ (שמואל א טז, יז) -

"זה" - טעון משיחה,

ואין אחר טעון משיחה.

אמר מר:

"אף יהוא בן נמשי לא נמשח אלא מפני מחלוקתו של יורם".

ומשום מחלוקתו של יורם בן אחאב נמעול בשמן?

כדאמר רב פפא: באפרסמא דכיא,

הכי נמי באפרסמא דכיא.

17. יא, ב

"וְאֵת יְהוֹאָחָז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים, שֶׁהָיָה גְדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים".

ומי קשיש מיניה?!

והכתיב: "ובני יאשיהו: הבכור יוחנן, השני יהויקים,

השלישי צדקיהו, הרביעי שלום" (דברי הימים א, ג, טו),

ואמר רבי יוחנן:

הוא שלום הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז!

לעולם יהויקים קשיש, ומאי "בכור"? בכור למלכות.

ומי מלכי זוטרי מקמי קשישי?!

והא כתיב: "וְאֵת הַמַּמְלָכָה נָתַן לַיהוֹרָם מִי הוּא הַבְּכוֹר"¹¹⁴ (דברי הימים ב כא, ג)!

יהורם ממלא מקום אבותיו הנה, יהויקים לאו ממלא מקום אבותיו הנה.

כ"י

ומאי בכור. דקרי ליה הבכור

יוחנן:

בכור למלכות. שמלך ראשון:

יורם ממלא מקום אבותיו הנה.

דכי מלך אכתי הנה צדיק ממלא

מקום אבותיו הנה ואחר כך

החמיץ:

¹¹⁴ ויתן להם אביהם מתנות רבות לכסף ולזהב ולמגדנות עם ערי מארות ביהודה ואת הממלכה נתן ליהורם מי הוא הבכור

18. יא, ב

רש"י

משולם במעשיו. דצדיק גמור
 הוה בעל מעשים טובים:
 אמר לו. נבוכדנצר יה יצדיק
 עליך את הדין אם תמרוד בי:

[אמר רבי יוחנן:

הוא שלום הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז].

אמר מר:

"הוא שלום הוא צדקיהו, הוא יוחנן הוא יהואחז".

והא חד חד קא חשיב!

דכתיב: "השלישי ... הרביעי" (דברי הימים א ג, טו)!

מאי "שלישי"? שלישי לבנים.

ומאי "רביעי"? רביעי למלכות,

דמעיקרא מלך יהואחז, ולבסוף יהויקים, ולבסוף יכניה ולבסוף צדקיהו.

תנו רבנן:

"הוא שלום" הוא "צדקיהו".

ולמה נקרא שמו "שלום"?

שהיה משולם במעשיו".

איכא דאמרי:

"שלום" - ששלמה מלכות בית דוד בימיו,

ומה שמו? מתניה שמו,

שנאמר: "וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו" (מלכים ב כד, יז).

אמר לו: יה יצדיק עליך את הדין אם תמרוד בי,

וכתיב: "וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים"¹¹⁵ (דברי הימים ב לו, יג).

¹¹⁵ וגם במלך נבוכדנצר מרד אשר השביעו באלהים ויקש את ערפו ויאמץ את לבבו משוב אל ה' אלהי ישראל

19. יב, א

[״וְאֵת יְהוֹאָחַז מִפְּנֵי יְהוֹיָקִים, שְׁהָיָה גְדוֹל מִמֶּנּוּ שְׁתֵּי שָׁנִים״].

רש"י

ומי הוה שמן המשחה. בימי יהואחז דקתני ויהואחז נמשח מפני יהויקים:
 והתניא משנגנו הארון וכו'. מדכתיב תשימו בארגו מצדו דארגו בצד ארון קאי אלמא בהדי ארון נגנו ומדקאמר לאשיהו תנו את ארון ה' בבית וגו' משמע שצוה לגנוזו:
 אין לכם משא בכתף. ואמרינן במסכת שקלים אמר להם אם גולה עמכם שוב אינכם מחזירין אותו בכתפכם צוה לגנוזו:
 אתיא שם שם. דכתיב בארון ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת וגו' וכתביב ונועדתי שמה לבני ישראל וכתביב בצנצנת המן ותן שמה מלא העומר מן מה ארון נגנו אף צנצנת המן נגנו:
 אתיא דורות דורות. דכתיב בצנצנת המן והנח אותו לפני ה' למשמרת לדורותיכם וכתביב בשמן המשחה שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם מה צנצנת המן נגנו אף שמן המשחה נגנו:
 משמרת משמרת. דכתיב בצנצנת המן דהוי נגנו למשמרת לדורותיכם וכתביב במקלו של אהרן למשמרת לאות לבני מרי וגו' מה צנצנת המן נגנו אף מקלו של אהרן נגנו:
 אמר רב פפא באפרסמא דכיא. משחו את יהואחז:

יב, א ומי הוה שמן המשחה?!

והתניא:

"משנגנו ארון,

נגנו: שמן המשחה,

וצנצנת המן,

ומקלו של אהרן, שקדיה ופרחיה,

וארגו ששלחו פלשתים דודון לישראל,

שנאמר: "ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם,

תשימו בארגו מצדו ושלחתם אתו והלך"¹¹⁶ (שמואל א ו, ח),

ומי גנזו?

יאשיהו מלך יהודה גנזו,

שראה שפיתוב בתורה: "יולך ה' אתך ואת מלכך"¹¹⁷ (דברים כח, לו),

צוה וגנזום,

שנאמר: "ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה,

תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל,

אין לכם משא בכתף עתה עבדו את ה' אלהיכם ואת עמו ישראל"¹¹⁸ (דברי הימים ב לה, ג).

ואמר רבי אלעזר:

אתיא "שם"¹¹⁸ (שמות כט, מג) "שם"¹¹⁹ (שמות טז, לג),

אתיא "משמרת" (שמות טז, לג) "משמרת" (במדבר יז כה-כו)¹²⁰,

אתיא "דורות" (שמות טז, לג) "דורות" (שמות ל, לא)¹²¹!

אמר רב פפא:

באפרסמא דכיא.

116 ולקחתם את ארון ה' ונתתם אתו אל העגלה ואת כלי הזהב אשר השבתם לו אשם תשימו בארגו מצדו ושלחתם אתו והלך
 117 יולך ה' אתך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבתך ועבדת שם אלהים אחרים עץ ואבן
 118 ונועדתי שמה לבני ישראל ונקדש בכבדי
 119 ויאמר משה אל אהרן קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העמר מן והנח אתו לפני ה' למשמרת לדורותיכם
 120 ויאמר ה' אל משה השב את מטה אהרן לפני העדות למשמרת לאות לבני מרי ותכל תלונתם מעלי ולא ימתו
 121 ואל בני ישראל תדבר לאמר שמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם

20. יב, א

רש"י

כמין נזר. דהדר ליה הודרני
 באצבעתיה ככלילא (כזה):
 כמין כף יוני. שמתחיל למשוח
 באצבעו בין ריסי עיניו ומושך
 אצבעו על הראש והולך עד
 שמגיע לעורף ככף יוני כזה ח:
 נותנים לו שמן בין ריסי עיניו.
 ושם מושחים לכהן כמין כף יוני
 כדפרישנא:
 מאן דאמר יציקה עדיפא דכתיב
 ויצוק משמן המשחה. והדר
 וימשח:
 שכן אתה מוצא אצל כלי שרת.
 דהוה משיחה ולא יציקה:
 מה טעם ויצוק משום דוימשח.
 כבר:

תנו רבנן:

"ביצד מושחין את המלכים?

במין נזר.

ואת הפהנים?

במין כף."

מאי "במין כף"?

אמר רב מנשיא בר גדיא:

במין כף יוני.

תני חדא:

"בתחלה מוצקין שמן על ראשו,

ואחר כך נותנין לו שמן בין ריסי עיניו."

ותניא אחריתי:

"בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו,

ואחר כך מוצקים לו שמן על ראשו!"

תנאי היא,

איכא דאמרי: משיחה עדיפא.

ואיכא דאמרי: יציקה עדיפא.

מאי טעמא דמאן דאמר: "יציקה עדיפא"?

דכתיב: "ויצק משמן המשחה על ראש אהרן וימשח אתו לקדשו" (ויקרא ח, יב).

ומאן דאמר: "משיחה עדיפא", מאי טעמא?

קסבר: שכן אתה מוצא אצל כלי שרת.

והכתיב: "ויצק", ובסוף "וימשח" (ויקרא ח, יב)!

הכי קאמר: מאי טעם "ויצק"? משום ד"וימשח".

21. יב, א

רפ"י

כשהוא מספר. כשהיה מדבר עם אחרים: **עולות ויושבות.** בעקרי זקנו כדי שלא יפלו: **שמא ח"ו מעלתי בשמן המשחה.** שנגעתי בו כשהלבשתיו: **ואני מעלתי.** שמא נפל עלי מן השמן במקום שאין ראוי למשיחה ומעלתי:

תנו רבנן:

"כִּשְׁמֵן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יָרֵד עַל הַזָּקֵן וְזָקֵן אַהֲרֵן שִׁירָד עַל פִּי מִדְּוֹתָיו" (תהלים קלג, ב),
בְּמִין שְׁנֵי טַפֵּי מֶרְגְּלִיּוֹת הָיוּ תַלְוִיּוֹת לְאַהֲרֹן בְּזָקְנוֹ.

אמר רב פפא:

תנא:

"כִּשְׁהוּא מְסַפֵּר עוֹלוֹת וַיּוֹשְׁבוֹת לוֹ בְּעִיקַר זָקְנוֹ".

וְעַל דָּבָר זֶה הָיָה מֹשֶׁה דוֹאֵג,

אָמַר: שְׁמָא חֵס וְשְׁלוֹם מְעַלְתִּי בְּשִׁמּוֹן הַמִּשְׁחָה!

יֵצְתָה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה: "כִּשְׁמֵן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ יָרֵד עַל הַזָּקֵן וְזָקֵן אַהֲרֹן שִׁירָד עַל פִּי מִדְּוֹתָיו.

כָּטַל הַרְמוֹן" (תהלים קלג, ג).

מָה "טַל הַרְמוֹן" אֵין בּוֹ מְעִילָה,

אִף שְׁמֵן הַמִּשְׁחָה שְׁבִזְקוֹ אַהֲרֹן אֵין בּוֹ מְעִילָה.

וְעַדִּין הָיָה אַהֲרֹן דוֹאֵג, אָמַר: שְׁמָא מֹשֶׁה לֹא מְעַל, אֲבָל אֲנִי מְעַלְתִּי!

יֵצְתָה בֵּת קוֹל וְאָמְרָה לוֹ: "הֲנָה מָה טוֹב וּמָה נְעִים שְׁבֵת אַחִים גַּם יָחַד"¹²² (תהלים קלג, ט),

מָה מֹשֶׁה לֹא מְעַל, אִף אַתָּה לֹא מְעַלְתָּ".

¹²² שיר המעלות לדוד הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד

22. יב, א

רס"י

תנו רבנן:

"אין מושחים את המלכים אלא על המעיון,
בדי שתמשך מלכותם,

שנאמר: "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם...
והורדתם אתו אל גחון"¹²³ (מלכים א' א, לג-לד).

אמר רבי אמי:

האי מאן דבעי לידע אי מסיק שתיה אי לא,
ניתלי שרגא בעשרה יומי דבין ראש השנה ליום הכפורים בביתא דלא נשיב זיקא,
אי משיך נהוריה - נידע דמסיק שתיה.

ומאן דבעי למיעבד בעיסקא, ובעי למידע אי מצלח אי לא מצלח,
לירבי תרגולא, אי שמין ושפר - מצלח.

האי מאן דבעי למיפק לאורחא, ובעי למידע אי חזר ואתי לביתא אי לא,
ניקום בביתא דחברא, אי חזי בבואה דבבואה לידע דהדר ואתי לביתא.

ולאו מלתא היא, דלמא חלשא דעתיה, ומיתרע מזליה.

אמר אביי:

השתא דאמרת סימנא, מילתא היא,

לעולם יהא רגיל למיחזי בריש שתא: קרא

ורוביא,

כרתי,

וסילקא,

ותמרי.

אמר להו רב משרשיא לבריה:

כי בעיתו מעיל ומיגמרי קמי רבייכו,

גרסו מתניתא ועלו לקמי רבייכו.

וכי יתביתו קמיה, חזו לפומיה,

דכתב: "זהו עיניך ראות את מזריך" (ישעיהו ל, כ).

וכי גרסיתו, גרסו על נהרא דמיא,

דכי היכי דמשכון מיא משכון שמעתתיכו.

ותיבו אקילקלי דמתא מחסיא ולא תיבו אפדני דפומבדיתא.

טב גלדנא סריא דמתא מחסיא למיכל, מכותחא דרמי כפי.

"דמה קרני באלהי"¹²⁴ (שמואל א ב, א),

"דמה קרני" - ולא דמה פפי,

דוד ושלמה שנמשחו בקרן - נמשכה מלכותו,

שאול ויהוא שנמשחו בפרך - לא נמשכה מלכותו.

והורדתם אותו אל גחון. אלמא
בעי משיחה על המעיון:
ניתלי. ידליק:
אי משוך נהוריה. שדולק כל
זמן שהשמן בתוכו:
לירבי תרגולא. על שם ההוא
עיסקא:
שמין ושפיר. שמשמנת
ומשבחת:

ביתא דחברא. בית חשוך:
ולאו מילתא היא. דזימנא דאף
על גב דלית ליה בבואה דבבואה
הדר אתי ואפי הכי לא ליעבד
הכי דדלמא לא חזי בבואה
דבבואה חלשה דעתיה ומתרע
מזליה ולא הדר אתי [משום
דמיתרע מזליה דאי לא הוה
עביד הכי לא הוה מיתרע מזליה
והדר אתי] הלכך לא ליעביד:

קרא ורוביא כרתי וסילקא
ותמרי. דהני גדלי לעגל טפי
משאר ירקות קרא דלעת רוביא
תלתן:

גרסו מתניתא. מעיקרא כי היכי
דתהוי מרגלא מילתא בפומיכו
ותהוון ידעין למשאל ליה:

ממשכן שמעתא. דלא ליפסוק
מפומיכו כמעין זה שמושך
והולך:

דמתא מחסיא. הוה תלמידי
חכמים ראויים להוראה
ותרבות יפה היה בהם אבל
בפומבדיתא לא הוי תרבות
מעליא כל כך וקאמר ליה מוטב
לו לדור באשפה במתא מחסיא
מלדור באפדנא בפומבדיתא:

גילדנא סריא. מוטב לאכול דג
קטן מוסרח כדאמרינן בפ"ק
דמו"ק (דף יא): כוורא סמוך
למיסרחיה מעלי:

מכותחא דרמי כפי. אפילו
מכותח שהוא משובח וחזק
שמשבר את האבן כששופכים
הימנו אעפ"כ לא תאכל הימנו
כדאמרינן בפרק (ערבי פסחים)
[ואלו עוברין (פסחים מב.)]
שלשה דברים נאמרו בכותח
מטמטם את הלב וכו' כיפי
סלעים כדמתרגמינן סלע כיפא
אית דמפרשי מוטב תאכל
גילדנא סריא שאין דמיהם
יקרים מכותח שאוכלים אותו
עשירים ושרים הדרים ברמי
כיפי כלומר במגדלים וחומות
גדולות לפי שדמיהם יקרים:

¹²³ לג ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון. לדי ומשח אתו שם צדוק
הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יהי המלך שלמה
¹²⁴ ותתפלל חנה ותאמר עליו לגבי בה' דמה קרני בה' רחב פי על אויבי מי שמחתי בישועתך

23. יב, א

[וְאִיזְהוּ הַמְּשִׁיחַ? הַמְּשׁוּחַ בְּשֵׁמוֹ הַמְּשֻׁחָה לֹא הַמְּרוּבָה בְּבָגְדִים.]

רס"י

אם הכהן המשיח יכול מלך.
יביא פר שהיה משוח ת"ל כהן:
המיומן שבמשוחים. דהיינו
כהן גדול: מרובה בגדים מנין
תלמוד לומר והביא הכהן
המשיח:

תנו רבנן:

"מְשִׁיחַ"¹²⁵ (ויקרא ד, ג) - יְכוּל מַלְכָּךְ?

תלמוד לומר: "כֹּהֵן".

אִי בְהוּ, יְכוּל מְרוּבָה בְּגָדִים?

תלמוד לומר: "מְשִׁיחַ".

אִי מְשִׁיחַ, יְכוּל מְשׁוּחַ מִלְחָמָה?

תלמוד לומר: "וְהִכְהֵן הַמְּשִׁיחַ",

שְׂאִינוּ מְשִׁיחַ עַל גְּבִיּוֹ.

מאי משמע?

כדאמר רבא:

"הַיָּרֵךְ"¹²⁶ (בראשית לב, לג) - הַמְּיוֹמָנֵת שְׂבִיבָהּ,

הַכָּא נְמִי "הַמְּשִׁיחַ" - הַמְּיוֹמֵן שְׂבִיבֵי שׂוֹחִים.

אמר מר:

"מְשִׁיחַ" - יְכוּל מַלְכָּךְ.

מלך, פר הוא דמיייתי?! שְׁעִיר הוּא דְמֵייתִי!

איצטריך, סלקא דעתך אמינא: על שגגת מעשה יביא שְׁעִיר,

על העלם דבר - יביא פר,

קא משמע לן.

¹²⁵ אם הכהן המשיח יחטא לאשמת העם והקריב על חטאתו אשר חטא פר בן בקר תמיים לה' לחטאת

¹²⁶ לב וזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צלע על ורכו. לג על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה אשר על כף הזרע עד היום הזה כי נגע בכף זרע יעקב בגיד הנשה

24. יב, א-ב

"אין בין משוח בשמן המשחה למרובה בגדים - אלא פר הבא על כל המצות. ואין בין כהן משמש לכהן שעבר - אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה".

מתניתין דלא כרבי מאיר,

דאי רבי מאיר - הא תנא:

"מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות,

דברי רבי מאיר,

ולא הודו לו חכמים".

מאי טעמא דרבי מאיר?

דתנא:

"משיח" - אין לי אלא משוח בשמן המשחה,

מרובה בגדים מניין?

תלמוד לומר: "הכהן המשיח".

כמאי אוקימתיה? כרבנן?!

יב, א' אימא סיפא: "אין בין כהן משמש לכהן שעבר, אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה",

אתאן לרבי מאיר.

דתנא¹²⁷:

"אירע בו פסול בכהן גדול ועבר ומינו כהן אחר תחתיו,

הראשון - חוזר לעבודתו,

והשני - כל מצות כהונה עליו,

דברי רבי מאיר.

רבי יוסי אומר:

ראשון - חוזר לעבודתו,

ושני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.

אמר רבי יוסי:

מעשה ביוסף בן אילים מצפורי, שאירע בו פסול בכהן גדול, ומינוהו תחתיו.

ובא מעשה לפני חכמים ואמרו:

ראשון - חוזר לעבודתו,

שני - אינו ראוי לא לכהן גדול ולא לכהן הדיוט.

כהן גדול - משום איבה.

כהן הדיוט - משום מעליו בקדש ואין מורידין".

רישא - רבנן, וסיפא - רבי מאיר?!

אמר רב הסדא:

אין,

רישא - רבנן,

וסיפא - רבי מאיר.

רב יוסף אומר:

רבי היא,

ונסיב לה אליבא דתנאי.

רבא אומר:

רבי שמעון היא,

וסבר לה כרבי מאיר בחדא, ופליג עליה בחדא.

דתנא:

"דברים שבין כהן גדול לכהן הדיוט אלו הם:

כ"י

אימא סיפא אין בין כהן המשמש לכהן שעבר. דהיינו שני:

אלא פר יום הכפורים ועשירית האיפה. דמשל ראשון הן באין הא לכל שאר דבריהם זה וזה שוין דשני נמי כל מצות כהונה גדולה עליו:

אתאן לרבי מאיר דתנא וכו'. עבר דברייתא לא דמי לשעבר דמתניתין:

רבי היא ונסיב לה אליבא דתנאי. בחדא סבר לה כרבי מאיר וסתמה כרבי מאיר וברישא סבר לה כרבנן וסתמה כרבנן:

רבי שמעון סבר לה כרבי מאיר בחדא. דכהן שעבר דשני כל מצות כהונה עליו חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה:

ופליג עליה בחדא. דאילו רבי מאיר סבר מרובה בגדים מביא פר הבא על כל המצות דהיינו פר העלם דבר של צבור ואילו ר' שמעון סבר דאינו מביא פר הבא על כל המצות כדתנן אין בין משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר הבא על כל המצות:

¹²⁷ ברייתא זו עם גירסאות שונות. גרסנו לפי תיקוני מסורת הש"ס, המקבילה יומא יב:

כ"י

ונוטל חלק בראש. אע"פ שאינו מקריב:
ומשמש בח' כלים. וההדיוט בד':
וכלם נוהגין במשיח שעבר. דהיינו שני:
חוץ מפר יוה"כ ועשירית האיפה. דאין בין כהן המשמש לכהן שעבר אלא פר יוה"כ ועשירית האיפה: מאן שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו רבי שמעון:

פֶּר הַבָּא עַל כָּל הַמְצוֹת,
וּפֶר יוֹם הַנִּפְּוּרִים,
וְעֵשִׂירִית הָאֵיפָה,
וְלֹא פוֹרֵעַ וְלֹא פוֹרֵם,
אֲבָל הוּא פוֹרֵם מִלְּמַסָּה, וְהַהֲדִיּוֹט מִלְּמַעְלָה,
וְאֵין מִטְּמֵא לְקַרְוֹבִים,
וּמוֹזְהָר עַל הַבְּתוּלָה,
וְאֶסוּר בְּאַלְמָנָה,
וּמַחְזִיר אֶת הַרוֹצֵחַ,
וּמְקַרֵּב אוֹנָן,
וְאֵינוֹ אוֹכֵל,
וְאֵינוֹ חוֹלֵק.
מְקַרֵּב חֵלֶק בְּרֹאשׁ,
וְנוֹטֵל חֵלֶק בְּרֹאשׁ,
וּמְשַׁמֵּשׁ בְּשִׁמּוֹנָה כְּלִים,
וְכָל עֲבוֹדַת יוֹם הַנִּפְּוּרִים אֵינָה כְּשֶׁרָה אֶלָּא בּוֹ,
וּפְטוּר עַל טוּמְאַת מְקַדֵּשׁ וְקֹדֶשׁוֹ.

וכולן נוהגין במרובה בגדים - חוץ מפר הבא על כל המצות,
וכולן נוהגין במשיח שעבר - חוץ מפר יום הנפירות ועשירית האיפה,
וכולן אין נוהגין במשוח מלחמה - חוץ מחמשה דברים האמורים בפרשה¹²⁸ (ויקרא כא, י-טו):
לא פורע,
לא פורם,
ואין מטמא לקרובים,
ומוזהר על הבתולה,
ואסור באלמנה.
ומחזיר את הרוצח,
דברי רבי יהודה.
וחכמים אומרים:
אינו מחזיר."

והאי ממאי דרבי שמעון היא?

אמר רב פפא:

מאן שמעת ליה דאמר פטור על טומאת מקדש וקדשיו? רבי שמעון.

¹²⁸ * והמהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם. יא ועל כל נפשות מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא. יב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה'. יג והוא אשה בבתוליה יקה. יד אלמנה וגרישה וחללה זנה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. טו ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו

25. יב, ב

רש"י

ת"ל כי נזר שמן משחת (קדש) אלהיו עליו ולא על משיח חבירו. למעוטי משוח מלחמה דאין מקריב אונן אבל כהן גדול מקריב אונן בין מרובה בגדים ובין ראשון שחוזר לעבודה ואפילו שני מפני שהן בכלל כהונה [גדולה] לאפוקי משוח מלחמה דלאו בכלל כהונה גדולה הוא:
 ואחר שחלקו הכתוב. למשוח מלחמה שאינו מקריב אונן ככהן גדול יכול לא יהא מצווה על הבתולה:
 אלא שעבר מחמת קריו. דהוי כהן גדול מעליא שהרי חוזר לעבודתו הוא:
 עבר מחמת מומו. דאינו חוזר לעבודתו מפני המום מנין שמצווה על הבתולה תלמוד לומר והוא:

[וכולן אין נוהגין במשוח מלחמה],

חוץ מחמשה דברים האמורים בפרשה¹²⁹ (ויקרא כא, י-ט).

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"והמהן הגדול מאחיו" (ויקרא כא, י) - זה פהן גדול,

"אשר יוצק על ראשו שמן המשחה" - זה משוח מלחמה,

"ומלא את ידו ללבש את הבגדים" - זה מרובה בגדים,

על כולן הוא אומר: "ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם ועל כל נפשית מת לא יבא" (ויקרא כא, י). יכול יהו כולן מקריבין אוננים?

תלמוד לומר: "כי נזר שמן משחת אלהיו עליו" (ויקרא כא יב) - ולא על חבירו.

ואחר שחלקו הכתוב, יכול לא יהא מצווה על הבתולה?

תלמוד לומר: "והוא" (ויקרא כא יג).

כתנאי.

"והוא אשר בבתוליה יקח" (ויקרא כא יג),

אחר שחלק הכתוב, ריבה,

דברי רבי ישמעאל.

רבי עקיבא אומר:

אין לי אלא שעבר מחמת קריו,

מחמת מומין - מנין?

תלמוד לומר: "והוא".

¹²⁹ * והמהן הגדול מאחיו אשר יוצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם. יא ועל כל נפשית מת לא יבא לאביו ולאמו לא יטמא. יב ומן המקדש לא יצא ולא יחלל את מקדש אלהיו כי נזר שמן משחת אלהיו עליו אני ה'. יג והוא אשר בבתוליה יקח. יד אלמנה וגרושה וחללה וזה את אלה לא יקח כי אם בתולה מעמיו יקח אשה. טז ולא יחלל זרעו בעמיו כי אני ה' מקדשו

26. יב, ב

רש"י

משיח שנצטרע. כלומר כהן גדול שנצטרע מהו באלמנה: מי אמרינן כהונה גדולה מדחא דחי להאי מאלמנה או דלמא כהונה גדולה מיפטר פטר ליה להאי מאלמנה וכי נצטרע דליכא כהונה גדולה לא פטר ומותר באלמנה:

עבר מחמת מומו מנין תלמוד לומר והוא. דאפילו עבר ראשון מחמת מומו אסור באלמנה וכי נצטרע אין לך מום גדול מזה ושמעתי מינה דאפילו הכי אסור באלמנה:

בְּעָא מִיְנִיה רַבָּא מְרַב נַחְמֵן:

מְשִׁיחַ שְׁנִצְטָרַע מַהוּ בְּאַלְמָנָה?

מִדְּחָא דְחֵי, אִוּ מִיפְטָר פְּטָר?

לֹא הוּוּ בִּידֵיהּ.

זִמְנִין הוּי יְתִיב רַב פְּפָא וְקַמְבְּעִיא לֵיהּ,

אָמַר לֵיהּ הוּנָא בְּרִיהּ דְּרַב נַחְמֵן לְרַב פְּפָא:

תְּנִינָא:

"אִין לִי אֵלָא שְׁעֵבַר מִחֲמַת קָרִיו, עֵבַר מִחֲמַת מוּמִין מִנִּין?"

תְּלַמּוּד לֹמַר: "וְהוּא".

קָם נְשָׁקִיה בְּרִישִׁיהּ וַיְהִיב לֵיהּ בְּרַתִּיהּ.

27. יב, ב

רס"י

למטה למטה ממש. דהיינו בשפת חלוקו:
למעלה למעלה ממש. בצואר בשפה במפתח חלוקו:
למטה מקמי שפה. שקורעין למטה משפה לפיו שהוא למטה מבית הצואר:
למעלה מקמי שפה. שקורעין בית הצואר ממש:
כיון דבעלמא הוי קרע. דאם רצה אינו מבדיל אלא קורעין למטה משפה ויצא ידי קריעה אם כן כהן גדול היכי מצי קרע למטה מקמי שפה קרי כאן בגדיו לא יפרום:
אינו אלא קרע של תפלות. דבעלמא לא יצא ידי קריעה הלכך מותר בכהן גדול:
בראש ובגד של סוטה. דכתיב ופרע את ראש האשה (במדבר ה) ותנן במס' סוטה (דף יז.) הכהן אוחז בבגדיה אם נקרעו נקרעו ואם נפרמו נפרמו:
שמואל סבר לה בחדא כרבי יהודה. דכל שאינו מבדיל מקמי שפה הוי קרע של תפלות:
ופליג עליה בחדא. דאילו רבי יהודה סבר דכהן גדול אינו בפריעה ופרימה כל עיקר ושמואל סבר דפורם מלמטה למטה מקמי שפה:

משנה

כהן גדול - פורם מלמטה, וההדיוט - מלמעלה.
כהן גדול - מקריב אונו, ולא אוכל, וההדיוט - לא מקריב ולא אוכל.

גמרא

אמר רב:
"למטה" - למטה ממש,
"למעלה" - למעלה ממש.

ושמואל אמר:
"למטה" - למטה מקמי שפה.
"למעלה" - למעלה מקמי שפה.
וזה וזה - בצואר.

מיתבי:

"על כל המתים בולן - רצה מבדיל קמי שפה שלו, רצה אינו מבדיל קמי שפה שלו, על אביו ועל אמו - מבדיל".
כיון דבעלמא הוי קרע, קרי כאן: "בגדיו לא יפרם"!

ושמואל כרבי יהודה סבירא ליה, דאמר: "כל קרע שאינו מבדיל שפה שלו, אינו אלא קרע של תפלות".

ומי אית ליה לרבי יהודה קריעה בכהן גדול?
 והא תניא:

"אילו נאמר: "ראש לא יפרע ובגד לא יפרם" - הייתי אומר: בראש ובגד של סוטה הפתוב מדבר, תלמוד לומר: "את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם"¹³⁰ (ויקרא כא, ז) - שאינו בפריעה ופרימה כל עיקר, דברי רבי יהודה.
רבי ישמעאל אומר:
אינו פורם בדרך שבני אדם פורמין, אלא הוא - מלמטה, וההדיוט - מלמעלה!"

שמואל סבר לה כרבי יהודה בחדא, ופליג עליה בחדא.

¹³⁰ והתנן הגדול מאחיו אשר יצק על ראשו שמן המשחה ומלא את ידו ללבש את הבגדים את ראשו לא יפרע ובגדיו לא יפרם

28. יב, ב - יג, א

רש"י

למה לי למכתב אשר לעולת התמיד. אלא לכל דתדירא בכל מקום היא קדמה דזה בנה אב דבכל מקום תדיר קודם דמשמע אשר לעולת התמיד שהיתה כבר:

לפתוח ראשון. לקרות בתורה: ולברך ראשון. בזמון: פרשת פר כהן משיח כתיבא ברישא והדר כתיבא פר העלם דבר של צבור ועשה לפר כאשר עשה לפר החטאת דהיינו לפר כהן משיח למה ליה למיהדר וכתב כאשר שרף את הפר הראשון: וכפר בעדו. והדר ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל: פר דעבודת כוכבים הוי עולה:

משנה

כל התדיר מחבירו קודם את חבירו. וכל המקודש מחבירו קודם את חבירו. פר המשיח ופר העדה עומדים - פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו.

גמרא

מנא הני מילי?

אמר אביי:

דאמר קרא:

"מלבד עולת הבקר אשר לעולת התמיד" (במדבר כח, כג), מפדי פתיב: "עולת הבקר", "עולת התמיד" למה לי?

הכי קאמר רחמנא: כל דתדירה קדמה.

"וכל המקודש מחבירו הוא קודם את חבירו".

מנלן?

דתנא דבי רבי ישמעאל:

"וקדשתו"¹³¹ (ויקרא כא, ח) - לכל דבר שבקדושה,

לפתוח ראשון,

ולברך ראשון,

וליסול מנה יפה ראשון".

יג, א "פר בהן משוח ופר עדה עומדים - פר המשיח קודם לפר העדה בכל מעשיו".

מנא הני מילי?

דתנו רבנן:

"ושרף אותו כאשר שרף את הפר הראשון" (ויקרא ד, כא),

מה תלמוד לומר "הראשון"?

שיהא ראשון, קודם לפר העדה בכל מעשיו.

תנו רבנן:

"פר בהן משיח ופר העדה עומדים פר בהן משיח קודם לפר העדה בכל מעשיו,

הואיל ומשיח מכפר, ועדה מתכפרת, דין הוא שיקדים המכפר למתכפר.

וכן הוא אומר: "וכפר בעדו ובעד ביתו ובעד כל קהל ישראל" (ויקרא טז, יז).

פר העלם דבר של צבור קודם לפר של עבודה זרה.

מאי טעמא?

האי חטאת והאי עולה,

ותניא:

"והקריב את אשר לחטאת ראשונה"¹³² (ויקרא ה, ח),

מה תלמוד לומר?

¹³¹ וקדשתו מי את לחם אלהיו הוא מקריב קדש יהיה לך כי קדוש אני ה' מקדשכם
¹³² והביא אתם אל ההון והקריב את אשר לחטאת ראשונה ומלק את ראשו ממול ערפו ולא יבדיל

רש"י

חסירא אל"ף. למימרא דעולה קדמה:
כמשפט כתיב ביה. בפר דעבודת כוכבים דבתר כתיבה אזלינן ועולה ברישא כתיבא:
שעיר יחיד קודם לכבשת יחיד. כגון שהיו שנים זה הביא כשבה וזה הביא שעירה:
שכן נתרבתה באליה. דעז אינה טעונה אליה:
בגין יום. בגלל יום כבש גלל עומר וכבשים בגלל שתי הלחם:

אם ללמד שתהא חטאת ראשונה -

הרי כבר נאמר: **"ואת השני יעשה עולה כמשפט"**¹³³ (ויקרא ה, י)!
 אלא זה בנה אב שיהו כל חטאות קודמות לעולות הבאים עמם,
 וקיימא לן דאפילו חטאת העוף קודמת לעולת בהמה.

פר עבודה זרה קודם לשעיר עבודה זרה.

אמאי? האי חטאת והאי עולה!

אמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי:
 חטאת עבודה זרה חסירא אל"ף, **"לחטת"**¹³⁴ (במדבר טו, כד) כתיב.

רבא אמר:

"כמשפט"¹³⁵ (ויקרא ה, י) כתיב ביה.

שעיר עבודה זרה קודם לשעיר נשיא.

מאי טעמא?

האי - צבור,

והאי - יחיד.

שעיר נשיא קודם לשעירת יחיד.

מאי טעמא?

האי - מלך,

והאי - הדיוט.

שעירת יחיד קודמת לכבשת יחיד.

והא תנאי:

"כבשת יחיד קודמת לשעירת יחיד!"

אמר אבוי:

תנאי היא,

מר סבר: שעירה עדיפא, שכן נתרבתה אצל עבודה זרה ביחיד.

ומר סבר: כבשה עדיפא, שכן נתרבתה באליה

עומר קודם לכבש הבא עמו.

שתי הלחם קודמים לכבשים הבאים עמם.

זה הכלל:

דבר הבא בגין ליום קודם לדבר הבא בגין לחם."

¹³³ ואת השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הנהן מהטאתו אשר חטא ונסלה לו

¹³⁴ והיה אם מעיני העדה נעשתה לשגגה ועשו כל העדה פר בו בקר אחד לעלה לריח ניהח לה' ומנחתו ונסכו כמשפט ושעיר עזים אחד לחטת

¹³⁵ ואת השני יעשה עלה כמשפט וכפר עליו הנהן מהטאתו אשר חטא ונסלה לו

29. יג, א

רש"י

מתני' עומדים בקלקלה. האיש למשכב זכור:

גמ' אמו קודמת לכולם. דאית לה זילותא טפי:
 [חכם קודם למלך ישראל. שאין כל ישראל ראוין לחכמה אבל מלך כל ישראל ראוין למלכות]:
 מלך קודם לכהן גדול. מדאמר מלך לכהן גדול קחו עמכם מעבדי אדוניכם [וע"כ אנפשיה קאמר] אלמא מלך עדיף:
 אמרכלא. שממונה על כולם ואין משיבין על דבריו:
 גזבר. הממונה על האוצרות שבמקדש:

משנה

האיש קודם לאשה: להחיות, להשגב אבדה.

והאשה קודמת לאיש: לבסות, להוציא מבית השבי,

בזמן ששניהם עומדים בקלקלה - האיש קודם לאשה.

גמרא

תנו רבנן:

"היה הוא ואביו ורבו בשבי:
 הוא - קודם לרבו,
 רבו - קודם לאביו,
 אמו - קודמת לכולם.

חכם - קודם למלך ישראל,
 חכם שמת אין לנו פיוצא בו,
 מלך ישראל שמת כל ישראל ראויים למלכות.

מלך - קודם לכהן גדול,
 שצאמר: "ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם"¹³⁶ (מלכים א א, לג).

כהן גדול - קודם לנביא,
 שצאמר: "ומשיח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא"¹³⁷ (מלכים א א, לד) - הקדים צדוק לנתן.
 ואומר: "שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיה"¹³⁸ (זכריה ג, ח),
 יכול הדיוטות היו?

תלמוד לומר: "מי אנשי מופת המה"¹³⁹ (זכריה ג, ח), ואין "מופת" אלא נביא,
 שצאמר: "ונתן אליך אות או מופת"¹³⁹ (דברים יג, ב),

משוח בשמן המשחה - קודם למרובה בגדים.
 מרובה בגדים - קודם למשיח שעבר מחמת קריו.
 משיח שעבר מחמת קריו - קודם לעבר מחמת מומו.
 עבר מחמת מומו - קודם למשוח מלחמה.
 משוח מלחמה - קודם לסגן.
 סגן - קודם לאמרכל.

מאי "אמרכל"?

אמר רב חסדא:
 אמר כולא.

אמרכל - קודם לגזבר.
 גזבר - קודם לראש משמר.
 ראש משמר - קודם לראש בית אב.
 ראש בית אב - קודם לכהן הדיוט.

¹³⁶ ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי אדניכם והרפבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון
¹³⁷ ומשיח אתו שם צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה
¹³⁸ שמע נא יהושע הכהן הגדול אתה ורעיה הישבים לפניך מי אנשי מופת המה מי הנני מביא את עבדי צמח
¹³⁹ כי יקום בקרבך נביא או חלם חלום ונתן אליך אות או מופת

רש"י

איבעיא להו לענין טומאה.
 ליטמא למת מצוה סגן ומשוח
 מלחמה אי זה מהם קודם:
 להחיותו. הוא קודם לסגן
 משום דצבור צריכים לו למשוח
 מלחמה לצורך מלחמה טפי
 מסגן:

30. יג, א

איבעיא להו:

לענין טומאה, סגן ומשוח מלחמה - איזה מהם קודם?

אמר מר זוטרא פריה דרב נחמן:

תא שמע:

דתניא:

"סגן ומשוח מלחמה שהיו מהלכים בדרך ופגע בהם מת מצוה,
 מוטב שיטמא משוח מלחמה ואל יטמא סגן,
 שאם יארע בו פסול בכהן גדול, נכנס הסגן ומשמש תחתיו".

והתניא:

"משוח מלחמה קודם לסגן!"

אמר רבינא:

כי תניא ההיא להחיותו.

31. יג, א

רש"י

דכתיב ויבדל אהרן. אלמא כהן
עדיף מלוי:
[בכלל ארור. כנען לא מצא נח
קללה לכנען גדולה מזו שיהא
עבד לאחיו מכאן שכל עבד הרי
הוא בכלל ארור]:

מְשָׁנָה

כהו - קודם ללוי,
לוי - לישראל,
ישראל - לממזר,
וממזר - לנתין,
ונתין - לגר,
וגר - לעבד משוחרר.
אימתו?
בזמן שנולד שוים,

אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהו גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם,
קודם לכהו גדול עם הארץ.

גְּמָרָא

"כהו קודם ללוי".

שנאמר: "בני עמכם אהרן ומשה ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים" (דברי הימים א כג, יג).

"לוי קודם לישראל".

שנאמר: "בעת ההיא הבדיל ה' את שבט הלוי"¹⁴⁰ (דברים י, ח).

"ישראל קודם לממזר".

שנה - מיוחס,
וזה - אינו מיוחס.

"ממזר קודם לנתין".

זה - בא מטפה כשרה,
וזה - בא מטפה פסולה.

"נתין קודם לגר".

זה - גדל עמנו בקדושה,
וזה - לא גדל עמנו בקדושה.

"גר קודם לעבד משוחרר".

זה - היה בכלל ארור,
וזה - לא היה בכלל ארור.

¹⁴⁰ בעת ההוא הבדיל ה' את שבט הלוי לשאת את ארון ברית ה' לעמד לפני ה' לשרתו ולברך בשמו עד היום הזה

32. יג, א-ב

רס"י

הכל רוצין לישא גיורת.
שמתרצין לישא גיורת מלישא
משוחררת:

משוחררת לא היתה בחזקת
שמו. דסתם שפחה מופקרת
לשון אחר גיורת בעיא לאיגורי
ומשמרת עצמה לפי שבדעתה
להתגייר אבל שפחה אין בידה
לשחרר עצמה ואינה משמרת
עצמה:

מפני מה הכל מושלין
בעכברים. כלומר מפני מה נתנה
מפלה יתירה לעכברים שנרדפין
תדיר תדיר:

אמר להם מפני שסורן רע.
שיצר לבם רע הוא יותר מדאי
סורו שר שלהם כדאמר (ב"מ דף
נט:.) בגר שסורו רע דהיינו יצר
הרע ששר שלו רע הוא:

מאי היא. היכי הוי סורן רע:
אמר רבא אפילו גלימי. דלאו
מאכל ולית בהו הנאה אפי' הכי
גייצי להו:
גייצי. נושכין:

"אימתיה?"

בזמן שבוולן שוין,

אבל אם היה ממזר תלמיד חכם וכהן גדול עם הארץ - ממזר תלמיד חכם,
קודם לכהן גדול עם הארץ."

מנא הני מילי?

אמר רב אחא ברבי חנינא,

דאמר קרא: "יקרה היא מפנינים"¹⁴¹ (משלי ג, טו),
מכהן גדול שנוכנס לפני ולפנים.

תנא:

"רבי שמעון בר יוחאי אומר:

בדין הוא שיקדים עבד משוחרר לגר,

שזה - גדל עמנו בקדושה,

וזו - לא גדל עמנו בקדושה,

אלא זה - היה בכלל ארוה,

וזו - לא היה בכלל ארוה.

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק:

מפני מה הכל רצין לישא גיורת, ואין הכל רצין לישא משוחררת?

אמר להם: זו - היתה בכלל ארוה,

וזו - לא היתה בכלל ארוה.

דבר אחר:

זו - היתה בחזקת שמו,

וזו - לא היתה בחזקת שמו.

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק:¹⁴²

מפני מה הכל רצין לישא גיורת, ואינו מפיר את קונו?

אמר להם: ומה האוכל ממה שעבד אוכל משבח,

האוכל את העבד עצמו, על אחת כמה וכמה.

שאלו תלמידיו את רבי אלעזר ברבי צדוק:

מפני מה הכל מושלים בעכברים?

מפני שסורן רע.

מאי היא?

רבא אמר:

אפילו גלימי גייצי.

יג, ב רב פפא אמר:

אפילו שופתא מרא גייצי.

¹⁴¹ יקרה היא מפנינים וכל חפציה לא ישויה בה

¹⁴² גירסת עין יעקב וגם בהמשך.

33. יג, ב

רס"י

שופתא. ביתד של מרא דעץ הוא גייץ:
המניח כליו. מלבושיו:
פת פחמין. פת האפוי בגחלים:
של שיורי העיסה. שנשתיירה מלישה:
משכח למוד של עי שנה. שסדור בפיו כל עי שנה:
משיב. מחזיר את הלמוד שנשתכח הימנו כבר עי שנה:
וסימנך. לגרסא שלא תטעה שאם לא תדע אם אחד אומר אחד ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש או שמא אחד אומר שתיים ולא שלש ואחד אומר שלש ולא ארבע יהא סימן קמיצה כלומר כפוף הקמיצה ונשתיירו מאותן אצבעות של יד העומדין לבד שתי אצבעות זקופין כסדרן מכאן דהיינו אצבע ואמה מכאן וזרת מכאן דהיינו שתי אצבעות מכאן ואצבע אחד מכאן ובכך תהא זכור שאחד אומר אחת ולא שתיים ואחד אומר שתיים ולא שלש גודל לא קא חשיב הכא עם שאר אצבעות משום דלא קאי בסדר אצבעות: האוכל פת ופחמין עצמן כחדא חשיב להו:
קשים ללמוד. שהעושה אותן יהא קשה לשמוע: העובר תחת אפסר גמל כ"ש תחת גמל עצמו כחדא חשיב להו:
העובר תחת ריח של נבילה. כלומר ההולך ומריח ריח נבילה דכל ההולך ומריח הוי עובר תחת אותו ריח שהריח הולך ועולה:
זוהמא ליסטרון. אותו כף שבוחשין את הקדרה קרי להו הכי על שם שמעבירין הזוהמא לצדדין [על שני צדיו תרגום על תרין סטרותי]:

תנו רבנן:

"חמשה דברים משכחים את התלמוד: האוכל ממה שאוכל עכבר, וממה שאוכל חתול, והאוכל לב של בהמה, והרגיל בזיתים, והשותה מים של שיורי רחיצה, והרוחץ רגליו זו על גבי זו. ויש אומרים: אף המניח כליו תחת מראשותיו.

חמשה דברים משיבים את התלמוד: פת פחמין, וכל שפן פחמין עצמן¹⁴³, והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח, והרגיל בשמן זית, והרגיל בין ובשמים, והשותה מים של שיורי עיסה. ויש אומרים: אף הטובל אצבעו במלח ואוכל.

"הרגיל בשמן זית".

מסייע ליה לרבי יוחנן, דאמר רבי יוחנן: כשם שהזית משכח תלמוד של שבועים שנה, כך שמן זית משיב תלמוד של שבועים שנה.

"והרגיל בין ובשמים".

מסייע ליה לרבא, דאמר רבא: חמרא וריחני פקחין.

"והטובל אצבעו במלח".

אומר ריש לקיש: ובאחת.

כתנאי:

"דבי יהודה אומר:

אחת ולא שתיים.

רבי יוסי אומר:

שתיים ולא שלש".

וסימניך: קמיצה.

"עשרה דברים קשים לתלמוד:

העובר תחת אפסר הגמל, וכל שפן תחת גמל עצמו.

והעובר בין שני גמלים,

והעובר בין שתי נשים,

והאשה העוברת בין שני אנשים,

והעובר מתחת ריח רע של נבילה,

והעובר תחת הגשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום,

והאוכל פת שלא בשל כל צרכו,

והאוכל בשר מזוהמא ליסטרון,

והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות,

והמסתכל בפני המת.

ויש אומרים: אף הקורא כתב שעל גבי הקבר".

¹⁴³ בעין יעקב הגירסה: "האוכל פת חטים, ואין צריך לומר חטים עצמן".

34. יג, ב

רש"י

כל העם עומדין. כל השורות כולן אפילו הן מאה: ועושין לו שתי שורות בלבד:
עושין אותן. לבני חכמים שממונים אביהם פרנס על הצבור:
סניפין. שמושיבין אותן בצד הזקנים מפני כבוד אביהם דהויין סניפין לזקנים כסניף זה שמצניפין לקורה גדולה סניף בלע"ז:
אלא לקטנים. דאנוס הוא אבל יצא לגדולים אינו נכנס ויושב במקומו דפושע הוא משום דהוה ליה למיבדק נפשיה:
כדי שלא יתרחק. דהיוצא לפנות ביום צריך שיתרחק מן הדרך כדי שלא יהו אחרים רואים אותו כדאמרינן במסכת ברכות:
אמר רבא ובחיי אביהם. הא דעושים סניפין מפני כבוד אביהם:

תנו רבנן:

"נְשֵׂה נְשִׂיא נְכָנָס - כָּל הָעָם עוֹמְדִים, וְאִין יוֹשְׁבִים עַד שְׁאוּמֵר לָהֶם: שְׁבוּ. בְּשֵׂאב בֵּית דִּין נְכָנָס - עוֹשִׂים לוֹ שׁוּדָה אַחַת מִכָּאן וְשׁוּדָה אַחַת מִכָּאן עַד שְׁיִשֵּׁב בְּמִקְוָמוֹ. בְּשִׁחְכֵם נְכָנָס - אַחַד עוֹמֵד וְאַחַד יוֹשֵׁב, עַד שְׁיִשֵּׁב בְּמִקְוָמוֹ. בְּנֵי חֲכָמִים וְתַלְמִידֵי חֲכָמִים, בְּזִמְנָן שְׂרָבִים צְרִיכִים לָהֶם מִפְּסִיעֵין עַל רַאשֵׁי הָעָם. יֵצֵא לְצוּרָךְ - יִכְנָס וְיִשֵּׁב בְּמִקְוָמוֹ. בְּנֵי תַלְמִידֵי חֲכָמִים שְׁמֻמוּנִים אֲבִיהֶם פְּרָנָס עַל הַצְּבוּר, בְּזִמְנָן שְׁיִישׁ לָהֶם דַּעַת לְשִׁמוּעַ - נְכָנָסִים וְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי אֲבִיהֶם וְאַחֲרֵיהֶם כְּלִפֵּי הָעָם, בְּזִמְנָן שְׁאִין לָהֶם דַּעַת לְשִׁמוּעַ - נְכָנָסִים וְיוֹשְׁבִים לִפְנֵי אֲבִיהֶם וּפְנֵיהֶם כְּלִפֵּי הָעָם. **רַבִּי אֲלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר:** אַף בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה עוֹשִׂים אוֹתָם סְנִיפִין".

אמר מר:

"יֵצֵא לְצוּרָךְ - נְכָנָס וְיוֹשֵׁב בְּמִקְוָמוֹ".

אמר רב פפא:

לא אמרו אלא קטנים, אבל לגדולים - לא.
 הוה ליה למבדק נפשיה מעיקרא.

דאמר רב יהודה אמר רב:

לעולם ילמד אדם עצמו להשכים ולהעריב, כדי שלא יתרחק.

אמר רבא:

האידינא דחלשא עלמא, אפילו לגדולים נמי.

"**רַבִּי אֲלֵעָזָר בַּר רַבִּי צְדוֹק אוֹמֵר:**

אַף בְּבֵית הַמִּשְׁתָּה עוֹשִׂים אוֹתָם סְנִיפִים".

אמר רבא:

בחיי אביהם, ובפני אביהם.

35. יג, ב

רפ"י

נשנית משנה. הא דתניא לעיל כשהנשיא נכנס וכו':
נתקין מילתא כי לדידן. כלומר נעבד ליה כי היכי דעבד הוא לדידן ואית דגרסי נתקין מילתא כי ליתנן כלומר נתקין מילתא דלהוי לזכרון לעולם לדורות אפילו כי אינן בעולם ואית דאמרי נתקין מילתא כי ליתנן לומר לו שילמדנו דבר שאינו יודע ללמוד ויתבייש:
גלי עוקצין. ידרוש לך מסכת עוקצין:
דלית ליה. שאין סדור לו:
פשט. פירש:
גרס ותנא. גרס ושנה:
אמר. רבן שמעון בן גמליאל מאי דקמא דלמא חס ושלום כו':
בתר דאוקים. בתר שסיים:
ושדו ליה. לפיתקא בי מדרשא: שאלות דהוה מיפריק מתרץ ומה שלא היה מתרץ כתבו אינהו הפירוקין ושדו בי מדרשא:
[תורה מבחוץ כו'.] או הם יכנסו לבהמ"ד או אנו נצא אליהם ונשב עמהם]:
נהי דאהני לך קמרא דאבונך. כלומר דאהני לך חשיבותא דאבונך דהוית אב ב"ד אבל למהוי נשיא מי אהני לך דקא בעית למהוי נשיא:
קמרא. אבנט מוזהב כדאמרי במסכת שבת בפי' במה אשה (דף נט:): מתני ליה רבי לרבי שמעון בריה אחרים אומרים אילו (לא) היה תמורה לא היה קרב. דתנן במס' בכורות בפי' בתרא (דף ס.) קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי שלשתן מקודשין התשיעי נאכל במומו והעשירי מעשר והאחד עשר קרב שלמים ועושהו תמורה דברי ר"מ אמר לו רבי יהודה וכי יש תמורה עושה תמורה והא קיימא לן דאין תמורה עושה תמורה כדתנן במסכת תמורה בפי' קמא (דף ה:): אך בכור שור קדש הן וכי הן קריבין ואין תמורתן קריבין ומעשר יליף עברה עברה מבכור כתיב הכא כל אשר יעבור תחת השבט וכתוב התם בבכור והעברת כל פטר רחם וגוי':

אמר רבי יוחנן:
 בימי רבן שמעון בן גמליאל נישנית משנה זו.
 רבן שמעון בן גמליאל - נשיא,
 רבי מאיר - חכם,
 רבי נתן - אב בית דין,
 כי הוה רבן שמעון בן גמליאל התם, הוה קיימי כולי עלמא מקמיה,
 כי הוה עיילי רבי מאיר ורבי נתן, הוה קיימי כולי עלמא מקמיהו,
אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא בעו למיהוי היפרא בין דילי לדידהו?
 תקין הא מתניתא.
 ההוא יומא לא הוה רבי מאיר ורבי נתן התם, למחר כי אתו חזו דלא קמו מקמיהו כדרגילא מילתא,
אמרי: מאי האי?
אמרו: להו: הכי תקין רבן שמעון בן גמליאל.
אמר ליה רבי מאיר ורבי נתן:
אנא חכם, ואת אב בית דין, נתקין מילתא כי לדידן.
מאי נעביד ליה?
נימא ליה: גלי עוקצין, דלית ליה.
וכיון דלא גמר נימא ליה: **"מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו"** (תהלים קו, ב),
למי נאה למלל "גבורות ה'?"
מי שיכול להשמיע כל תהלותיו.
נעבדיה, והוי אנא אב בית דין ואת נשיא.
שמעניהו רבי יעקב בן קרשי, אמר: דלמא חס ושלום אתיא מלתא לידי כיסופא,
אזל יתיב אחורי עליתיה דרבן שמעון בן גמליאל, פשט, גרס ותנא, גרס ותנא.
אמר: מאי דקמא? דלמא חס ושלום איכא בי מדרשא מידי, יהב דעתיה וגרסה.
למחר אמרו ליה: ניתי מר וניתני בעוקצין,
פתח ואמר.
בתר דאוקים, אמר להו: אי לא גמירנא, כסיפיתנן.
פקיד ואפקניהו מבי מדרשא.
הוה כתבי קושיותא בפתקא ושדו התם,
דהוה מיפריק - מיפריק,
דלא הוה מיפריק - כתבי פירוקי ושדו.
אמר להו רבי יוסף: תורה מבחוץ ואנו מבפנים!?
אמר להו רבן שמעון בן גמליאל:
ניעילינהו, מיהו ניקנסניהו דלא גמירנא שמעתא משמיהו.
אסיקו לרבי מאיר 'אחרים',
**ולרבי נתן 'יש אומרים'.
 אחוו להו בחלמיהו: זילו פייסוהו לרבן שמעון בן גמליאל,
 רבי נתן - אזל,
 רבי מאיר - לא אזל,
 דברי חלומות לא מעלין ולא מורדין.
 כי אזל רבי נתן, אמר ליה רבן שמעון בן גמליאל:
 נהי דאהני לך קמרא דאבונך למהוי אב בית דין, שוניך נמי נשיא!?"**

מתני ליה **רבי לרבן שמעון** בריה¹⁴⁴,
"אחרים אומרים: אילו היה תמורה

ידא, לא היה קרב."

אמר לו: מי הם הללו שמיימהם אנו שותים וישמותם אין אנו מזכירים!?
אמר ליה: בני אדם שבקשו לעקור כבודך וכבוד בית אביך.
אמר ליה: **"גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה"**¹⁴⁵ (קהלת ט, ו)!

¹⁴⁴ משנה בכורות ט, ח

יבאו שנים באחד, מונה אותן שנים שנים. מנאו אחד, תשיעי ועשירי מקלקליו. יבאו תשיעי ועשירי באחת, תשיעי ועשירי מקלקליו. קרא לתשיעי עשירי ולעשירי תשיעי ולאחד עשר עשירי, שלשתן מקדשין. התשיעי נאכל במומו, והעשירי מעשר, ואחד עשר קרב שלמים ועושה תמורה, דברי רבי מאיר. אמר רבי יהודה, וכי יש תמורה עושה תמורה. אמרו משום רבי מאיר, אלו היה תמורה, לא היה קרב. קרא לתשיעי עשירי ולעשירי עשירי ולאחד עשר עשירי, אין אחד עשר מקדש. זה הכלל, כל שלא נעקר שם עשירי ממנו, אין אחד עשר מקדש.
¹⁴⁵ גם אהבתם גם שנאתם גם קנאתם כבר אבדה וחלק אין להם עוד לעולם בכל אשר נעשה תחת השמש

אמר ליה: "האויב תמוי הרבות לנצח"¹⁴⁶ (תהלים ט, ז).

אמר ליה: הני מלי היכא דאהנו מעשייהו, רבנן לא אהנו מעשייהו!
הדר אתני ליה: "אמרו משום רבי מאיר: אילו היה תמונה לא היה קרב".

אמר רבא:

אפילו רבי דענוותנא הוא,

תנא "אמרו משום רבי מאיר",

'אמר רבי מאיר' - לא אמר.

רש"י

אמר ליה האויב תמוי הרבות
לנצח. דמשמע אע"פ שכבר מתו
חרבות לנצח ואין יפה
להזכירם:

אפי' רבי. דעניו הוה הכא לא
נהוג ענותנותא יתירא דאמר
משום רבי מאיר ולא רצה לומר
בהדיא אמר ר"מ:

36. יד, א

רש"י

סיני עדיף. מי ששנה משנה וברייתא סדורין לו כנתינתן מהר סיני:

וחד אמר עוקר הרים. דחריף ומפולפל בתורה אע"פ שאין משנה וברייתא סדורין לו כל כד: רב יוסף קרו ליה סיני לפי שהיו משניות וברייתות סדורות לו כנתינתן מהר סיני אבל לא היה מפולפל כרבה הכל צריכין למרי חטיא. כלומר רב יוסף הוא מרי חטיא שמשנה וברייתא סדורין לו מפי השמועה כנתינתן מהר סיני דמשנה וברייתא אבוהון דהלכתא אומנא לביתיה לא קרא. שלא רצה לנהוג שררה בעצמו כל אותן השנים שמלך רבה אפילו בהאי שררותא שלא רצה להביא שום אומן בתוך ביתו אלא כשהוא רוצה להקזיז דם היה האומן על לביתיה דרבה ושם היה מקזיז ואית דגרסי שלא רצה לנהוג שררות בעצמו כל אותן שנים שמלך רבה כלומר שלא היה לו פנאי להקזיז עצמו אלא היה עוסק כל שעה בתורה לפני רבה:

חזייה לאבבי דגבה רישיה. כלומר ראה לו הרמת ראש:

נחמני פתח. ואמור דרשא דמשמיה פסקו ליה רבותא אבבי קרו ליה נחמני (ואיכא דאמרי דבלשון גנאי קרי ליה נחמני כלומר עדיין אתה תלמידו של רב נחמן):

חריף ומקשה. מתוך פלפול יתירא דהוה ליה הוה מקשה ומתרץ אבל רבה בר מתנה לא הוה חריף כל כך אלא מתוך שהוא שוהה ומעיין יפה יפה מסיק אליבא דהלכתא:

אמר רבי יוחנן:

פליגו בה רבן שמעון בן גמליאל ורבנן, חד אמר: סיני עדיף, וחד אמר: עוקר הרים עדיף.

רב יוסף סיני,

רבה עוקר הרים.

שליחו לתמו: איזה מהם קודם?

שליחו להו: סיני עדיף,

דאמר מר: הכל צריכין למרי חטיא.

ואפילו הכי לא קביל רב יוסף עליה.

מלך רבה עשרין ותרתין שנין, והדר מלך רב יוסף.

וכל שני דמלך רבה, רב יוסף אפילו אומנא לביתיה לא חליף.

אבבי ורבא ורבי זירא ורבה בר מתנה הוו יתבי והוו צריכי רישא,

אמרי: כל דאמר מלתא ולא מפריך, להו רישא.

דכולהו איפריך דאבבי לא איפריך.

חזייה רבא¹⁴⁷ לאבבי דגבה רישא,

אמר ליה: נחמני, פתח ואימא.

איבעיא להו:

רבי זירא ורבה בר רב מתנה הי מנייהו עדיף?

רבי זירא - חריף ומקשה,

ורבה בר רב מתנה - מתון ומסיק,

מאי?

תיקו.

הדרך עלך כהן משיח
וסליקא לה מסכת הוריות

¹⁴⁷ תיקון גירסה על פי מסורת הש"ס. בגירסת הדפוס: רבה

הַדָּרָן

אחר השלמת המסכתא יאמר זה שלש פעמים: ויעיל לזכרון בעזרת השם יתברך:

הַדָּרָן עֲלֶיךָ מִסֵּכֶת הוֹרִיאוּ וְהַדָּרָךְ עֲלֶיךָ.

דַּעְתָּן עֲלֶיךָ מִסֵּכֶת הוֹרִיאוּ וְדַעְתָּךְ עֲלֶיךָ.

לֹא נִתְנָשִׂי מִךָ מִסֵּכֶת הוֹרִיאוּ, וְלֹא תִתְנָשִׂי מִיָּנִי, לֹא בְעֵלְמָא הָדִין וְלֹא בְעֵלְמָא דְאַתִּי.

ואחר כך יאמר זה:

יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ: שְׁתֵּהֵא תוֹרְתָךְ אֲמוֹנָתְנוּ בְּעוֹלָם הַזֶּה וְהָא עֲמוֹנוּ לְעוֹלָם הַבָּא.

רְפָרַם בְּר פִּפְא,

רְכִישׁ בְּר פִּפְא,

סוֹרְחָב בְּר פִּפְא,

אַדָּא בְּר פִּפְא,

דְרוּ בְּר פִּפְא.

חֲנִינָא בְּר פִּפְא,

רְמִי בְּר פִּפְא,

נְחִמָן בְּר פִּפְא,

אַחֲחֵי בְּר פִּפְא,

אַבָּא מְרִי בְּר פִּפְא,

הַעֲרַב נָא, יי אֱלֹהֵינוּ, אֶת דְּבָרֵי תוֹרְתָךְ בְּפִינוּ, וּבְפִיפּוֹת עַמְךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, וְנִהְיֶה אֲנוּחְנוּ וְצִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי צִאֲצֵאֵינוּ, וְצִאֲצֵאֵי עַמְךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל, כְּלָנוּ יוֹדְעֵי שְׁמֶךָ וְלוֹמְדֵי תוֹרְתָךְ לְשִׁמְךָ. מֵאִיבֵי תַחֲכַמְנֵי מִצּוֹתְךָ, כִּי לְעוֹלָם הִיא לִי. יְהִי לְבִי תַמִּים בְּחֻקֶיךָ, לְמַעַן לֹא אֲבוֹשׁ. לְעוֹלָם לֹא אֲשַׁכַּח פְּקוּדֶיךָ, כִּי בָּם חִיֵּיתִנִי. בְּרוּךְ אַתָּה יי לְמִדְנֵי חֻקֶיךָ: אָמֵן אָמֵן אָמֵן סְלֵה וְעַד.

מוֹדִים אֲנוּחְנוּ לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁשְׁמַתְךָ חֲלַקְנוּ מִיוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שְׁמַתְךָ חֲלַקְנוּ מִיוֹשְׁבֵי קְרָנוֹת. שְׁאֲנוּ מְשַׁכְּמִים וְהֵם מְשַׁכְּמִים, אֲנוּ מְשַׁכְּמִים לְדַבְּרֵי תוֹרָה, וְהֵם מְשַׁכְּמִים לְדַבְּרֵי בְטָלִים. אֲנוּ עֲמִלִים וְהֵם עֲמִלִים, אֲנוּ עֲמִלִים וְהֵם עֲמִלִים, אֲנוּ רְצִיִּים וְהֵם רְצִיִּים, אֲנוּ רְצִיִּים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רְצִיִּים לְבָאֵר שְׁחַת. שְׁנַאֲמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תוֹרְדֵם לְבָאֵר שְׁחַת, אֲנָשִׁי דְמִים וּמְרָמָה לֹא יִחַצּוּ יְמִיהֶם וְאֲנִי אֲבַטַח בְּךָ. יְהִי רַצוֹן מִלְּפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵי, כְּשֶׁשָׁעֲזַרְתָּנוּ לְסִיִּם מִסֵּכֶת הוֹרִיאוּ כִּן תַּעֲזַרְנֵי לְהַתְחִיל מִסֵּכְתוֹת וּסְפָרִים אַחֲרֵים וְלְסִיִּים, לְלַמֵּד וְלִלְמַד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וְלִקְיָם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תוֹרְתָךְ בְּאַהֲבָה. וְזָכוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאֲמוֹרָאִים וְתִלְמִידֵי חֻקִּים יַעֲמִיד לִי וְלִזְרַעִי שְׁלֹא תִמוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זְרַעִי וְזַרְעִי עַד עוֹלָם. וְיִתְקִים בִּי בְּהַתְחַלְכֶךָ תַּנְחֶה אֶתְךָ, בְּשִׁכְבְּךָ תִשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהִקְצוֹתָ הִיא תִשְׁחָךְ. כִּי בִי יִרְבוּ יְמֶיךָ וְיוֹסִיפוּ לָךְ שְׁנוֹת חַיִּים. אַרְךָ יָמִים בְּיָמֶיךָ, בְּשִׁמְאוֹלָה עֲשֵׂר וְכָבוֹד. יי עַד לְעַמּוֹ יִתֵּן, יי יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשָׁלוֹם.

יִתְגַּדֵּל וְיִתְקַדַּשׁ שְׁמֵהּ רַבָּא. בְּעֵלְמָא דְהוּא עֵתִיד לְאַתְחַדְתָּא וְלֵאחֲחֵי מִתְיָא וְלֵאסְקָא לְחַיֵּי עֲלְמָא וְלִמְבַנֵי קְרָתָא דִירושָׁלַם וְלִשְׁכַּל הַיְכָלִיָּה בְּגוּהָ וְלְמַעַקֵר פּוֹלְחָנָא נּוֹכְרָהָא מֵאַרְעָא וְלֵאחֲתָבָא פּוֹלְחָנָא דְשִׁמְיָא לְאַתְרֵיהָ וְיִמְלִיךָ קְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא בְּמִלְכּוּתָהּ וְיִקְרִיָּה (נ"ס: וְיִצְמַח פּוֹרְקָנָה וְיִקְרַב מְשִׁיחָה). בְּחִיכּוֹן וּבְיִמּוּכּוֹן וּבְחַיֵּי דְכָל בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּעַגְלָא וּבְזִמְן קָרִיב וְאַמְרוּ אָמֵן: יְהִי שְׁמֵהּ רַבָּא מְבָרַךְ לְעָלְמֵי עֲלְמֵיָא. יִתְבָּרַךְ וְיִשְׁתַּבַּח וְיִתְפָּאֵר וְיִתְרוֹמֵם וְיִתְנַשֵּׂא וְיִתְהַדָּר וְיִתְעַלֶּה וְיִתְהַלָּל שְׁמֵהּ דְקְדוּשָׁא בְּרִיךְ הוּא. לְעַלְמָא (בַּעֲשִׂי"ת לְעַלְמָא לְעַלְמָא מְכַל) מִן כָּל בְּרִכְתָּא וְשִׁירְתָּא תְּשַׁבְּחָתָא וְנִחְמַתָּא דְאַמִּירָן בְּעֵלְמָא. וְאַמְרוּ אָמֵן. עַל יִשְׂרָאֵל וְעַל רַבְּנָא. וְעַל תְּלַמִּידֵיהוֹן וְעַל כָּל תְּלַמִּידֵי תִלְמִידֵיהוֹן. וְעַל כָּל מֵאֵן דְעַסְקִין בְּאוֹרֵיתָא. דִּי בְאַתְרָא קְדִישָׁא הָדִין וְדִי בְכָל אֶתְרָא וְאַתְרָא. יְהִי לְהוֹן וְלִכּוֹן שְׁלָמָא רַבָּא חָנָא וְחִסְדָּא וְרַחֲמִין וְחִיָּין אֲרִיכִין וְמוֹזוּגִין רְוִיחִין וְפִרְקָנָא מִן קְדָם אֲבוּהוֹן דְבִשְׁמֵיָא וְאַרְעָא וְאַמְרוּ אָמֵן: יְהִי שְׁלָמָא רַבָּא מִן שְׁמֵיָא וְחַיִּים טוֹבִים עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל. וְאַמְרוּ אָמֵן. עוֹשֶׂה שְׁלוֹם (בַּעֲשִׂי"ת הַשְּׁלוֹם) בְּמְרוֹמָיו הוּא יַעֲשֶׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל וְאַמְרוּ אָמֵן.